



Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

De Recta Intentione Liber Secvndvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

LIBER SECVNDVS

BONÆ INTENTIONIS ET FAVTORES ET HOSTES,
maximè verò vanam gloriam, & Iudicium temerarium; ejusdem signa,
praxim, præmia declarat.

CAPVT PRIMVM

RECTAM INTENTIONEM esse
bonam illam voluntatem, ab Angelis
laudatam.



Ona voluntas, actionis anima est,
bona voluntas nunquam non di-
ves est, bona voluntas omnia po-
test. Nocte nascentis Christi no-
vam, inauditam oden cecinerunt
in terrâ caelestes genii. Horum è
caelo cantorum auditores erant
opulentes; odeum, campus; ode

ipſa: Et in terrâ pax hominibus bona voluntatis. Et quid est
Bona voluntas? Obsecro, tantum nobis otii ſumamus, ut
ex omnibus illis qui ad Chriſti nati ſtramineas cunas
obſequioſe ſeſe ſiterunt, hoc ipſum quæramus, quid ſit
Bona voluntas? Interrogationis noſtræ initium petamus
ab ipſis Angelis.

§. I.

Puriſſimi, beatiffimique Spiritus, quid agmine fa-
cto ad tuguriola noſtra deſcenditis, quid in terrâ
quæritis, quod deſſe poſſit in caelo? nullum apud nos
eſt dignum vobis hoſpitiū. Ad hanc quæſtionem no-
ſtram Angelorum omnium una vox eſt:

O mortales, loci genium & incolas probè novimus,
neque hoc adventu noſtro illuſtria facinora, raras in-
ventiones, exoticas artes, artificia peregrina, neque au-
rum aut gemmas quærimus, ſed bonam voluntatem,
quæ & auro, & gemmis omnibus pretioſior eſt, nobiſ-
que charior.

Et in hoc quidem feciſſe mihi videntur Angeli, quod
magnates aliquando ſolent in pauperulam cereviſia-
riam cauponam peregrè dilati. Caupo namque, ſi ge-
nerolum Baronem aut illuſtrem Comitem videat ſuum
eſſe hoſitem, primum omnium inſtituit hoſpitiū tenui-
tatem excuſare, cupedias & delicias apud ſe nullas repe-
ri, lectos tanto hoſpiti non ſat dignos eſſe, panem &
zythum ſuppere, cetera pane omnia negari, neque
verò aliam ruri vivendi rationem eſſe: ſi tamen libeat
manere, dominus modò imperet, ſe quidem promptiſ-
ſimè daturum, quidquid omni domo poſſideat. Comes
homini animando modeſtè & placidè: Scio, ait, mi vir,
quas ades ingreſſus ſum: ſi mihi par ovorum, & tuæ ce-
reviſæ hauſtum tuleris, in hanc cœnam ſatis appoſuiſti.
Neque ego huc comeſſaturus veni; ignotus hoſpes la-
tere cupio, & te relinquere ditioſiorem. Vis hoc? Caupo
latinae plenus, & rendenti ore: Quid ni velim, inquit,
ô mi Domine, quid ni velim hoc votis omnibus? man-
da, jube, impera; ego meique juſſa faciẽs pro viri-
bus. Hanc animi promptitudinem, paratiſſimam hanc
voluntatem, potentiſſimi illi ab æthere dynaſtæ Angeli
quæſierunt in Orbe hoc inferiore, idque noſtro com-
modo, ut nos relinquerent longè quàm antea ditiores.

Et in terrâ pax hominibus bona voluntatis. Sic Orho Impe-
rator ad Romualdum viſere, cellulam illius non tantum
ingredi, & unâ cibum ſumere, ſed etiam in Romualdi
paupere ac duro lectulo cubare voluit tanta Majestas.
Sic alii Reges, & Principes, deſertiſſimas quandoque
caſas ingreſſi, fonte ſolo & pane pane ſaxo in cœnam
uſi ſunt, non ſine voluptate. Sic & Angelorum apud nos

A voluptas, eſt bona voluntas, rectaque intentio. Sed &
ex Joſepho quæramus, quâ ipſe intentione Bethlehe-
mum venerit.

§. II.

Sanctiſſime Paterfamilias, caſtiſſime Joſeph, quid ſ. Joſeph
hoc itinere quæris, tam & longo, & difficili, tem-
pore præſertim tam alieno? quid Bethlehemum migras, ^{profecus}
omnia ubique hoſpitia occupata ſunt, tibi nec angulus ^{est Bethle-}
patet, excluſiſſimus es undique; mille domos adeas lo- ^{hemum ut}
cum requiẽque petens, mille domos occludent ſeræ, ^{voluntati ob-}
te tuamque conjugem nulla recipiet. Ergo potiùs iter ^{ſperaret,}
relege, & Nazarethi habita; hic nemo te hoſitem ſalu-
tabit, multò minùs honorario vino donabit. Joſephus
intentionis ſanctiſſimæ plenus: Non reſert, inquit, nul-
lam mihi patere habitationem hominum, ergo pecu-
dum ſubibimus: neque enim huc migravimus, ut laxè
commodèque habitemus, ſed ut voluntati divinæ ob-
temperemus, id quod quærimus, eſt obedientia, huic
omnem animum intendimus. Sequemur, quacunque
nos vocaverit voluntas divina.

Sed cum bonâ veniâ tuâ, ô mi optime Joſeph, videris
errare à limine: non hæc voluntas eſt Dei, ſed ſuperbia
Imperatoris Romani. Cuperet Auguſtus Cæſar noſſe
vires ac potentiam ſuam, eâ de cauſâ regiones & pro-
vincias omnes turbat, ut quantus ſit, ſciat, & inde ma-
gis ſuperbiat.

Joſephus contrâ: Hanc ipſam, inquit, ſuperbiam ho- ^{Quâ Deus}
minis idololatræ, Deus ſuę voluntati perficiendæ aptum ^{per Augu-}
reperit inſtrumentum. Dominus eſt: quod bonum eſt in ocu- ^{ſtum Imp-}
lis ſuis faciat. Quandoquidem ergo Auguſtus Cæſar, ^{declaravit.}
ſummus magiſtratus, Dei nutu egiſſit per Orbem, ut ^{1. Reg. cap. 3.}
quis in ſuæ tribus civitatem ſe conferret, ideo & nos ^{verſ. 18.}

hoc iter ſuſcepimus, ut huic edicto pareremus. Hæc
mea & commiſſæ mihi virginis eſt intentio, quam æquè
commodè in humiſſimâ caſâ, in viſiſſimo angulo, in ſta-
bulo exequemur, quàm in Herodis Regis, aut Annæ
Pontificis palatio. Sed ipſam etiam beatiffimam Virgi-
nem matrem ſuper hac ipſâ re interrogemus.

§. III.

Virgo beatiffima, te ſi matrem Dei dixeris, om- ^{Sic & bea-}
nem in te laudem congeſſero. Tu verè digniſſima ta Virgo
mater es, ad cujus virginum puerperium è caelo de- ^{Maria cum}
ſcendant Angeli: quid obſecro, Virgo divina, quæris in ^{Joſepho}
natali loco proſapia: an neſcis? cognatos pauperes ne- ^{iter ag-}
mo novit. Et valde vetendum, ne hoc tuum iter fruſtra ^{greſſa eſt.}

ſuſceptum ſit: nam ditiores è ſtirpe Davidicâ, omne ur-
bis diverſorium præoccuparunt, vobis aut in publico
habitandum, aut redeundum eſt. Gentiles veſtros vo-
bis loco ceſſuros ne ſperate; nemo erit ex his qui ad vos
reviſat, qui cibum potumque honorarium mittat, qui
ullum honorem deferat; cognationem nemo agnoſcet,
humanitas omnis hinc pridem exulat, nec ullum vos
diverſoriotum recipiet. Contemnuntur qui pauperes
ſunt, etſi optimi ſint. Et verè dicitur: Mortuus viros ſre- ^{Vet. monſt.}
quentat, pauper inter divites. Quare, ô Virgo integerrima, ^{Troch.}
aut publica platea domus tibi erit; aut via, quâ veniſti,
erit repetenda.

Ad hæc virgo puerpera: Meus Joſephus, inquit, &
ego, non quærimus cognatos, nec noſtri ſtemmatis re-
verentiam, neque commodum habitationis locum, ſed
unam atque unicam Dei voluntatem, quam nobis Deus
declaravit per Auguſtum Cæſarem.

Sed,

Sed, ô beatissima Mater, sit verbo venia, non hæc videtur esse voluntas Dei, sed hominis Deo inimici. Nam quod pauperes tam miserè & sine causâ fatigentur, iustu Cyrini præsidis sit, hic vir hic est qui universam Syriam inquietat, & obturbat, iste est qui universos suis sedibus hæc illic evocat. Ad quæ Virgo: Sed quis, inquit, Cyrius id permisit: Purem, inquam ego, Augustum Cæsarem. Virgo iterum: Equis permisit Augusto Cæsari? Deus utique, respondi. Hic demum Virgo caelestis: Hujus ergo, inquit, permissum divinum sequimur, hujus voluntati paremus, hæc intentione iter istud suscipimus. De diversorio jam anxii non sumus: Deus providebit. Si locum negent homines, forsitan pecudes non recubabunt. Fiat voluntas Dei. Sed ex ipso divinissimo infante istud querere jucundum sit.

Gen. c. 22.
vers. 8.

§. IV.

O Infans omni Salomone sapientior, ô Rex Angelorum, quid tandem hic quartis inter exules, quod non millies melius reperias inter tuos cives Angelos? num animi gratiâ peregrinum & paganum panem gustare placet: num caelestia tempe cum horridissima hac silvâ computare delectat? O Domine, mundus non novit te, & nisi te aliter patefacias, omnigeno contemptu te calcabit.

Ad hanc voluntatem etiam Christus se conformavit.
Ivan. cap. 4.
vers. 34.

Ad hæc Christus puer, vel solo nutu oculorum, vel lacrymis solis, responsionis se dedit hoc sensu: Honores ego non quero, nec voluptates, nec ullam mensæ laetitiam desidero: Cibus meus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut persiciam opus ejus. Aliis cibis omnibus carere, facile mihi erit, illum verò cibum gratissimum, cibum verè meum avidissimè consector, hunc quero. Hic meus est finis, hæc intentio. Uti verò nunc cernitis præcepti me incumbere, ita olim cernitis cruci. Et hoc omne ad paternæ voluntatis regulam fiet. Nam sicut pater meus Imperatoris Romani superbiam, & meorum cognatorum inclementiam eò uritur, ut jam in fœdissimum hoc antrum detrudat, ita utetur Hebræorum Pontificum invidiâ, ut olim in trabem ignominiosissimam extollar. Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus qui misit me. Quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Quia descendi de celo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Hoc Christi ad nos responsum est.

Ibid.

Ivan. cap. 5.
vers. 30.
Ivan. cap. 6.
vers. 38.

§. V.

Quid sit voluntas bona.

Quid ergo est, voluntas bona, cui Angeli pacem imprecantur? Optimè ad hoc quaesitum sanctus Leo: Christiano, inquit, vera pax est à Dei voluntate non dividi. Horis omnibus ex animo dicendum: Domine, fiat voluntas tua: fiat, & in me, & in omnibus hominibus perfectissimè, omni tempore, sicut in celo. Hæc, ô Christiani, bona voluntas est, in rebus omnibus toto pectore hoc unum velle: Domine, fiat voluntas tua. Hanc voluntatem, intentionem hanc animi commendant Angeli. De hac verè Divus Gregorius: Nil ditius, inquit, offertur bonæ voluntate. Hæc voluntas veram conciliat pacem. Voluntatem hanc ad Christi cunas attulerunt pastores: Voluerunt ire & querere; iverunt & quaesiverunt illum ipsum infantem, quem querendum suavit Angelus. Hinc illorum mutue cohortationes: Transcramus usque Bethlehem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes. Hæc voluntate penitus caruit callidissima vulpes illa, Herodes Ascalonita, qui & se venturum, imò & adoraturum promisit: nimirum pueri jugulum petiturus, non genua osculaturus venisset.

Homil. 5. in Evang.

Luc. cap. 2.
vers. 15.

In bonâ voluntate quies & pax vera consistit.

In hac demum bonâ voluntate rectæque intentione quies & pax vera consistit. Quidquid agas, ô Christiane, mille turbas in rebus aliis omnibus invenies; nihil uspiam satis pacati extra hanc bonam voluntatem: in-

quietatio & molestia innumera à corpore, ab animo, ab amicis, à consanguineis, à liberis, à subditis, à servis, ab officio, à negotiis: turbæ domi, foris, in templo, in publico, in aquis, in silvis, turbæ in ipsis relaxationibus & voluptatibus: turbam ubique affatim te circumstiter. Et licet omnia componas ad pacem, nihilominus nusquam reperies pacem nisi in hac tantum bonâ voluntate, quæ voluntati divinæ vinculo insolubili seipsam alligat. Et hoc cælum est extra cælum, seu cæli vestibulum. Pax hominibus bonæ voluntatis, pax bona, constans, tuta; pax vera, & nemini penitenda.

In plurimis aliis illud vulgi usurpare quis possit: Malo bonam guerram, quàm malam pacem, si spiritus velit cum carne pacem inire, cupiditatibus illius indulgere, omnem contumaciæ noxam dissimulare, pax pessima, & longè peior bello & discordiâ. Pax ergo nemini aut tuta aut bona esse potest, nisi hominibus bonæ voluntatis, rectæque intentionis.

CAPVT II.

RECTÆ INTENTIONIS actioni à solo Deo persolvi posse præmium.

Gemmarum olim accessit, homo pretiosæ illius mercis imperitissimus, & avidè quærens: Quanti æstimas, inquit, hunc lapillum bone vir? Gemmarius ad hæc promptè in hunc modum respondit: Hæc margarita meritò vanit * centum & quinquaginta milli- bus coronatorum. (Hanc gemmam donavit Julius Cæsar Serviliæ matri Bruti, à quo occisus est; & hæc, ut dictum, æstimabatur sexagies HS) Mitatus supra modum ille qui interrogat, & O superi, ait, quid virtutis aut fortunæ in lapide? Sed & denuo quærens de alio cimelio: Quanti ergo, inquit, hos simul lapillos æstimas? Cui Gemmarius: Pretio, inquit, exsolvi vix possunt: dimidium regni dederis, nondum tamen persolveris: cimelium est inæstimabilis pretii. Hic ille primum serio in admirationem rapti, non capere, tanti vanire lapides.

Stephanus, flos martyrum, vir plenus fide & spiritu sancto, merces proposuit solos lapides, & quamvis nec pyropos, nec adamantes, nec topazios venales haberet, sed meros silices sanguine tinctos, eo tamen pretio indicavit, ut tam dives emptor repperit non sit, qui pretio vel minimum lapillum potuerit facere suum. Quis non mireretur cum imperito illo, ad hoc dignitatis & pervenire potuisse silices, ut etiam contra gemmas sint clari. Siliceos hos lapides Stephani, Bethlehemiticus infans præsentem demum moneta emit, omniumque pretium liberalissimè persolvit.

Sub hac Stephani protomartyris, & Christi divinissimi infantis imagine nunc explicabimus, omnem actionem bonam, etiam vilissimam, rectâ tamen intentione suscepram, tanti esse pretii, ut id solus Deus infinite dives possit persolvere.

§. I.

Ad hoc lapidum mercimonium, quod Stephanus Levita venale proposuit, principio matrona gravi vultu, & honestissimo habitu accessit, PHILOSA nomen habuit. Hæc Stephanum miris argutis fatigavit, ut suos illi lapides extorqueret. Surrexerunt quidam de Synagoga quæ appellatur Libertinorum, Cypreni, Alexandrinorum &c. disputantes cum Stephano, in suas illum partes pertrahere conabantur. Sed frustra. Suos Stephanus lapides acerrimè defendit, cerò eos amissurus, si cum illis sentire voluisset. Et non poteram resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur. Ita ad emptionem abiit Philosophia, de qua Paulus optimè monet: Videte ut ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam.

Secuta

Secuta PUSILLANIMITAS, anus rugosa fronte, exangui & mortuali vultu, tremulis manibus, tamque pavidè videbatur emere, ac si allem portigeret elephan-
to. Hæc ut purpuratos illos lapides sui juris faceret: O mi Stephane, inquit, mille testibus convictus es, omnium sententia contra te eunt. Nunquid universo senatus te oppones? Causam licet optimam tuearis, non sat tibi virum est, ut instituta rei exitum expeditas. Dogmata quæ propugnans, nimium nova sunt, permittite illa tempore adulescere & firmari: Initia hæc lentè volunt tractari; aliquanto tempore hos impetus tuos diffimula. Sed nihil obtinuit trepida hæc anus. *Stephanus autem plenus gratia & fortitudine:* Tamet si, ait, senatorum altero tanto plures sint, animo non cadam. Hæc Domini causa est, hic non licet esse pavidum; facesset me Pusillanimitas.

Hæc vix digressa, adfuit INCONTINENTIA procax femina, ipso vultu lasciviam professâ, & facile apparebat non seriò illam empturam. Ne tamen Stephani lapidibus nullum premium posuisse videretur, hoc unum anxie agebat, ut juveni persuaderet conjugium. Quid tergiversaris, mi Stephane, inquebat, quin tu more priscorum Patrum matrimonium contrahis? æmulare sanctissimos majores tuos Abrahamum, Isaacum, Jacobum, Moysen, Aaronem, & ne sperne nuptias. Ad majora natus es, quam ut solum mensis servias. Hæc, ut eam decuit, breve responsum tulit: Procul inde facesseret, stare animo, non nubere, sed virginem integritatem tueri. Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli.

Post illam, mox adrepsit VANA GLORIA, omnium oculis suis devorans, aliis omnibus præmercatura. Hæc, contra morem emptorum, merces quas emptura videbatur, impensissimè laudavit, garrulam mercatricem dixisses: nam post copiosè recitata Stephani elogium: O sanctissime juvenis, inquit, tota Hierosolymorum urbs in te unum conversa, te spectat, te veneratur; omnium civium ora de te loquuntur. In luce sunt prodigia quæ patras (faciebat prodigia & signa magna in populo.) At nosti te tibi maximum esse debitorem, in famâ præsertim & nomine tuo servando. Ergo Spartam quam nactus es, tuere & orna. Faventissimum tibi senatum habes, si potes illi esse non inimicus. Non tulit Stephanus loquacissimæ femellæ fabulam, sed eâ protinus rejectâ: Fallacissima est, inquit, omnis gloria, quæ à mortalibus offertur: Cor meum, meoque oculos aliorum defixos teneo, gloriam cælestem jam eminens prospicio, in Christum Dominum omnis mea fertur intentio: Intendens in cælum vidit gloriam Dei.

Prioribus illis repulsis, VIOLENTIA nota furia ex Orco irruit, non tam emptura lapides, quam ereptura. Variis istud machinis aggressa est. 1. Tunc summisserunt viros qui dicerent, se audivisse eum dicentem verba blasphemie in Moysen & Deum. En testes, verum an falsi, nil interest. 2. Commoverunt itaque plebem, & seniores, & scribas: & concurrerunt testari eum. Et hæc quidem vis expugnabit juvenem; parietur Stephanus frangi pertinaciam suam. 3. Audientes autem hæc, discabantur cordibus suis, & stridentibus dentibus in eum. Conclusus est Stephanus inter fulmineos apros; non evadit. 4. Et impetum fecerunt unanimiter in eum. Stephane quid agis? tu toto senatu sis sapientior? cede sententiâ. 5. Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant. Ita vincendus est, qui nescit cedere.

Sed frustra fuere omnia. O imbecilem VIOLENTIAM, necunico quidem juveni expugnando satis robustam! merces venisti raptura Stephano, imò dediti.

§. II.

Ita servavit Stephanus suos sibi lapides, à pessimis his nundinaticibus; nullâ eos nec vi, nec pretio po-

Tom. I.

luit extorquere. Demum parvulus ex oppido Berthe-
hem, ad istas merces accessit, & hos ipsos lapides sanguine pictos liceri cepit. Cui Stephanus: Mi divinissime puer, inquit, placetne tibi? accipe, tui sunt. Novi equidem, parentem habes opulentissimum, qui solus potest & hos lapides æstimare, & dignum iis pretium rependere; omnes ergo tibi dono: Ecce video cælos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei. Ad illum Dei oculum insomnem & omni momento pervigilem, mei affixi sunt oculi: Pro veritate, & pro Christo hunc saxorum nimbum sustineo, hos lapides Deo, ejusque honori consecro.

Ita PATI, ita & AGERE oportet, ô Christiani; bonæ actionis cujuscunque pretium, omnibus aliis, etiam Angelis, præterquam Deo est insolubile. Loquimur hic de iis tantum actionibus, à quibus, ut supra docuimus, abest malitia, quibus adest gratia, nec deest intentio recta. Et hujuscemodi quidem actiones, cetera vilissimæ, tanti sunt pretii, ut sermone nemo unquam expreherit vel minimi boni operis valorem. Terrarum orbem da, imò da cælum, nondum satis dederis, nisi des Deum. Imperium in cælestes orbes & sidera, in omnes omnino Angelos, non aequat dignitatem actionis cum virtute conjunctæ. Exempli gratiâ: Obolus mendico porrectus, sed sanâ rectaque intentione, quanti, putas, in cælo æstimatur? Confer in unum regna omnia, & Turcicum, & Sinense, & Persicum; Hispanicum & Gallicum, cum omni eorum opulentiâ, cum omnibus imò voluptatibus, & nondum obolo illo dignum pretium statuisti. Ratio hujus evidentissima est: Univeria illa uti principium habuerunt, sic & finem suum reperient; suis utrinque terminis urgentur: At obolus ille mendiculo datus pretium acquisivit æternum. Momentaneum 2. Cor. 4. & leve tribulationis nostre, supra modum in sublimitate, æternum gloria pondus operabitur in nobis. Quid minus dixeris, quam, momentaneum & leve. Ita unicum ad Deum suspirium, serius ob priores noxas gemitus, acus fracta pauperi data, frigida calix sitienti propinatus (an vilius quid dicam?) mercedem emerentur supra omnem modum maximam, æternam: æternum gloria pondus operantur. Omnium Regum aurum in unum locum congestum, unius hebdomadis spatio facile totum ad libram examinetur, neque enim infinita molis est: At verò illud oboli, quod diximus, pretium, per omnem æternitatem appendi non potest, infinitum est.

Sed unde hic obolus tam pretiosus? A divinâ gratiâ. Quod verissimè affirmans Augustinus: Omne, inquit, meritum nostrum in nobis non facit, nisi gratia: Et cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronat quam munera sua. Dei gratia animam Deo jungit ut sponsam. Assuerus Regum potentissimus, centum viginti septem provinciarum Imperator Eltherem pauperculam, parentibus orbam, captivi Judæi cognatam, suam tamen conjugem esse voluit, & reginam fecit. Nec causam pete: Sic illi placuit. Quis jam Assueri & Eltheris filios, regni hæredes neget? Mens nostra à se pauperima (cum non sufficiamus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis,) eam tamen Deus in sponsam sibi adsciscit admirandâ gratiæ benignitate. Et hinc regni hæreditas in liberos nostros, hoc est, in actiones nostras derivatur; hinc nos olim futuri divine confortes natura. Ipse enim spiritus, testimonium reddit spiritus nostro, quod sumus filii Dei. Si autem filii, & heredes.

§. III.

Solus ergo Deus, illi quem diximus, obolo persolvere potest premium, nec vult aliâ solutione, quam seipso. Ille Theologus sol Thomas Aquinas, inter preces olim à terrâ elatus, voces illas audivisse dicitur: Bene scripsisti de me Thomas; quam ergo recipies pro tuo labore mercedem? Ad quæ Thomas promptissimè: Domine, non aliam

R r

præter

Ad Ephes.
c. 1. v. 16.
& seqq.

præter te. Utrique probè cepit viæ sanctissimus, dignum A actione bonæ præmium, Deum esse. Ideo divinus Paulus accuratissimè commonefaciens: Non cesso, inquit, gratias agens pro vobis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi, pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & revelationis in agnitionem ejus, illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocacionis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis. Hæc Apostolus assidue precabatur, daret illis Deus spiritum sapientiæ & revelationis, siquidem tale præmium à Deo assignatum est cuivis bonæ actioni, ut id omnis philosophorum sapientiæ non capiat. Quicunque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigide, tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Proponit Dominus personas abjectissimas, & rem vilissimam, calicem aquæ non calidæ, hæc enim sine impensis non calefieret; sed frigida sic è fonte manantis: Non perdet mercedem suam, quæ gaudeat æternum.

Maxima fuerunt munera quæ duo Reges, sed jam temulentum promiserunt. Assuerus à vino calidus: Quæ est, B inquit, petitio tua? Esther, ut datur bibetiamis dimidium partem Regni mei petieris, impetrabis. Herodes panem idem salutaricula pollicitus: Quidquid petieris, inquit, dabo tibi, licet dimidium Regni mei. En maximum Regis donum, dimidium Regni, sed perituri: Deus liberalior Rex, in operis boni vel minimi, in unius oboli præmium daturus est totum Regnum suum, nunquam perituum, seipsum.

Vocavit nos in suum Regnum & gloriam. Nunc temporis Deus pleraque omnia tribuit per res creatas, cælum, sidera, terram, terræ germina, per ministros Angelos. At verè, cum evacuaverit omnem principatum, & potestatem, & virtutem, tunc rerum creaturarum ministeria cessabunt, tunc Deus omnigenas voluptates beatis afferet seipso, in bonarum actionum præmium; Erit omnia in omnibus. Ideo Chrysostomus, illum in seipsum crudelem tyrannum judicat, qui potest alio contentus esse præmio, quam Deo. Et sanè hic talis multò stultior est illo qui nobilissimum adamantem quinque lesteris, aut aliquot pomis commutat.

§. IV.

Præmium cuius bonæ actioni decretum est infinitum, inexplicabile, æternum, Deus ipse: vel, ut clariùs loquamur, si pro quovis opere bono vel minimo, speranda merces æterna: Nil jam miri, quod Stephanus suos lapides, neque Vanæ gloriæ, neque Violentiæ, nec ex illis emptricibus ulli vendere voluerit: nemo enim eos digno pretioolvere poterat, nisi Pater illius infantis, cujus cunæ Bethlehemi, præsepe & palæe fuerunt. At nos, infantes stultissimi (parum dixi) tyranni in nosmet atrocissimi, tot præclaras actiones, pro pomulo, pro testula, pro vitreis fractis, aut pictis apinis, imò pro brevi gloriolæ fumo, pro levi favoris auræ vendimus vel oculis, vel auribus, aut linguis eorum quibus placere cupimus. Ita tota merces est visum esse, auditum esse, laudatum esse. Quam verè sanctus Gregorius: Qui pro virtute, inquit, quam agit, humanos favores desiderat, rem magni ac ingentis valoris vilis pretio venalem portat: Vnde cal regnum mereri potuit, inde nummum transitoris sermonis querit. Eà de causâ tam feridè hortatus Paulus: Servi obedite per omnia, inquit, dominis carnalibus. Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes Deum. Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, & non hominibus: Scientes quod à Domino accipietis retributionem hereditatis: Domino Christo servite. Hoc igitur unicè caveamus ne nostra obsequia hominibus duntaxat probare studeamus, eorumque præsentia solum oculis serviamus, sed animi potius singulari quodam candore, cum divino timore conjuncto, omnes nostri muneris partes expleamus. Quocirca quidquid fecerimus, verè atque ex animo agamus, certòque nobis persuadeamus, non nos hominibus sed Deo bonorum

Lib. 8. mor.
cap. 28. ad
finem.

Ad Col. c. 3.
v. 22.

Ibid. v. 23.
& 24.

Ideo unicè caveamus ne nostra obsequia hominibus duntaxat probare studeamus, eorumque præsentia solum oculis serviamus, sed animi potius singulari quodam candore, cum divino timore conjuncto, omnes nostri muneris partes expleamus. Quocirca quidquid fecerimus, verè atque ex animo agamus, certòque nobis persuadeamus, non nos hominibus sed Deo bonorum

omnium auctori ac Domino servitutum servire. Et quoniam certum nobis arque exploratum esse debet, sempiternam illam beatorum sedem, nostris laboribus ac conatibus, tanquam palmam, præmium ac mercedem esse propositam, æquum profecto est, ut in unum Christum nostri omnes feratur intentio, in Christum hi nostri eant oculi, Christo liberalitate tantà emere volent, nostra omnia quam promptissimè vendamus.

CAPVT III.

RECTA INTENTIO quantum à diabolo impugnetur.

Ioannes ille Apocalypcticus Angelus, vidit feminam sole vestitam, lunâ calcantem, coronatam sideribus, & hanc parturientem. Coram hac stabat draco septiceps, & expectabat dum peperisset, ut abreptum filium glutiret; sed expectavit frustra, & inani hiatu. Nam femina illa, peperit filium masculum, & raptus est filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus: & mulier fugit in solitudinem, & ubi habebat locum paratum à Deo. Ita famelicus draco elusus est.

Incredibile est, quantum diabolus draco pervigilaboret, quam subtili artificio hoc unum agat, ut bonam intentionem in pravam, aut inutilem detorqueat: hic expectat hians bestia, dum edatur in lucem factus, ut eum mox glutiat. Vix Petro novum Pontificis officium detulit Christus, cum statim conversus Petrus Domine, inquit, tunc hic autem quid? O Petre, quid hæc obsecro ad te? te ipsum assidue observa, te ipsum respice. Est qui in insidiis observet ut munus delatum turberet: Quid ad te, tu me sequeris? tui oculi attendant meos; tui pedes meis hæreant, tu me sequeris.

Ut ergo bonam intentionem ab hujus septicapitis draconis vi tueamur, divi Joannis visum jam explicandum est, & una demonstrandum, quam variè, quamque sollicitè cacodemone nervos omnes in eo contendat, ut rectam intentionem aut adimat, aut vitiet.

§. I.

Mulier illa prægnans à Joanne visa, Animam designat, quæ in gratia est apud Deum. Huic Animæ omnia serviunt, ipsa ei sidera famulantur, Sol & Luna, obsequium ferunt; cælum ei transcriptum est. Talis Anima nunquam non parturit optima desideria, fidelis & accuratius Deo serviendi; neque tantum parturit, sed & eluxum parum emittit, & sanctissima proposita in opus deducit, enititur feliciter, & præclarissima quæque opera in lucem edit. Et velut femina prægnans delicatissimi fastidii est, nauseatque sæpe, quæ antea merum ei mel videbantur, appetitque quæ prius judicabat fellea: ita mens hominis castis desideriis gravida, omnes carnis voluptates, Mundum omnem fastidit; at verò ad ventum quæcumque & universum patiendi apparatus magno affectu amplectitur. Hic vigilat draco septiceps, & omni momento insidiatur, ut mentem illam inficiat velocitâ superbâ, vel subtili avaritiâ, vel cæcâ invidiâ, vel clandestinâ luxuriâ, aut etiam pietate, sed fucata, aut aliâ quavis pietâ quidem, sed sinistra intentione. Sic armatus coluber ex Orco ante parturientem feminam excubabat. Quid ergo hic agendum Animæ, si vel minimo indicio, læva intentio se prodât, quâ ratione resistendum? Rapiatur filius ad Deum & ad thronum ejus, intentio ad Creatorem se sustollat his precum alis: Mi Domine, tui soli amor hoc fecerim, & facturus sum. Et mulier fugiat in solitudinem. Dicat hujus filii parens: Non cupio, mi fili Domine, videri, non sciri, non laudari affecro: nolo in foro id proclametur, nolo tanquam magnum aut rarum commendetur: sic istud factum volo, velut si fecissem in extremâ solitudine, in eremo desertissimâ: modo tu, mi Deus,

mi Deus, id scias, uti scis omnia: tu solus, satis amplum theatrum es omnibus meis actionibus.

Cornelius Centurio ille notus Superis miles, omnes filios suos filiâque, hoc est, opera bona sua omnia, ante se premisit in cælum; ideo Angelus eum humanissimè affatus: *Orationes tue*, inquit, *& elemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei*. Vir enim erat religiosus ac timens Deum, & deprecans Deum semper. Ita filii ejus omnes rapiebantur ad Deum, & ad thronum ejus, eluso dracone Stygio, qui prædones, piratas, latrones omnes longè superat. Hic enim prædator nunquam non in insidiis subdit; viatorem observat antequam transeat, & in ipso quoque transitu. Indefessi laboris est diabolus, sepe initio actionis, quandoque medio, non raro in fine intentionem rectam convellere nititur. Quod disertè Gregorius exponens: Sciendum est, inquit, quod bona nostra tribus modis Angelus hostis insequitur, ut videlicet hoc, quod rectum coram hominibus agitur, in interni judicis conspectu vitietur. Aliquando namque in bono opere intentionem polluit, ut omne quod in actione sequitur, eo purum mundumque non exeat, quo hoc ab origine perturbat. Aliquando verò intentionem boni operis vitare non prævat, sed in ipsa actione se quasi in itinere opponit, ut cum per propositum mentis securior quisque egreditur, subito latenter vitio, quasi ex insidiis perimatur. Aliquando verò nec intentione vitiat, nec in itinere supplantat, sed opus bonum in fine actionis illaqueat: quantumque vel à domo cordis, vel ab itinere operis longius recessisse se simulat, tantò ad decipiendum bonæ actionis terminum astutius expectat: & quod incautum quemque quasi recedendo securum reddiderit, eo illum repentino nonnunquam vulnere durius, insanabilisque transigit. Intentionem quippe in bono opere polluit, quia cum facili ad decipiendum corda hominum conficit, eorum desideria auram transitorii favoris apponit, ut in his que recta faciunt, ad appetenda ima, fortitudine intentionis inclinentur. Unde rectè sub Iudææ specie de unaquaque animâ misera intentionis laqueo captâ, per Prophetam dicitur: Facti sunt hostes ejus in capite. Ac si aperte diceretur: Cum bonum opus non bonâ intentione sumitur, huic adversantes spiritus ab ipso cogitationis exordio principantur, tantoque eam plenius possident, quanto & per initium dominantes tenent.

Imò, quod Chrysostomus annotavit, diabolus quandoque teposita jam apud Deum opera, per malam intentionem etiam nunc vitiat. Atque si opus objectis difficultatibus nequeat impedire, intentionem laceffit, eamque vitare conatur. Necdum astus succedit? actionem ipsam variis perturbationum machinis adoritur. Nec sic quidem, quod vult, efficit? actionis finem studet pervertere.

§. II.

Attrat Hotatius de comite importunissimo, quem urâ se amandaret, varia negotia hic illic conficienda simulavit. At ille importunissimè illud unum respondit: Usque sequar te. Nihil habeo quod agam, & non sum piger: usque sequar te. Sic diabolus, qui non habet aliud quod agat, quam ut nos impugnet ac vexet, & verè non est piger, hic velut comes individuus, assidue illud musat: Usque sequar te, usque, & usque te insectabor: usque tenebo te, & persequar: non interquiescam, non cessabo, non desinam dum intentionem tuam aliò deflectam, ne sic rectâ tendat ad Deum; usque sequar te. Certe sic agit, quem inani gloriâ nequit fallere, hunc decipit per iram aut per tristitiam, aut impatientiam, aut etiam per lætitiâ, aut immoderatam fervorem, aut nimium languorem. Mille nocendi viæ. Si labor malè succedat: reddit pusillanimum: Ecquid dicetur de te? nihil fies, rideberis ab omnibus, hoc certe tibi damno erit. Sin è voto succedat labor, adest iterum vulpes Orciniana: En artificem, en artificium bellè, præclarè, eximie; non potuit melius: quid iste aut iste simile? nemo est qui hoc opus imitetur; omnes laudabunt. Ita cæcus

Tom. I.

A homo tam bellus sibi videtur, tam sibi placet insigniter; aures, ut aper, ubique affigit, quid alii de se sentiant, quâ laudent auditurus: nempe vanissimo homini magnum est, & pulchrum est digito monstrari, & dici, hic est.

O miserum! verè, facti sunt hostes ejus in capite. Principium & caput operis est intentio, huc diabolus collineat, in hanc frontem saxum dirigit, quod David Goliath fecit. Si caput hoc læsum, si bonus affectus ad Deum corruptus aut extinctus sit, ruit omnis reliqua moles. Hoc caput sibi defensum gloriatus David: Domine, inquit, Domine virtus salutis meæ obumbrasti super caput meum vers. 8. in die belli.

Narrat Plinius * Erodium astutissimam avem ad aquas raptu vivere hoc modo: Ad illas aves, quæ se mari mergunt, advolat, & capita illarum morfu corripit, donec capturam extorqueat. Homines probi volucris non absimiles, in edito quidem habitant, pabularum tamen ad aquas descendunt, iisque sese immittunt: cûras, sollicitudines, labores, exercitationes varias non fugiunt; his sese fluminibus mergunt, neque enim aliter opera bona constant; sudore opus & industria; nemo cum virtute inedia tolerat, nisi corpus id sentiat; nemo prout oportet, orat, nisi vigilet, animûque exciter ad attentionem: Ita probi, sui spiritus alimenta sibi comparant. At diabolus, instat Erodii, harum volucrum caput, intentionem, impetit. Cernit orantem? intentionis rectâ regulam convellit, &: Multi, ait, te vident; eant nunc & dicant te orationis non esse amantem. Videt stipem in manu? Hic oculos ad elemosynæ spectatores rapit, aut aures ad mendici clamores importunos trahit, ut dum stipem dat, convitium addat, dicatque: En, improbe canis, cessa latrare. Multi homines misericordes, virum autem fidelem quis inveniet? Observat in te aliquid patientiæ, charitatis, obedientiæ: Mox commendatias litterulas quaerit, laudantium voculas excipit, & tibi in aures instillat: En, bono es nomine, placuit huic domino tua submissio; profecto hoc in laude ponendum.

Mille tales morsus infigit hic ex Orco Erodii, dum caput vulneret, intentionem rectam confodiat. Ideo in omnibus actionibus, illud obversetur animo: Ad Deum, & ad thronum ejus. Alioqui Stygium Erodium non effugiemus, nisi omnis fœtus noster, omnes bonæ actiones nostræ, rapiantur ad Deum, & ad thronum ejus.

§. III.

M Irandum est quod in rebus gestis sancti Severini Colonienfis Pontificis, memoratur. Fuit ævo Severini præsulis Eremicola è Principum stirpe oriundus, deliciis omnibus innutritus juvenis, qui cum ad nuptias contrahendas jam ematurusset, sponsam opibus & sanguine non imparem accepit. Jamque totis ædibus personabat Hymenæus, jamque novos conjuges nuptialis thalamus vocabat, cum sponsus subito pavore correptus, vidit juvenem formosissimum lateri suo hærentem, qui cum hilari vultu affatus: Si ego, inquit, majores tibi delicias, & gloriam longè illustriorem sponderem, vellēsne præeuntem me sequi? Vellem, ait, sponsus, si spondeas his ampliora. Cui personatus Angelus: Spondeo, inquit, delicias cælestes & immortalem gloriam, si tamen tu vir sis, & præ illis ista noris contemnere. Mox sponsus, totâ ambitione promissis inhians, & sponforis amore captus: En, inquit, virum: sponde, & duc quod lubet, sequor. Dixit, & fecit: nec aliud quidquam ex omni thesauro suo, præter vasculum ligneum, asportavit. Tam generosè sequentem Angelus, in remotum ab omni humano consortio locum perducens: Hic, inquit, Deo & tibi vaca: cetera curare omittre. Ita se oculis illius subduxit. In hoc teatro novus hic actor personam quam suscepit, præclarè diu egit, & Deo Angelisque spectatoribus, austeram vitæ rationem annis compluribus perseveravit, precandi assiduitate, inedia,

R 12

vigiliis,

vigilis, admodum exhaustus. Tandem incescit hominem cupido cognoscendi, cuius æquale fecum præmium esset accepturus in cælo, vitam enim vivebat pane inimitabilem. Responsum est ei cælitus, Coloniensem Episcopum parem ipsi futurum in fedibus beatorum. Admiratur Eremicola hanc præmiæ æqualem in vita statum tam inæquali. Ostendit ergo sibi hunc virum, summis precibus contendit. Nec morâ, idem ille qui cum illuc duxerat, se stitit, monstravitque viam, quâ ad illum incipit Episcopum pervenire. Ita instructus Eremicola solenni die Coloniam venit, & rei divinæ interfuit: è templo digressus, in Episcopi triclinium etiam spectatum admittus est. Vidit hic Anachoreta epulum, tamen non ad nostræ ævi genium saliare, tamen laurum & liberale. Hoc urbis proceribus Colonienfis Pontifex dedidit. Ferulorum copia, deliciarum varietas, argentææ suppellectilis opulenta, illo ævo rari luxus exemplum censebatur. Hiciple fecum in animo fabulari cæpit religioſus spectator: Ergone ego cum hydriolâ meâ, inquit, cum pane arido, radiculis & olivculis insulsis, iunius quotidianis, precibus pane continuis, & hanc lautitiam omnem sponte deferendo, non plus apud Deum emeruerim gratiæ, quàm hic Episcopus in tanto luxu? quid ego, si non plus ago, quàm rerum & deliciarum dives hic Præful? O mi optime Anachoreta, sapiente forsan ratiocineris, sed non sanctè; audi obsecro, & responsum admittæ à tuo ductore Angelo, cuius hæc sunt verba: Hic, quem cernis, Episcopus, minùs afficitur omni ferulorum pompâ, quàm tu ligneo tuo vasculo. Capis ista? Magnus ille est, qui sitilibus sic utitur, quem admodum argento: nec ille minor, qui sic argento utitur, quem admodum sitilibus. Agnovit hic prudens Asceſa, quâ ratione Deus non tam actiones, quàm agentium intentiones ponderaret, nec æstimaret quantum quisquifaceret, sed ex quanto. Sic est prorsus:

Quidquid agant homines, intentio iudicat omnes.

Quidquid agat dominus, intendit suum dominum.
Er en, ut Acheronticus Prodius Severino, per om-
nem luxum extorquere nequiverit affectum & inten-
tionem optimam ad Deum: Coloniensis hic Antistes,
omnes actiones suas, inquam suos liberos, ante se præ-
misit ad Deum & thronum ejus. Atque hoc stragatame,
vigilantissimo draconi subdixit, quidquid pietatis exer-
cit. Sed quis est qui imitetur? Rarissima virtus est, in-
ter divitias & delicias non corrumpi, cum etiam rigidis-
sima paupertas inveniat quod bonam intentionem non-
nihil offendar. Nam huic alteri, eremi cultori cetera
sancto, & qui vita fuit candidissima, aliquid tamē
bonæ intentionis, & melioris affectus in ligneum illic
vasculum exiderat. Aded in rebus etiam minimis,
non minimum quid aut admittitur aut acquiritur,
prout scilicet ad Creatorem, aut ad res creatas nostra
vergit intentio. Habet Satan plurimas & pæne inobler-
vabiles pedicas, quas irriteriende recte intentioni laten-
sus nostri & sui amor immodicus offerunt ultro; suavis
illis est sic capi. Quidquid ergo actionum nostrarum
non quamprimū ad Deum & ad thronum ejus emitti-
tur, mox à celerissimo dracone irritatum gluitur.

§. IV.

Ezech.c.I.
v.II.

Hebreus vates Ezechiel, quatuor vidit animalia, quorum & alæ & capita attollebantur cælo. Et facies eorum, & penna eorum extensa defuper. Non aliud moretibus hec animalium & vultus, & volatus, quam hoc ipsum, à dracone illo nil satis tutum esse, quidquid non mox subvolet ad Deum, alis bona rectæque intentionis. Perit, quidquid non hac ratione draconi se subtrahit. Ideo Richardus Victorinus, cum qui bona quidem opera, malâ tamen intentione patrat, filiorum suorum homicidam appellat. Hic duo notatu dignissima occurrunt.

Duo nota
tu digna.

Primum : In questione sit, in quo medulla, nucleus, & laqueus vis & robur, seu nervus intentionis bonæ consistat, quæ hinc maxime collineandus, aut quicquid hominum optimam habuerit intentionem? Christus humanae gentis reparator, de quo Pater ab æthere pronunciavit: *Audire illum*; hic præceptor noster, trespotissimum habuit intentiones: Prima fuit *Obedientia*. Hoc mandatum, inquit, *accepti à Patre meo*. Nam primo momento quo in Virginis viscibus hominem edidit, Patris præceptum ei oppositum fuit: *Crucifigendus es*, ita Pater imperat. Huic imperio paterno Christus obedientissimè se subiecit. Hinc verè dici potest: *Servator Mundi trīginta quatuor annis pendit in cruce*. Nam intentio Christi per omnem vitam ibat ad crucem, hærebat in cruce: *Hoc mandatum accepit à patre*. Altera fuit *Reverentia in paternum honorem*: *Ego autem, inquit, non quero gloriam meam, sed honorifico patrem meum*. Tertia fuit *Dilectionis & amoris in paternam Voluntatem*. Ego, inquit, *quæ placita sunt ei, facio semper*: Ita pater, quoniam scit filii placitum ante te. *Verumtamen, non sicut ego volo, sed sicut tu, fiat voluntas tua*. Triplex hæc intentio re quidem pæne eadem est, sed tamen in ea etiam differentia videtur potest. Aliud enim est, ideo quod facere, quia sicimperatur: aliud, quia in alterius honorem cedit: atque aliud demū quia alteri sic placet. Qui hujus animi effectus alterius voluntatem & nutum etiam observet, ac paratissimum se offerens, dicat: Quid opus est, juberis non vi, non imperio, non legibus cogendus sum, ultro hoc faciam, eo solo persuasus, quia scio id illi Domino placere, illius voluntatem eò ferri. Siquidem illius *voluntas*, est meum *facere*, voluntas mihi instat mille mandatorum est. Et hinc, arbitror, apex & culmen est omnis bonæ intentionis. Atque ista fuit Christi Domini intentio in vitam, in cruciatibus, in morte, in rebus omnibus, *Voluntas Patris*. Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Qui missus est à me Pater, ipse mihi mandatum dedit quod dicam, & quod loquar. Et scio quia mandatum ejus vult æterna ejus. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

Hinc nec ab ore, nec à corde nostro illud abeat: O Dominus meus, & Deus meus, ego me & mea omnia tibi offero, ad omne beneplacitum tuum. Vel illud: Ira Pater, quoniam tuam iram sic fuit placitum ante te, Ira Pater, Ira Pater &c. Vel illud: Verumtamen non sicut ego volo; sed sicut tu, fiat voluntas tua.

Alterum etiam questionis est, & quidem creberrima, inter homines pavidæ conscientie, quos illa variè angit pungitque. Sæpe audias dicentem : Modò feriam quod loco res meæ essent apud Deum, an ego in gratiâ, & servus Deo charus, nunc illi sapientissimo cordium scrutatori actiones meæ placeant. Modò hoc mihi cõsultare, libentissimè, quidquid à me exigitur, præstarem. Omi Christiane, avne hoc scire? Intentionem tu tuam interroga : expende tantum qualis tua sit intentio, quam sincera & pura, quantò enim hæc sincerior est & purior, tanto voluntati divinæ conformior ac conjunctior, tanto tu melior es, tantò Deo gravior & charior, ne dubita. An nescis? quidquid agant homines, intentionis, & optimo animo in Deum, Deo tamen non placeas, nisi Deum velis esse injustum. Dei vox est : *Ego diligo gentes me diligito*. Et non contineo me, nec aliter possum, quin tam bene erga me affectos benigno iudicio aspicere complectar.

§. V.

T V ergo, mi Christiane, hoc unum age, ut ad omnem divinæ voluntatis nutum semper sis paratissimus. De i velle, fit tuum & velle & facere. Ita vuleris hoc divinum aureo amoris telo. Hoc enim ad divina favores emeretur, ut lucrari plurimū possimas, non tantū dicendo & agendo, sed & omittendo ac feriendo. Ludovicius Blosius, verē pius scriptor: *inquit, pax*

inquit, propter Deum, voluntati suae in rebus etiam minimis relinquitur, rem ipsi Deo gratiorem praestat, quam si multis mortuus (Notetur) ad vitam reducat. Et ut rem firmet exemplis, inquit, una iter faciunt, in via uterque elegantem hosiolum cernit, & alter quidem jam in eo est, ut illum carpat, deliberans tamen, ipse sibi imperat: Manus ab hoc flore, propter Deum, abstinere. Alter: nihil praemeditatus, florem illum carpit. Et hic quidem nil delinquit decerpendo, sed ille prior eundem non attingendo, tantum pro altero promeritus est, quanta est distantia celi à terrâ. Quod si Deus pro tantillo obsequio tantum daturus est primum, quantum dabit illi qui majora fuerint ausi pro Deo?

Ita paratus promptus sit necesse est in aliis omnibus, qui voluerit esse bonae intentionis, ut si norit Deum quippiam velle, hoc ipsum & ille velit, quantumcunque voluntati suae adversetur. Idcirco frequenter (uti Blossius instruit) secum ipse dicat: Propter te, Domine, nolo illud videre, cum necesse non sit, ut id videam: propter te nolo illud audire, nolo illud gustare, nolo illud loqui, nolo illud tangere. Domine, si tibi mea vestis, si mensa, si negotia, labores, aut negotiatio mea displiceant, non recuso crasso sabano vestiri, pane & aquâ victitare, hæc & illa procul à me amandare.

Sed nos, ô quoties longè aliter & agimus, & loquimur! audias quandoque qui dicat: Mei juris & arbitrii sum, quem Dictatorem timeam? ita ego soleo; hoc meae consuetudinis est: è meâ crumena hic sumptus; meam quadram lambo: quid ego morer alios? sic ego volo; hic mihi nemo modum constituerit. &c. Hoc non est ad divinæ voluntatis nutum sese attemperare. O ergo ter beatum, qui unam atque unicam in omnibus Dei voluntatem, intentione sincerissimâ seclatur: iste dum pervigilis draconis oculos & unguens exit, & quidquid cum virtute agit, salvo commeatu praeimit ad Deum & ad thronum ejus.

CAPVT IV.

RECTÆ INTENTIONIS hostem maximum à cacademone, esse Vanam Gloriam.

Hic hostis rectæ intentionis, jure omnibus metuendus est: omnium virtutum prænium subducit Vanam gloriam; & supplicis damnat gravissimis.

Herodes Agrippa, non degener nepotulus à majorum suorum flagitiis, Iacobum Zebedaei filium, virum sanctissimum occidit; dissimulavit id Deus: Petrum in vincula rapuit, neque ob hoc à Deo punitus est; alia prioribus flagitia junxit, necdum vindicavit id Deus: At cum concionaretur, veste regiâ coruscus, non populi docendi, sed sui ostentandi causâ, plêbique acclamaret: *Di voces, & non hominis, consensum percussit eum Angelus, ed quod non dedisset honorem Deo: & consumptus à verbis expiravit.* HABET: homini vitam ademit, & tacuit Deus; Deo gloriam rapere voluit, hic defendit se Deus. Et consumptus à verbis expiravit. Tanti constabat ventus. In Herodem rectè pronunciat Augustinus: *Qui laudari vult, Domine, de tuo dono, & non querit in illo tuam gloriam sed suam, hic licet propter tuum donum laudetur ab hominibus, à te tamen vituperatur, quia de dono tuo suam non tuam gloriam quaesivit.* Qui autem ab hominibus laudatur vituperante te, non defenditur ab hominibus judicante te, nec liberabitur condemnante te.

§. I.

In cunctis Dei operibus duo quadam reperienda sunt, Utilitas & Dignitas: homini Deus utilitatem cedere voluit, dignitatem sibi servavit. Veluti pictor celeberrimus, imaginem à se factam facili cedit alteri, unum illud suum esse ducit quod subterbit. Protogenes

Tom. I.

inveniebat, Timanthes faciebat, Apelles pingebat. Ita Deus eâ etiam de causâ sacrificia olim sic iussit fieri, ut cum carnibus, frugibus, panibus, simul thus lucidissimum offerretur partitione tam benignâ, ut quidquid hic commodi esset, in sacrificantium utilitatem abiret, sibi thuris suffitum solummodo deposcebat. Et velut cum duo mercatores societatem coeunt, uterque in negotiationem expendit quod facultates suggerunt. Subiade unus expensas omnes, alter industriam; quandoque pares aut pecuniæ aut mercium portiones exhibent, lucrum quod negotiatio facit, dividunt; neutri totum debetur. Joannes DOMINI oculus, affirmat sanctos habere societatem cum Deo. Hæc societas eâ coitur, ut æterna beatitudo, tanquam lucrum obtineatur. Non solus Deus hanc mercaturam facit, nec homo solus. Nortum Augustini dictum: *Qui enim facit te, sine te, non salvabit te, sine te.* Ad hanc negotiationem Deus expensas omnes tribuit, Deus est enim qui operatur in nobis & velle, & perficere. *Ad Phil. c. 2. v. 13.* re, pro bonâ voluntate, homo solam adfert industriam; quidquid ex hac negotiatione lucri provenit, inter Deum & hominem dividendum est: Deus solo honore & gloriâ contentus, quidquid beatitudinis & opum est, homini assignat. Fiat igitur bona divisio: Gloria sit in altissimis Deo, homini pax, & omnium bonorum possessio. Qui jam sibi atrogat quod Deo debetur, iniquissimè agit, & societate hac ejici, ac privari bonis universis meretur. *Universa propter seipsum operatus est Dominus.* Hic. *Prov. c. 16. v. 4.* rerum omnium opifex, honorem velut tributum ab omnibus suis operibus exigens: *Gloriam meam, inquit, alteri 1. sc. 42. non dabo.* Hoc Deo vectigal fidelissimè reddidit intentio recta; hoc idem nequissimè rapit inanis gloria.

Ecquis autem ferat vanissimè se jactantem de suo ædificio, quod tamen è marfupio suo non eduxit. Quid gloriaris, superbe, qui nec lapillum contulisti è tuo ad hanc structuram: alienis sumptibus ædificare cuius facile est. Pari modo quid nos miselli, actiones & promerita nostra, velut grandia ædificia jactamus? à Deo sunt omnes impensæ quibus ædificamus, in usum nostrum, non in præconium. Clarissimè Christus: *Sine me, in 1. Joan. c. 15. v. 5.* quit, nihil potestis facere. Quid ergo gloriamur? ædificium habitare permittimur, honor qui ædificii fabricam sequitur, solius Dei est. Ergo, *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis, alio 1. Matt. c. 6. v. 1.* quin mercedem non habeatis apud patrem vestrum qui in calis est. Ideo autem tam sollicitè monet Christus, quia hoc vitium vitium Cenodoxiæ, seu Inanis gloriæ, & subtilissimum inanis gloriæ est, & ipsa suâ subtilitate nocentissimum. Climacus: Omnibus, inquit, studiis Cenodoxia aggaudet. Verbi gratiâ: jejuniis, inaniter gloriatur. Si latendi causâ solvo jejunium, tanquam prudens iterum gloriatur. Si splendide vestitus, vincor eâ peste. Si vilius induar, denuo glorior. Siloquar, hac superor. Si taceam, iterum superatus sum. Quocunque hunc tribulum jeceris, erecto persistit aculeo. Ejusmodi verò gloriosus, est fidelis idolorum cultor, qui Deum quidem colere & venerari videtur, hominibus verò, non Deo placere studet.

Dixi jam subtilissimum esse hoc vitium, & prorsus sic est. Persæpe gloria ut acquiratur, spernitur, & ab ipso gloriæ contemptu inanis gloria enascitur, & eos quandoque qui omnem gloriam jam pridem videntur proculcasse, fortissimè aggreditur. Nihil hic meo sensu de finiam. Vir maximus, nostri ævi Theologus, hac de re sic disserit: Fit sæpius, ut cultissima femina ex omni muliebri Mundo, aut eques torquatus ex omni suarum vestitum nitore tantopere sibi non placeat, quantum Monachus pauper, pannosus, in pauperissimi monasterii angulo desidens, è pannis, è cucullo lacero & malè lartato, à nudis pedibus, à vacuâ cellulâ, & ab ipsâ pompæ omnium victoriâ, sibi met placet & applaudit. O vere miser, quem Cenodoxia honoribus nequivit fallere, per ipsam decipit humilitatem!

R 3

Ita

De Conſ.
Mon. c. 1.Thom. de
Kemp. lib. 1.
c. 1. n. 2.
Lib. 1. mor.
c. 19. post
mſt. c. 1. 1.
in Ezech.
hom. 4.

Ita nemini parci inanis gloria, omnes hominum ordines invadit. Sed, ut divinus Basilii loquitur, leniter, blandè, suaviter, infensibiliter, & antequam advertatur, omne bonum opus inficit, totamque illius pulchritudinem confumit. Imperitis dulce quid est, Vana gloria, dulcis animorum prædo. Multi occultè seipſos quarunt in rebus quas agunt, & nesciunt. Et sæpe, inquit Gregorius, bono operi dum laus humana obviat, mentem operantis immutat, quæ quævis quæſita non fuerit, tamen oblata delectat. Cuius delectatione cum mens bene operantis resolvitur, ab omni intentionis intima vigore dissipatur: nam qui bona agere videtur, & per hæc non Deo, sed hominibus placere desiderat, intentionis suæ faciem deorsum premit. Eâ de causâ sanctissimi quique homines vigilantissimè in illam pugnarunt.

§. II.

Tom. 1. die
14. Maii.

Narrat Laurentius Surius, &: Cum fortè, inquit, Pachomius inter sui Ordinis senes consideret, Monachus duas stiores eo die à se confectas attulit, posuitque è regione sedentium, ut commodè spectarentur, spectabat enim à Pachomio se auditurum: En fratris diligentiam, diurnum opus sibi met duplicantis, duâque stiores textentis, cum alii die uno non nisi unam conficiant. At verò Pachomius ob vanissimum hoc laudis aucupium, seriò ingemiscens: Pares, inquit, iste frater à summo mane ad hoc diei multum laboravit, sed omnem suum laborem diabolo consecravit; liquidem laudem humanam prætulit divini. Hominem igitur ad se accersitum gravissimis verbis oburgans: Alii, inquit, ad orationem cantibus, tu tuas stiores in humeros recipe, & clama: Obsecro Patres Fratresque, Deum mihi miserissimo homuncioni exorate, qui duas stiores plus feci quàm calum. Fecit ut iustus. Præcepit deinde Pachomius, ut aliis ad cœnulam vocatis, iste plus æquo sedulus homo, incœnatus medio triclinio staret cum suis storeis. Sed neque dum satisfactum arbitratus Pachomius, hominem cellæ includi iussit, & quinque totis mensibus solo pane, sale & aquâ parçè refici, simul etiam quotidie duas stiores plecteret, imperavit, vetuitque sic clausum ab aliis adiri aut salutari. His machinis expugnanda est Cenodoxia, malum alioqui ferè inexpugnabile, & quod post omnia vitia expugnata, valentius insurgit, & ab ipsis virtutibus sumit incrementum. Rectè Climacus: Gaudet desperationis spiritus, inquit, cum videt multiplicari vitia, Cenodoxia verò cum virtutem multiplicari videt. Observa diligenter, & usque ad mortem & sepulchrum invenies hanc nefariam labem vestigiis tuis hæcere. Addit: Qui in prærogativis naturalibus, puta acumine, peritiâ, lectione, pronuntiatione, ingenio, ceterisque omnibus, quæ nobis sine labore nostro proveniunt, extollitur, hic nunquam eis, quæ supra naturam sunt, bonis potitur; qui enim in modico infidelis est, in multo quoque infidelis erit. Ejusmodi verò est servus inanis gloriæ.

L. 21. mor.
c. 14.Hom. 29 in
epist. 2. ad
Cor.

Ibid.

Pulchrè Gregorius hoc sensu dixit: Quisquis se, beneficium in alterum, extollit, majorem culpam superbiendo incurrit, quàm mercedem largiendo acquirit, sitque nudus dum nudum vestit, & dum se meliorem putat, deterior evadit: minus quippe inops est, qui vestem non habet, quàm qui humilitatem. Græcus & sanctus Orator Chrysostomus, in hanc pestem facundissimus, & pro cathedrâ eam sapissimè flagellans: Et quomodo, inquit, non extrema stultitia est hominum mente adeo corruptorum, & temerè omnia agentium, gloriam querere: cum oporteat ad oculum qui semper est insomnis confugere, & ad illius sententiam aspicientes, nihil nos jurare poterunt. Ille autem, si ea, quæ sunt, fuerint ei accepta, & hic reddit claros & illustres, & in die futuro impertietur bonis ineffabilibus. Eiusdem & hæc sunt: Quare, si gloriam adipisci studes, repelle gloriam; quod si eam aucuperis, eâ excides. Ac si libet, hunc sermonem in iis quoque qui promiscuum

A huius vitæ genus sequuntur, ventilem. Equos enim cavissimos: An non eos qui ipsam experient? Itaque ipsi maxime sunt, qui eâ carent, ut qui innumeras reprehensiones habent, atque ab omnibus contemnantur. Equos rursus, dic quæso, suspicimus ac predicamus? an non eos qui hanc spernunt ac pro nihilo putant? Ergo hi sunt qui gloriâ afficiuntur. Quemadmodum enim is demum dives est, non qui multis, sed qui nullâ re indiget: sic clarus ille & celebris est, non qui gloriæ cupiditate est, sed qui eam contemnit, ac nihili ducit. Umbra enim gloriæ est hæc gloria. Nemo autem picto pane confectus, etiamsi nulli fame teneatur, picturam attinget. Eodem igitur modo tu quoque minime committe, ut umbram consecreris. Umbras enim sequi, hominis est insani à laborantis. Fieri non potest, ut quisquam magnus, & excellens ac strenuus sit, qui non ab inani gloriâ immunem se præstat, verum humi serpat, ac multa labefactet necesse est, dum scelestæ Dominæ, ac barbaro quovis crudeliori, ancillatur. Et quid enim eâ truci, lenius esse queat, quæ tum maxime sævit & effertur, cum maxime colitur atque observatur? Atqui hoc nec ferre quidem habent, sed multo obsequio delinunt. At contra profus inanis gloria; contempta enim mitem scit, honore affecta exasperatur, atque adversus eum à quo honore afficitur, arma sumit. Qui est in servitute redactus inanis gloriæ, non solum non poterit videre quod aliis, sed nec quod sibi est utile. Et ut hæc omnia à se dicta consignet Chrysostomus: Mater gehennæ, inquit, est inanis gloria; ignemque illum vehementer accendit, vermemque pestiferum confovet. Et huius rei rationem assignans: Alia, inquit, vitia finiuntur morte, hæc & in mortuis vires obtinet. Aspice sepulchrum plus æquo sumptuosum, & observabis quàm id subtili statu spirare inanem gloriam. O demens quid tibi prodeit tam ambitiosè quæſita memoria; ubi es, torquetis, & ubi non es, laudaris?

§. III.

Non minùs eleganter sanctus Valerianus, Maffienſis Antistes: Stultitia genus est, inquit, ut cum ali debeas vitæ beneficium, tibi adscribas ornamenta virtutum. Ecce hic honore extollitur, ille sibi de corporis integritate blanditur, hic divitiis labori suo imputat, ille scientiam doctrinæ virgilius assignat. O miser! vacillat humanum studium, ubi non requiritur Dei auxilium: nostrum est bonum velle, Christi verò perficere. Totum perdidit quod laboravit, qui propriis virtutibus fructum sanctitatis adscripsit. Ita profus est, nam ut summa omnia habet, eruditionem, eloquentiam, ingenium, prudentiam, munificentiam, formam imperio dignam, si res tantas inani gloriâ, tanquam sale, condias, arbitreris stillicidia mellis de canali venenato fluere, ut omnis venustas, opinio, amor priorum pereat, unâ gloriæ vanitate tanquam toxico in mortem temporato. Sis licet bonus cantor, bonus scriba, bonus pictor, bonus pugil, bonus poëta, bonus orator &c. si horum omnium malus sis æstimator, omnia perdidisti: at verò malè hæc æstimat, qui eâ inani gloriâ depravat. Et quamvis ita vitia nonnunquam prodant, ut nullus sit negandi locus, superest tamen ficus quem ille natus non fœta fama; hic nemo tam tardi oris est, quin promptè oggerat: Ille me magis claudicat, balbutit, delirat, cœcucit, atior est. Ita nobis formam astrui putamus, si non numeremur inter deformissimos.

Plebs Israëlitis Egypto educata, impio consilio vitulum aureum quem fecit, pro Deo colendum proposuit, cum acclamatione: Hi sunt Dii tui Israël, qui te educaverunt de terrâ Egypti. Vix aliud ab his faciunt, qui se suorum operum magistros magnifico supercilio circumpiciunt, & quidquid consilio, arte, indutria efficiunt, velut pro Diis haberi volunt. O idololatæ! b soli Deo honor & gloria, proclamavit Paulus: soli Deo, soli honor & gloria: nostra est operum utilitas, Dei est dignitas.

Agasicles d ab Halicarnasseis extortus factus est, quod d tripodem,

tripodem, quem ipse ludis obtinuerat, non dedicasset A
Deo, sed donum hoc domum retulisset. Omnis gloria
rectè factorum à Deo est, & soli Deo tribuenda.

Dixi te minorem quod geris, imperas.

Huc omne principium, huc refer exitum.

Nihilominus omni infante infantes sumus; sicut enim pueri tam se alios credunt in novis vestibus, ut sibi persuadeant notissimos etiam oculos ornatu suo decipere ita nos quinquaginta aut centum annorum pueri, rebus etiam minimis ac vilissimis ambitionem induimus. Ille se jactat, quod ceremoniam venustius adhibeat, ille quod cibos elegantius carpat, hic quod aliis erectior incedat: infinita sunt ostentationum genera. Sed & ad probra & pudendas artes descendimus, atque dedecore nostro superbumus:

Malus numerat sceleris facta in gloriam.

Ille se unum ex omni numero plurimum vini capere gloriatur: iste cuiuscunque lusus peritissimum asseverat: hic omni nequitiarum magistrum ostentat. Verè B
infantes, sed nequissimi, & qui Zabulo sacrificant. Zabulus aleam fertur invenisse primus. Hic non modò insigni se statu consecravit, cuius in gremio tabula lusoria cernebatur, sed sibi quoque sacrificari ab aleatoribus voluit, antequam ludum aggredierentur. Nimium improbi non solum victorum fomites nefaria querunt foletia, sed iis inventis triumphant, & exultant in rebus pessimis. Alii paulò altius se credant sapere, peccantque modestius, à quibus voces illas spargi audias: Hoc consilium à me est, bardis illis id nunquam occurrisset: hoc prudentia mea, istud mea fuit vigilantia: abique me fuisset, negotium hoc finem nullum vidisset: est quod mihi agantur gratia, hoc ego esse etiam dedi: hoc quidem artis est, sed à me repertæ: officio meo, si quisquam alius fungi scio: novi equidem neminem mihi in hoc genere parem: operam meam, si scio, quanti desiderent. Est qui clamat: Omnes voco gladiatores: contra: Ille, & ego consiliarios omnes: Hic, & ego omnes doctores: Ille, omnes ego torquatos equites: Alius, & ego cunctos voco artifices contra. O vanitas, & somnia, & quantum est in rebus inane! Amore inanis gloriæ quid inanius? Optime Siracides de vanissimis his ostentatoribus: *Vana spes*, inquit, & mendacium viro insensato, & somnia extollunt imprudentes. Omnis hominum laus, favor, gratia, honor, commendatio, quid nisi ventus, aura, flatus, bulla, fumus, vanitas, merum hominum? Nam, si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Cum existuntur mella, fumo abiguntur apes. Fumus est vana gloria, quo sparso demon liquentia bonorum operum mella diripit, ut verè dixerit Basilus: Odium quo apes fumum prosequuntur, significat eos, qui Deo mellificant, renullâ aquè offendi quam humanarum laudum fumo. Ed dicit Isidorus: *Pompa & fastus, & inanis gloria, cum celesti luce non bene congruunt.* Supremo omnium die, non tantum non proderunt ista, sed multis plurimum oberunt. Quoniam tu benedices iusto. In quæ verba Chrysostomus: Quid enim, inquit, damni accipit, si homines contemnant, & universus Orbis terrarum, quando Dominus Angelorum eum laudat, & predicat? quemadmodum, si ipse non benedicit, est omnes laudant qui terram & mare habitant, ei nihil prodest. Nam etiam beatus Iob, & in sterquilino sedens, & vulnere sanie exulceratus, & innumerabilibus scaturientium fontibus, & illa indignissima patiens; ut qui à servis conspueretur, eiq; ab amicis & inimicis, & ab uxore insidia tenderetur, & ad inopiam, famem, & immedicabilem egritudinem illam esset redactus, erat omnium beatissimus, quoniam Deus ei benedicebat, dicens: Homo à reprehensione alienus iustus, verus, pius, ab omni re malâ abstinent.

Divinam minime assequitur, qui humana servit gloria.
Esse quæris gloriosus? gloriam omnem disce.

Christus Dominus non habuit in more positum, Christus ad risum aut ad vultus hilaritatem suos auditores cur præce-
provocare, multò minùs luxum iis suadere, nihilominus tamen permisit, imò præcepit, dissimulando jejunio, jejunio, unguentis ritu patrio uti: *Vnge caput tuum ut odore & nitore vultus jejuniū tegas, ne videaris hominibus jejunans.* ritu patrio Pharisei cum jejuniū observarent, omnia hilaritatis signa interdicebant, ut omnibus testatum facerent, se voluptatum contemptores luctuoso asperoque jejunio dare operam. Servator in contrarium jubet, ne quidquam in solita vitæ ratione mutemus, ostendendo jejunio, quin potius pro more regionis, vultu simus læto, hilari, ameno, ad occultandum jejunium, ut secreti sincerique operis à Deo referamus præmium. Ne igitur alii nostram laudent continentiam, hanc potius præ nobis feramus lætitiā: præstat & nitere, quā abstinentiam præ se ferre, & videri velle. Sapissime namque virtutum officia publicare est perdere: præsentium laudes, adulationes sunt, laudes non sunt.

Inter prodigia recensens Plinius: Invenimus, inquit, L. 17. nat. nascas sine foliis vitem, & malum punicam, stirpe fructum tulisse, non palmite aut ramis. Hoc viri boni, & Humilitatis studiosi faciunt: fructus, hoc est, actiones sanctas occultant, caventque maxime ne in publicum emanent. Ita virtus eorum est tutior, & minùs obnoxia insidiis demonum, quia ad explicatas merces uno agmine profiliunt. Vis virtutes tuas augere? noli prodere. Vive tibi, & longè nomina magna fuge.

Viatores, ut, quod portant aurum, custodiant, an non illud calcis etiam, aut caligis, cingulo, thoraci, pileo insunt, aut baculo infundunt in ipsum denique ventrem, ut olim Judæi in obsidione Hierosolymis, reconducent? ecquid opus metallum tam pretiosum sic abdere? Hoc ipso quia pretiosum, ab hoste nunquam tutum est; ut servetur, occultatur. Gregorius: *Qui intinere, inquit, de L. 8. moral. prædari formidat, abscondat necesse est bona quæ portat.* Ita prorsus actiones cum pietate susceptas longè intutissimum est oculis aut auribus, non æcam alienis, sed & suis exponere: *ne sciat sinistra tua quid faciat dextera tua.* Sic Hebreus Rex Ezechias, thesauros suos perdidit, quia ostendit.

Præclarissimè monet Hieronymus, & *Conveniat, inquit, uni quisque cor suum, & in omni virâ inveniet, quàm rarum sit fidelem animum inveniri, ut nihil ob gloriæ cupiditatem, nihil ob rumusculos hominum faciat. Neque enim statim qui jejunat, Deo jejunat; sed extendens pauperi manum, Deo facerati: vicina sunt vitia virtutibus. Difficile est Deo tantum iudice esse contentum. Hieronymo accedit Joannes Sarisberienfis, Carnotensis Præsul, vir eximie doctus, qui Vanæ gloriæ prosopiam describens: *Si quempiam, inquit, inanis gloria stimulat, necesse est ut per abrupta virtutum præcepta ruat. Hoc est autem quod nobile consuetur virtutum, adeoque humana fragilitatis demulcet ingenium, ut vix sit vel à præclaris mentibus alienum: nam & ortum nobilem habet, suig, dispendii processum nescit, antequam à fastigio corruat quod optavit. Nam & de se invicem vitia oriuntur. At inanis gloria etiam in virtute originis sue figit radicem, in quo enim quisque præ ceteris pollet, in eo, nisi adsit moderatrix gratia, facilius intumescit. Vix tamen est qui vane gloriæ non insistant, & eam quæ ab hominibus est, non concupiscat laudem. Ad hanc alii virtute, alii virtutis imagine, alii natura aut fortuna beneficio proficiuntur.**

Gloria ambitio, virorum morbus est felicium.

§. V.

Deploravit hunc morbum secum ipse Gregorius L. 15. moral. Magnus, ille oculus Ecclesiæ, nec eum sine lacrymis deplorans: *Dum ipsam, inquit, subtiliter radicem meam intentionis inspicio, Deo quidem ex eâ me summopere placere voluisse cognosco. Sed eadem intentioni, quæ Deo placere studeo, factum*

furtim se, nescio quomodo, intentio humana laudis interserit. A honor & gloria. Hinc sibi nemo prædam sine crimine pollicetur.

§. VI.

Quod cum jam postmodum tardèque discerno, invenio me aliter agere, quod scio me aliter inchoasse. Sic etenim sepe intentionem nostram, dum ante Dei oculos rectè incipitur, occultè sibi subijuncta, & eam velut in itinere comprehendens, intentio humana laudis assequitur: sicut pro necessitate quidem cibus sumitur, sed in ipso esu, dum furtim gula subrepat, edendi delectatio permiscetur. Unde plerumque contingit, ut refectionem corporis, quam salutis causâ copimus, causâ voluptatis expleamus. Fatendum est igitur, quod rectam intentionem nostram, quæ soli Deo placere appetit, nonnunquam intentio minus recta, quæ de donis Dei placere hominibus querit, insidiando commutatur. Si autem de his divinitus districe discimus, quis inter ista remanet salutis locus, quando & mala nostra puta mala sunt, & bona quæ nos habere credimus pura bona esse nequaquam possunt.

Obijcias: Quid ergo Deus homini appetitum dedit gloriæ, si gloria omnis ab homine sit repudianda? quid viri maximi frustra se fatigant in obtinendâ gloriâ, si eam obtinuisse piaculum sit? Non omnem, mi homo, gloriæ appetitum damnamus, sed inordinatum & illicitum, qui suavi sed furtivo illapsu ubique miscere se solet. Inordinatum ajo & illicitum, qui hoc agit, ut homo gloriæ cupidus, gloriam quærat è virtute quæ caret, aut è re cui tale premium non convenit. Ut noris: Gloria umbra virtutis est, invitos etiam comitatur. At nos hanc umbram & sollicitè nimis quærimus, & nimis cupidè amplexamur: gloriam non à Deo, sed ab hominibus expectamus, acquisitam non ad Dei honorem, sed ad nostrum convertimus. Verissimè dixit Seneca: O quàm ignorant homines gloriæ cupidi, quid illa sit, aut quomodo petenda. Et quælo, dic quibus in terris, & inter quos homines inveniendus est honoris appetitus undequaque moderatus. Res rara prorsus corvo quoque rarior albo. Facilius gloriam omnino fugere, quàm ritè quærere.

Ita sanctissimos etiam viros seminâsque inanis hæc aura quandoque afflavit, sed afflavit tantum, non infecit, non prostravit. Dominicus certè, illud amplissimæ familiæ sidus illustre, ceteris in pestilentem hanc auram pugnavit. Nam cum Tolosæ plures Christo adjunxisset, Carcossæ tamen potius hæbat domicilium. Ejus rei causam rogatus: Quia, inquit, plures ibi me honorant; hic verò me omnes impugnant. Credidit vir sanctus, inter odia hominum tutius habitari, quàm inter blandimenta & encomia, maluitque se vexationis, quàm inanis gloriæ stimulis conficiendum exponere. Honoris repulsa, magna est gloriæ eminentia. Rara virtutis est, magna facere, & magnum se nescire; sanctitatem omnibus manifestam solum latere auctorem. Nil difficilius quàm omnem calcare gloriam. Ea tamen etiam à feminis insigniter triumphata est.

Sara sacrarum virginum Antistita, admirandæ sanctitatis virgo, tredecim annis ab impuro cacodæmone impugnabatur assidue, nec aliud volebat lascivus Satan, quàm ut se hominem fateretur Sara, vellètque suavissimè vulnerari. At virgo constantissimè obtulit, nec hostem unquam intra portas recepit, illæso semper Castitatis propugnaculo. Idcirco diabolus alio stratagemate rem agendam ratus, ut quam lascivia non potuisset, Cænodoxia saltem expugnaret. Nec dubitavit vaserimus hostis, quin animus hujus teli non metuentem occultissimâ plagâ lauciaret. Itaque ei Parthorum more, à fugâ placuit petere victoriam, ut, quam stando nequisset, fugiendo vinceret. Ideo visendam se Orciniana larva præbuit, & velut jam abitum desperatâ victoriâ moliretur, horrendum vociferari cœpit: Vicisti me, Sara, vicisti, vicisti. At virgo non ignara hoc etiam telum exire: Non ego, inquit, te vici, sed Dominus meus. Hæc est vera gloria, gloriam omnem velut rem minimè suam ad Deum remittere: Soli Deo, soli, soli

Accipiter olim, ut est in fabulis, irrigit Trochilum, illam litoralem avem, quod cum sibi colore non abfimilis, tam angusti tamen pectoris sit, ut vermiculis & vilissimo pastu malit vivere, quàm suavis aliarum avium carnibus vesci. Cui Trochilus: Non est, inquit, quod tibi tantopere gratuleris, mi frater, de cibis non tuis, & quos iniquissimum tibi aucupium parat. Ego vilior mensâ contentus, majore quàm tu pace fruor, & erit forsan cum gulam tam delicatam male lues, & sed nimium te penitebit, venationes has nullo jure licitas instituisse. Vates videri potuit hæc avis. Nam paucis post diebus Accipiter, in ipsâ venatione à rustico, cujus columbas infestabatur, captus, & more ceterorum, ex altâ turri, aliis in terrorem suspensus est. Trochilus, pendulum funus vel eminus vidit, & mox advolans: O mi frater, inquit, quàm vitæ tuæ longè fuisset consilius, unâ mecum vermiculos in cibum legere, quàm alienas aves infestari, & omnium avium ludibrium fieri. Si venari noluisses, jam vivere posses.

O miser, ô inanis gloriæ venator! mutato nomine de te fabula cantatur. Tu ille Accipiter es: sed quid tu musculos & præconia, quid applausus & gratulationes, quid favorem & gratiam, quid blandientes voculas & commendatiunculas, quid popularem famam, & speciosos titulos venaris? nullo tibi jure permittitur hæc venatio, ô Accipiter. Non est hæc gloria quam quæris, non est; umbras consecraris gloriæ, & quidem fallæ, idque in tuum exitium. Quæto tibi fatius foret Trochilum emulari, & victitare vermiculis; illis, inquam, quos sepulchrum tuum, quo properas, claudit: hos tu vermes cogita, & aves alienas, laudes humanas facile spernes. Pulcherrimè Augustinus: Melius est, inquit, vel de parvo Dei dono gratias ipsi agere, quàm sibi agi velle de magno. Ecquid in orbe hoc magni speras aut æterni? nulla hic diuturna possessio est. Armis, eruditione, opibus, solertiâ, fraudibus, etiam virtute paratus honos ferè prius evanescit, quàm in plenum eo fruaris. Floris instar solstitialis est tota humana gloria. Ecquid sudorem fudore cumulas? fugitiva adeoque & volatica omnis laus & gratia est; non teneretur corpore, ac ne penna quidem, sed neque invita teneri potest, non magis quàm rapidissimum flumen. Quid ergo cogitationes in elegia & famam jacularis? nescis mortalium cuncta incerta esse, quantocumque plus adeptus fueris, tantò te magis in lubrico ac fragili versari?

Vitam agit leporis quicumque vanus aucup gloriæ est.

Et ut votis responderit eventus, ac in possessionem te fortuna speratorum immiserit, quanta hæc erunt, & quamdiu? fors eras, fors hodie, fors hac ipsâ horâ polliceri fabula jacebis, & præda vermiculis.

Narrat Plinius, ad extremos fines Indix gentem Astomortum degere sine ore, corpore toto hircum, vestiti frondium lanugine, habitu tantum viventem & odore, quem naribus trahant. Cenodoxi seu inanis gloriæ studiosi, os nullum habent, quo vel Deo laudes debitas pendant, vel hominibus bene meritis ferè laudent; à veri honoris ornamentis investes sunt, nec quidquam habent præter pilos & folia, hoc est, humanarum laudum quiescentias; halitu tantum vivunt, aurâ scilicet vanæ gloriolæ quam naribus trahunt, cum ore careant, & nunquam cœnent lautius, quàm dum laudantur. Alii, quibus os & frons est, tunc plurimum erubescunt & verrecundantur, cum eis hæc aura largiùs in cibum apponitur. Optimè religiosissimus ille scriptor: Qui veram, inquit, & æternam gloriam desiderat, temporalem non curat. Et qui temporalem requirit gloriam, aut non ex animo contemnit, numis

Inordinatus & illicitus gloriæ appetitus est damnatus, & quis ille sit. Sen. ep. 79. fin.

Epist. 95. fine.

Vita ipsius l. 4. c. 10.

S. Dominicus credit inter odia hominum tutius habitari quàm inter blandimenta.

nit, minus amare convincitur calescentem. Magnam habet cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat, nec vituperia.

Gloria umbra, est parva magnis, pusillis maxima:

Si compendio assequi vis gloriam, contentito.

In theatro es vacuo eoque angustissimo, quid hinc plausum expectas? altum illud & amplissimum cæli theatrum suscipe, & frigidissimos hos plausores ridebis.

Auctor redit, spreta in tempore gloria.

Quid? quod sicut temerariis iudiciis, ita inanibus eloquiis peccant homines frequentissime, quorum hic solennis error est, laudanda vituperiis, vituperanda laudibus afficere. Inde Christianus sapiens: Nolo, inquit, ab his laudari, quorum laus vituperium est: nec ab his culpam vereor, quorum criminatio laus est. Quid? quod iis sepe minime placemus, quibus placituros nos maxime speramus. Refert Herodorus, Agaristam Clithenis filiam vario ambitu plurimorum in conjugem postulatam. Certabat inter florentissimos Græciæ juvenes, Tifandri filius Hippocles, qui saltandi peritissimâ venustate se nemini secundum sibi persuadebat. Itaque impetratæ conjugii omnem artem in illud tripudium consumendum censuit, & mirè gesticulatus est. Displicuit multis, cum primis Agaristæ parenti, qui defaltato cantico: O Hippocle, inquit, perdidisti conjugem saltando. Cum tamen stultus juvenis se omnium crederet scitissimum, & sibi uni virginem debere. Ita nos vani frequentissime credulâ persuasionem fallimur, quando alii nos admodum placere credimus, quia ipsi nobis adeo placemus prius, ut sibi quisque sit miraculum. Ecclesiastes quispiam insigniter se dixisse autumat, & nulli placuit. Musæus omnes sibi applausuros opinatur, & nemo laudat: Pictor sibi mirè gratulatur de sui operis elegantia, & plurimi reprehendunt: Dux militiæ coronas & triumphos expectat, & vix aquis oculis aspicitur: Palatinus mitos Principis favores somniat, & proximè abest, ut excludatur aulâ: Choragus nescio quem plausum sperat, & nauseam ostendunt spectatores: Parasitus, adulator, fannio omnes à se hilarandos putant, & nemo ridet: Calamistratus aliquis Jopas, aut ad omnem venustatem excelsus Hortensius, admirationem ac laudes sibi promittit, & omnes irridunt. Ita miseri seipsum iis nauseam movemus, quos inaniis nostris maxime delinendos sperabamus: conjugem perdimus saltando.

Demosthenes antequam eloquio Græco innouisset, operosioris cultus nitorem appetiisse dicitur. Sciebat enim à purpurâ vendi caussidicum. At postquam facundia famam affectus est, togâ viliori contentus dictitabat, se velle sibi à se potius quam à veste aut cultu exquisito constare gloriam. Quem enim suus attollit honor, vilis aliena non deprimat, sed nec alienus erigit honor, quem sua vilis humo affigit. Emendicatum nec ulli honestum laudis suffragium est, quod totum extrinsecus acceditur. Chrysostomi verbis hæc consigno: *Præsentis temporis gloria & nulla est, & instabilis fluctuat: & si aliquandiu permaneat, repente tandem exstinguitur.*

Sequitur fugientes gloria, sequentes fugit.

§. VII.

At difficile est, inquis, non amare, non sequi gloriam, etiam vanam hanc & inanem. Omnibus insidet opinio sui & pretium, vivitque etiam in optimis quibusque viris nescio cuius gloriæ aculeus; qui perarò ita in plenum emoritur, ut nulla superint semina, quæ fota inherbam & fruticem non exurgant. Ah quoties ad famam potius, quam ad conscientiam laboramus? Ah, quanti acerba omnia superarunt, turpissimè superati ab inani gloriâ? Identidem ad nos redimus, & in nostrum honorem revolvimur.

Gloria cupido hominibus exstirpat novissima.

Et ubi quæso reperias eos, qui laudem omnem aversentur? Superbiam palam omnes detestamur, nostra ta-

men encomia sine aurium vulnere audimus. Vanæ gloriæ studium nemini probatur, cum interim hoc pane omnibus hæreat, quod omnibus displicet. Et sæpe dum laudari nos prohibemus, tacite invitamus, ne qui caput, tam citò definat: difficile est odisse gloriam; laudem omnem & laudantis favorem spernere, difficillimum. Nemo suæ unquam refragatus gloriæ est.

Hic mihi Chrysostomus etiam in mente est: *Quomodo ergo, inquit, ab hac durâ servitute liberabimur? Si aliam gloriam adamaverimus, nempe eam quæ vera est gloria. Quomodo enim eos qui corpora amant, alia splendidior facies visa à priorè separat? & eos qui gloriam hanc depereunt, splendida illa cælestis gloria confecta si fuerit, ab istâ abducere poterit. Vana gloria cupidus, similis illis est qui tempestates ferunt, semper tremens, semper timens, innumerosque dominos observans. Qui verò extra illam est tyrannidem, rectè comparatur iis qui in portu constituti, integrâ iam libertate potiuntur. Alius verò non item, sed quàm multis est cognitus, tam multos habet dominos, omnibus servire coactus.*

Univeris singulisq; servit servus gloria.

Inter hos non postremus ille ab aulâ dominus. Obvium is habuit quandam è regiâ domo, ad quem superba fronte: Heus tu, inquit, quisnam de me in aulâ fermo? Alter rubore suffusus: Nullus, inquit, Domine, neque qui ad laudem faciat, neque qui adversus eam. Audiit hoc homo gloriæ appetentissimus, qui se per omnium ora volitare credebatur, & adstantium oculis notari indignatus, mox hominem insontem fustibus excipit; post plagas, quinquaginta aureis donari iussit, quibus ipse dictum insuper hoc adjecit: Jam tibi materies & laudis est, & vituperii; utere, & adhibe in palatio. Hunc tu fui dominum dixeris? mille heris servas, quicunque gloria: Imò est omnium servus, quisquis est Gloria, Nam,

Gloria servire, mentis non nisi abjectissima est:

Gloria servus nihil rectè inchoat, nil perficit.

Rectè, ne finis suo principio non respondeat. *Unum igitur, inquit Chrysostomus, curatur solum, ad id tota nostra dirigatur intentio, quo scilicet pacto Dei mereamur ore laudari. Non laudat te ille aut illerubilinde amittis: & si vituperet quispiam, nihil omnino te læsit: si enim laus sive vituperatio, ex Deo tantum emolumentum habet, aut detrimentum. Ceterum humana omnia sunt prorsus inania. Verè inanissima.*

Hæc erat mens, hæc doctrina Servatoris Christi Jesu, cujus eruditionem cum admirarentur Judæi, dicerentque: *Quomodo hic sit litteras, cum non didicerit?* Ad istud verus Magister Humilitatis: *Mea, inquebat, doctrina, non est mea, sed ejus qui misit me.* Ita cum admiranda patraret, & homines valetudinis desperatissimæ curaret, plerumque, ne cui dicerent, imperabat. Nostræ hoc institutioni factum, ut si gloriari velimus, in Domino gloriemur: non enim qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem Deus commendat.

Ergo, quod præclarissime monuit Seneca, conscientia satietur, nihil in famam laboremus. Et verò seipsum ad hoc adigens Annaeus: Nihil, inquit, opinionis causa omnia conscientia faciam. Bernardus hæc explicatius confirmans: *Pura erit intentio, inquit, si in omni actione nostrâ, aut honorem Dei, aut utilitatem proximi, aut bonam conscientiam queramus.*

Deus olim sub pœnâ capitis sanxit, rem primo intuitu minutam, ne quis scilicet odores divino cultui destinatos usu profano incenderet: Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino. Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruat, peribit de populo suo. Pretiosum thymiamum est Gloria, sed Deo debetur, & soli quisquis homo es, cave tangas hos odores, capitis reus est: Soli Deo honor & Gloria.

Vigilanti igitur curâ, inquit Gregorius, per cuncta opera, intentio nobis nostra pensanda est, ut nihil temporale in his quæ agitur, appetat: totam se in soliditate æternitatis figat, ne si extra fundamentum actionis nostræ fabrica ponitur, terrâ de-

Hom. 17. in ep. ad Rom. circa finem.

Ver. troch. Ego non nomen, sed Florentia qui de illo.

Hom. 2. in epist. ad Titum.

Ad Rom. c. 7. v. 15. & 16.

2. Cor. c. 10. v. 17.

L. 3. de Irâ c. 4. & de Vir. beat. c. 20.

1. Tim. c. 1. v. 17.

L. 28. mor. c. 6. proposita finem.

hiscite solvatur. Quisquis bonam intentionem amat, a gloria inanem odisse debet, aut calum non magni aestimat.

Filius diximus de hac peste rectâ intentionis. Sed ut capite sequenti, hac ipsâ de re plura disseramus, exigit tam obstinati, & ubique vulgatissimi morbi malignitas.

CAPVT V.

Quid demum sit Vana gloria, & quàm ea RECTAM INTENTIONEM fœdè iungulet, ni præveniatur.

Inanis gloria est scopolus immanis.

De constit. mon. c. 11.

Nomina seu tituli vanæ gloriæ.

Ribad. l. 5. tit. 4. c. 3.

Hom. 7. 2. in Matt.

In Const. Mon. c. 11.

Serm. 7.

1. Machab. c. 6. v. 43.

Lib. 1. offic. c. 40.

Inanis gloria, scopolus est immanis, ad quem vix ulli hominum non naufragium, aut certè damnum patiuntur. Ecquis ille tam peritus nauta, qui satis caveat, ne navim ad hunc scopulum illidat? Quàm autem ipsa varia est inanis gloria, tam diversa sortitur nomina à priicis scriptoribus. Basilii: Fugiamus, inquit, dulcem spiritualium operum expoliatricem, jucundum animarum nostrarum hostem, timeam virtutum, blandissimam bonorum operum depradatricem, eandemque mellis illius, veneni coloratricem. Tituli digni quos expendamus: Dulcis, inquit, spiritualium operum expoliatrix: similis deceptrici Dalila, quæ humanissimis blanditis Samsonem viribus exuit, & obicit hostibus. Iucunda anima hostis, gravius necat, quò plus delectat. Et, ut aptè Cyprianus, dum extollit, emollit; & pungit, cum ungit. Virtutum timea, Inanis gloria. Sicut autem è pretiosiore veste, robustior nascitur timea, quæ suos parentes lacerat, & corrodit, sic è virtute nobiliore gloria nascitur vanior & perniciosior, mors suæ matris. Blandissima bonorum depradatrix, allicit & delectat, erigit & demulcet, ut iungulet, & animo bona sua rapiat omnia. Veneni coloratrix: Ah! quis hominum tam religiosus & sanctus, ut omnes Vanæ gloriæ insidias deprehendat & caveat? Sanctus Ignatius Loiola hoc uno vir sanè magnus, quòd singulari Dei favore consecutus dicatur, ut annis compluribus ante mortem, nullam inanis gloriæ nec cogitationem quidem habuerit. Imò tam sui & cognitor, & contemptor erat, ut nullum se vitium diceret minus extimescere, quàm turgidæ huius vanitatis. Audite filii, & parentis sanctitatem vel hoc uno æmulamini.

§. I.

Quàm autem hoc vitium supra cetera sit audax, & noxium, egregie Chrysostomus: Nihil, inquit, ab hoc inimico securum, qui tanquam contagiosus morbus omnia corrumpit. Christus Dominus hortatus fuit, ut thesauros nostros in calo recondemus, quòd fur non appropinquat, & ubi timea non demolitur. Nihilominus inanis gloria eò pertingit, & sepe quæ quis in calo per bonorum operum fructum thesaurizaverat, unius inanis gloriæ impetus perdit, consumit, & expugnat. Eodem prorsus modo Basilii: Callida insidiatrix, inquit, Vana gloria, vel in ipsius cali convexis, insidiarum adversus nos collocatrix. Non minus eloquenter de hac peste Petrus Chrysologus: Subtile malum est, inquit, secretum virus, venenum latens, virtutum fucus, timea sanctitatis. Adversa omnia nituntur suis viribus, armis suis pugnant, impugnant palam; unde & caventur tam facili quàm videntur: hac tamen crudeli arte virtutes truncat mucrone virtutum, jejuniis jejuniis perimit, oratione orationem evacuat, misericordiam miseratione prostermit: hoc vitium de remedio creat morbos, & de medicina conficit languorem.

Eleazarus Hebræus, ille heroum gemma, ut unus ipse totum vinceret exercitum, elephantem regium sibi sumptis sternendum, nam visum est ei quòd in eo esset rex. Itaque pugione armatus, generosissimo cursu subter bestiam ruit, ferroque ventrem medium, quàm mollior est, rupit; sed sub iplo elephante quem occidit, & ipse occubuit, remansitque, ut Ambrosius loquitur, suo triumpho sepultus. Facinus mirandum! In prælio & nos versamur, sed contra nos stant vitia, pugnantque diverso impetu. Primus & maximus hic labor est, nostræ carnis elephantum deicere. Sed heu miseros nos, quos ipsa sepe victoria opprimit, & exinguit, dum sub hoste, quem superamus, cadimus. Jejuniis, vigiliis, aliisque rigoribus lascivientem carnem vincimus, sed hoc in triumpho nostro vincimur, sepelimur, non à carne sed ab inani gloriæ casti. Nimius sui suspensus, & insitum mortalitati vitium, se suæque mirandi & aestimandi, nos jam victores jugulat. Facinus miserandum! Epictetus hic nobile documentum suaviter ingerens: Sicut Sol, inquit, præces aut blandimenta non expetit ut exoriatur, sed statim fulget, & ab omnibus salutatur: Sic tu nec plausus expecta, nec strepitus vel laudes, ut bene facias, sed sponte beneficias, & pariter ac sol clarus eris.

§. II.

Struthio avis, nobile symbolum stultitiæ, mole corporis non inæqualis camelo, unde & Struthiocamelus dicitur, sed capite, instar anatis, exiguo; pennas habet amplas ut Accipiter, sed nunquam volat, velut quadrumpes bestia. Mirâ fecunditate parit ova, eorum tamen plurima non fovet, sed in pulvere viatoribus calcanda deserit. Pullos ovis exclusos summe amat, hos ipsos tamen truculenter negligit. Qui laudes humanas ambit, stultitiâ Struthioni non cedit, pennas habet Herodii peninis simillimas. Hominum sanctorum alæ, quibus in sublime feruntur, sunt orationes, elemosynæ, jejunia, vigiliæ, quæ Struthionibus illis non desunt, sed in altum non tolluntur, terræ harent, nec aliud cupiunt, quàm vivere. Et licet fœtus edant, pias actiones quas & ipsi amant aestimantque plurimum, & ab omnibus amari ac aestimari volunt, nihilominus charissima hæc pignora, locis non additis minimeque securis commendant; publicum expetunt, & quæ faciunt, videnda exponunt. Amant in synagoga & angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus exterminant facies suas, ut parent hominibus jejunantes. Cainum per Invidiam, Abiron per Superbiam, Zambri per Luxuriam, Ilicarioten per Avaritiam, Purpuratum epulonem per Gulam, Virgines suas per Socordiam, ad inferos tuere nil mirum: hoc mirum est, bis mirum, esse non paucos, qui per preces, abstinentiam, elemosynas, per nobilissimos labores tendant ad Erebum. En stultissimos Struthiones! Ergo, Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. Chrysostomus: Si gloriam amas, inquit, magis eam ama quàm Deo est. Quàm stultus sit assilera vel pugil qui certaminis sui spectatores habet Regem, & omnem regium comitatum, in præmium verò propositum cernit coronam auream gemmis distinctam, is tamen mendiculus cæcum interrogat, num placuerit, & ab eodem pugilatus sui mercedem postulat, nitentem scarabæum, aut versicolore lapillum. In stadio & nos sumus, quotquot vivimus, spectaculum facti. Mundo, & Angelis, & hominibus. Sed vani ac fatui, quàm præclare nos gesserimus, ex iis querimus, qui abditæ virtutis actus cernere nequaquam possunt; ab iisdem etiam in præmi locum laudationum frigidissimas avidè acceptamus. Nunquid non insignissimæ stultitiæ hoc est, laboriosa agere, ut Gregorius loquitur, & auræ laudis inhiare, forti opere præceptis caelestibus inservire, & terrenæ retributionis præmium querere? Nonne placet recordia sua, & sicut tela aranearum fiducia ejus. Aranea huc illuc excurrit, & mirè se fatigat, itque redditque sexcenties, è ventre stamina deducit, & irretiendis tenuissimis animalculis venabulum conficit, atque in retis speciem diffundit. Texturum hoc opus araneæ, multi laboris & miræ subtilitatis est, sed huic penitus destruendo non opus malleis, non securibus, aut bombardis; aura paululum concitator omnem laborem avehit. Aspicere obsecro actorum hominum sudores & discursusque nuntantur.

turur, ut fatigant, ut moliantur, idque corpore, atque omnibus, ut dicitur, unguis variis se laboribus frangunt, & exhauriunt. Officinas ingredere, curias adire, scholas lustra, Aulas inspicere & miraberis multorum miserandam sedulitatem. Tot mensium, tot & annorum labores saepe puncto temporis intereunt, nam ubi recta intentio deficit, in ventum labor omnis evanescit, aura humani favoris omnia tollit, & sicut tela araneorum filicia ejus.

§. III.

Narrat qui oculis fidem habuit, visum à se illustrissimum Comitem, qui graviter admodum offensus à filio, cum non opportunum duceret, in ipsum de vestigio filium vindicare, tale supplicii genus invenit. Elhgem filii forte conspicatus, eam à pariete solvit, & mox in frustra concepsit, æquissimum paternæ iræ argumentum præ se ferens. Hanc filio sapientiam præire voluit, utis denique fateretur, sibi hanc pœnam fuisse persolvendam, quam sua effigies dependeret. Ajunt & Persas, cum supplicium de illustri viro sumptum sunt, vellet et tiam ei detrudere, eaque suspensa verberare ut hominem ipsum. Non multum absimili pœnâ Christus Dominus Vanæ gloriæ cupidus punivit. Viderat Servator in via ficum foliis abundantem, sed carentem fructibus; ideo severe in eam pronuncians, & vitam ei omnem adimens: Nunquam, ait, ex te nascetur fructus in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea. Hæc arbor, comis tam decora, pomis vacua, germana eorum effigies est, qui ad speciem valent, sed carent intentione. Hos ut Christus terret, dum eis parceret, effigiem illorum execrationibus laceravit, ut indignationem quam ipsi promeruerant, in suâ imagine cernerent.

Miramur primos omnium parentes ob malum unicum ad mortuum supplicio tam gravi affectos. Quis enim Diocetianus aut Phalaris, ob paucos fidei, aut aliquot sculos, aut unicum pomum, mille homines in crucem rapuit? Cur igitur Deus non mille homines, sed innumeros hominum milliones æternæ mortis damnavit, ob arbutulam unam, non solo excelsam, sed pomo privatam, & quidem unico? Puente præceptum, inquit Theodoretus, & infantibus conveniens videri potuisset illud: De ligno hoc ne comedas. Cur ergo tam diuturnâ severitate puniunt transgressos? Merito sanè, quod impetierint tamen Protoplasti. Sigrandia Deus & difficultia imperasset, habuissent quo culpam purgassent. At vero cum illis amœnissima libertas in omnes paradisi arbores esset, exceptâ unicâ, facinus fuit intolerabile, & tanto supplicio dignum, nec ab hac quidem unicâ tam serio veritâ velle manus abstinere. Hinc jam liquet, quàm Deus & illos detestetur, qui gloriam, quam sibi unam vult debere, iniquissimè præceptum eunt: odit Deus omnes vitiosos, sed superbis & arrogantibus etiam resistit, quos scilicet infecit vitium idololatriæ cognatum. Pro D teste ita Veritas, &: Quomodo, inquit, vos potest credere, qui gloriam ab invicem accipitis & gloriam quæ à solo Deo est, non queritis? O miseri, theatrum vobis in cælo constitutum est, in terrâ tamen spectatores colligitis.

§. IV.

Augustinus veterum Philosophorum turbam, relictâ ab ipsis accepto, feriebat in hunc modum. Picturam illi talem statuerant. Regina, nec veste, nec vultu eam dignitatem decente, sublimi tamen folio sedebat; Regine nomen VOLVPTAS. Aditabant nobilissimæ virgines, VIRTUTES, velut ancillæ ad omnem herilem natum paratæ: Has variis imperiis fatigabat proterva domina, & modò Prudentiæ, modò Fortitudini, modò Temperantiæ dictabat, quid in rem suam curatum vellet. Bene, inquit Augustinus, hac picturâ expresse-

rant Philosophi, quod volebāt, sed ad laudis appetitum, quo ipsi maximè laborabant, pulchrè convincendum. Ergo simillimam priori tabulam pingamus, sed pro voluptate, VANAM GLORIAM substituamus, cui pariter imperanti Virtutes sic ancillantur, ut nihil provideat Prudentia, nihil distribuatur Justitia, nihil toleret Fortitudo, nihil Temperantia moderetur, nisi quod à Vanâ gloriâ jubeatur, & aliorum oculis placiturum speretur. Et quid, oro, improbo hoc dominati iniquis? Fœdissimum illud monstrum, illa verè Gloriæ larvalis umbra, amplissimis reginis, Virtutibus sic illudat, & vel invitas cogat sub imperium prorsus detestabile? Ita sanè fit, sic vivitur, sic servitur: hæc mundi sunt spectacula, hæc illius miracula, operosa, fateor, & saepe multi sudoris, sed laudis appetitui non difficilia: sub Vanæ gloriæ amabile imperium fluunt omnia; ipsæ Virtutes ad hanc suavissimam vim degenerant, & generosam suam contumaciam, hæc expugnari non valde nolunt, transeuntque in arbitrium fucatae Gloriæ. Sed, Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Romani rerum domini, quàm præclare gesserunt multa, quanti armis togæque? quàm laudata eorum Justitia, quàm exquisita Prudentia, quàm Clementia celebris, quàm invicta Fortitudo, quàm Temperantia illustris, quàm casta & impenetrabilis Pudicitia, quàm admiranda Constantia? Sed receperunt mercedem suam. Locupletissimus testis Augustinus: Honor, in Lib. 5. de ci. bonorum operum quæ egerant, nec est quod de summi & veri Dei laus à conquerantur. Eximia illorum erant opera, sed præmium se dignum reulerunt. Gloriam ambiunt, & certè obtinuerunt. Fines imperii Romani, Orbis & Oceanus, ita ut quidquid opportum fuit aut dignum vinci, vicerint. Itaque terminos sibi fecerunt Orientem & Occalum, exceptis locis inaccessis aut inhabitatis vel ignobilioribus: Receperunt mercedem suam. Aquilissimus Deus, nihil vitii, nihil & virtutis sine supplicio & præmio transmittit. Unde actionibus illis melioribus, Deus a quibus tamen cælum debere non vult, congruam, & ætionibus extra cælum remunerationem assignat: recipiunt mercedem suam, sed ita ut non recipiant æternam. Ah, quantum ubique laboratur, sed nihil ad cælum hi labores. Obsecro, vel aulas tantum inspicimus, quàm vult, extra hic vari generis servitia sunt, quàm exactæ sedulitatis cælum affigunt operosa solertia: totos dies & saepe in adultam noctem stare, aut ad omnem lassitudinem huc illic excurrere, plurimorum invidiam tolerare, omnes heriles nutus observare illic quotidiani usus est. Et sunt qui hæc omnia religiosissimâ urbanitate faciant, sed præter pecuniam & gratiam nil expectant: Receperunt mercedem suam: non enim quàm Deo, sed quàm Principi chari essent, laborarunt. Alii ad negotia & curarum subtilitatem in aulis admoti, vigilantissimos oculos in omnem partem emittunt, ne quid regis gazis aut honoribus decedat, sed saepe hi boni viri, dum attentissimâ sollicitudine curant omnia, animum suum inter curanda non numerant, modò crumenam faciant, modò Principis gratiam non perdant, tantisper sui ac cæli negligentes efficitur credunt, & seipsos vix unquam conveniunt, cum conscientia suâ rarissimè, & non nisi obiter loquuntur, suam in rebus agendis intentionem non examinant: ceterum de rebus omnibus suavissimè confabulari norunt, de cælo per horam disserentem, audire ægerime sustinent: verbo dicam, non solent esse domi suæ, & secum loqui, omnibus aliis fideiores quàm sibi. Et hi quoque, Receperunt mercedem suam, humani favoris auram, & aurum, splendentis terræ particulam, hæc mercedem post funera non duraturam! Ergo, videre vosmetipsos (ô Aulici, ô quicumque alii) ne perdati quæ operati estis, sed 2. Ioan. e. 6. ut plenam mercedem accipiat. Seduli estis, & diligentes in officiis vestris? bene hoc quidem: Sed quod diligentes videri

tes videri vultis, hoc jam male: imò hoc jam pessime, A
quod saepe vobis curae non est, quia fideles & industii
firis, sed quam esse videamini. Videre ergo vos meti-
pulos, ne & vos olim audiat: Repperunt mercedem suam.

§. V.

Indic. c. 11.
v. 34.

Hom. 1. in
Gen. ad fin.
Vana glo-
ria maxi-
mè apolau-
dit cum
res strenue
est gesta;

Et ab eo
generosa
manu ju-
gulanda
est.

Lib. 5. de Ci-
uit. c. 14.
ipso initio
et ep. 64. ad
finem.

Qui Deo
potius
quam sibi
placere
mavult.

Hom. 12. in
epist. 2. ad
Cor.

Lib. 3. c. 40.
nu. 4. & 6.

Grad. 21. de
Cenod.

O Ccurrit olim Jephthæ Virgo parenti è bello re-
duci, laudes amantissimi patris decantatura, &
una victoriam ac triumphum gratulatura. Audiit Je-
phthæ quantis patrem præconis afficeret filia; sed tamen
hanc laudatricem, quamvis invitus, pro laudum præ-
mio jugulavit. Facinus ingens, & nobis prorsus imitan-
dum quæ licet. In bello sumus & nos, nec unquam non
satis hostium est: omnis diabolorum imperus deservie-
rit, sola tamen caro nunquam non refractaria, bellum
mover continuum. Postquam rem præclare gessimus
in hoc bello nostra nobis filia prodiit obviam, pulcher-
rimus nos elogiis affectura. Hæc est, ut Origenes expli-
cat, Inanis gloria, quæ tunc maxime apparet laudibus
instructa, cum res strenuè & feliciter gesta est. Cum
Xenodochium locupletasti, cum templum condidisti,
cum prolixas præcæsiuisti, cum pauperulam virginem
dotali, cum liberaliorem stipem dedisti, cum strictius
jejunium observasti, tunc blanda illa filia sese fert ob-
viam, ore pleno, quidquid factum dilaudans, & velut
suave carmen, hæc talia ingeminans: Quam præclare,
quam pie hoc & laudabiliter; quam istud religiosè &
sanctè; quam hæc res boni exempli: factum nobile,
quis negaverit? vicisti teipsum, res loquitur: sic decuit,
& utinam multi te imitentur: insigniter egisti. His vi-
ctori applaudit blandissima hæc filia. Quid hic agen-
dum? Tu, si vis es, & labores tuos non vis esse cassos,
hic grandem affectum indue, & laudatricem hanc ge-
nerosa manu jugula; quidquid à te factum, una cum
omni laude integerrimè ad Deum remitte, & rectam
intentionem quam actionis initio tibi sumpseras, ar-
denter resume. Augustinus ad hoc addens animum:

Hinc cupiditati, ait, melius resistitur sine dubitatione, quam
ceditur. Non enim huius hostis vires sentit, nisi qui ei bellum in-
dixerit; quia etsi cuique. Non facile est laude carere dum denega-
tur, difficile est eam non delectari cum offertur. Tandem quisque est
Deo similior, quando ab hac immunditia mundior.

Sed quis ille vir, qui omnem Vanam gloriam satis
caverit? Jephthæ quo minus filia prodiret in occursum,
impedire vix potuit, sed efficere potuit, ut non caneret,
aut prius vitam quam cantum abolveret, vocem ei &
animum simul auferens. Sic homo quantumcunque,
religiosus & sanctus, veritate vix potest, quin post pluri-
ma bene gesta Vana gloria occurrat, quin canere, quin
titillare incipiat, sed prohibere potest, imò debet, can-
tum finire. Hunc igitur occursum detestari, laudantis
carmen averfari, ipsam incantatricem hanc gloriam re-
cta intentione confodere nil cunctetur, si Deo potius,
quam sibi placere malit. Omnem rectam intentionem
Vana gloria jugulat, ni præveniatur, & occursum primo

Verè, Vana gloria, ut optime Chrysostomus, seva est
bellua, horrendus demon, pestis Orbis terra, venenata vipera,
quomodo enim illa bestia ungibus uterum matris disceperit, ita
etiam hoc vitium parentem dilacerat. Et quam eximie Tho-
mas ille à Kempis? Verè, inquit, inanis gloria, mala pestis,
vanitas maxima: quia à verà trahit gloria, & celesti spoliat
gratiâ. Dum enim homo complacet sibi, displicet tibi: dum im-
bit laudibus humanis, privatur veris virtutibus. Quarant lu-
da gloriam qua ab invicem est: ego hanc requiram qua à solo
Deo est. Omnis quidem gloria humana, omnis honor tempora-
lis, omnis altitudo mundana, æternæ gloria tue comparata, vani-
tas & stulticia est. Atque si Climaco credimus, Inanis
gloria est laborum dissipatio, sudorum perditio, thesaurorum
insidia, perfidia alumna, superbia præcursor, in portu naufragi-
um, in arca formica quæ etsi tenuis est, laboribus tamen omni-

bus & fructibus insidiatur. Expectat formica dum perficiatur
tritum. Cenodoxia verò dum congregentur opes: gaudet illa ut
furetur, hæc autem ut dissipet. Operarius ebriosus, inquit Sira-
cides, non locupletabitur, qui quod actione honesta colli-
git, per ebrietatem vanæ gloriæ dissipat.

Sed vereor, ne multi hæc monita non satis capiant.
Hos mores hoc ævo amamus, ut cum vitium aliquod
perstringitur, neminem facile reperias, qui illo se labo-
rare fateatur; nec mille testibus sinceram ei confesso-
nem expelleris. Et quis est qui se arrogantem credat &
doleat? Cum tamen Augustinus Antistes longè sanctissi-
mus, huius se culpæ minimè immunem pronuncia-
rit, nam seipsum dilertè accusans: Hoc mihi ipse, inquit,
canto quotidie, & tamen vehementer cum adversario dimi-
cans, sape ab eo vulnera capio, cum delectationem oblata laudis
mihi auferre non possum. Nos quidem inanem gloriam
damnamus omnes, non omnes fugimus. Nemo est, ne-
mo qui hunc morbum non peritè dissimulare se credat
plurimi ab hoc morbo sanissimos se jurant, cum eo
maximè sint infecti, ebrius illis simillimi, qui tunc sibi
maximè sapere, & animo constare, ac belle omnia fi-
cere videntur, cum lingua titubat, & pedes: ita glori-
æ vanæ scientes, tunc se primum velut religiosissimos
homines circumspectant, cum ex hoc multo probe sunt
appoti. Idcirco Chrysostomus: Intolerabilis, inquit, que-
dam ebrietas est inanis gloria: quidquid facit, aliorum tantum
gratiâ facit. Ea de causâ Christus illud suum ATTEN-
DITE, tam fidei præmonitione ingeminat, ut Inanem
gloriam, velut fucum vaferrimum, & furandi perissi-
mum omni studio caveamus. Ergo, ATTENDITE, Om-
ne bonum quod per concupiscentiam laudis ostenditur, oculi: &
adversarii juri mancipatur, inquit Gregorius. Spoliari
vult, quisquis ab hominibus vult videri.

CAPVT VI.

Aliquot questiones super RECTA
INTENTIONE.

Deo servire, non tantum omnibus legibus, & om-
ni rationi congruum, sed nobilissimum ac opti-
mum obsequium est in Orbe, & res prorsus necessaria
obtinendo celo. Illa verò solatii dulcedo, quam multi
sentiant, qui Deo serviunt, mel est è celo, & res sanè
pretiosa. Nihilominus Deo servire ad emendandam hanc Deo
animi dulcedinem, exigua laudis est, & à sanctioris iudi-
cii vitis habita semper est hæc intentio vitiosa. Ad de-
lica res est INTENTIO PVRA, & sui ipsius amor
nunquam non inimica, quacunque demum ratione is
sele insinuet. Est autem sui ipsius amor omnium dele-
ctationum amicus, earum etiam quæ minimè profa-
nae censentur. Et quia Deus sibi non temperat, quin suis
fidelioribus servis aliquid ejuscemodi mellis è celo stil-
let, amor proprius mox illud excipit, & ob hanc ipsam
gustationem in ampliora servitia se offert. At hoc non
est Deum querere, sed teipsum, nec in donantis sed do-
nigratiam laborare. Quod quidem à vitio non penitus
immune censetur: neque enim aliud est, quam si servus
aut ancilla operam suam locet cauponi, quod speret seu
honorarios seu furivos calliculos, & crebriores domi-
nicæ cenæ reliquias: aut quis in servitutem se tradat
pharmacopæo, aut dulciario, aut cupediario ob melli-
ta crustula sapius lambenda. Hoc amor sui ipsius tam
occultè agit (est enim subtilissimus artifice) ut aliquando
serius, ab industrio etiam homine, deprehendatur tam
testa impostura. Deprehendi tamen potest, & tunc
maximè cum preces & labores, cum quidquid virtu-
tis est, ideo in fastidio esse incipit, quia mel illud defi-
cit. Atque si talem interroges, cur non oras, cur non
laboras, sicut nuper feceras? respondebit: Non sapio, fastidus
nausco, inamæna res est oratio, tædet laboris. Verum esse non
qui pium.

qui intentionis est sincere, his minimè movetur: etsi cum laboris tædeat, laborare tamen sustinet, etsi orationem fastidiat, orare tamen non desinit, etsi molestia cumulentur, eas tamen tolerat: neque enim Deo servit propter calum, sed propter Deum. Et hoc pura atque sincere intentionis proprium est, quod enucleatius videretur exponendum, ideo nunc aliquot super hoc ipso quaestiuiculas ponemus.

I. QVÆSTIVNCVLA.

Quid minus aut facilius posset à nobis exigere Deus, quam hoc ipsum, rectam intentionem? Nimirum id à nobis postulat, quod nullus hominum cuiuscumque status, ordinis, sexus, quantumcumque eger & pauper sit, negare possit. Quid creditor minus exigit à suo debitore, quam hoc ipsum: velle serio satisfacere? hoc ipsum poscit à nobis Deus: Vis solvere quod debes? jam partem maximam solvisti, nam apud me etiam velle est facere. Et cui non concessum est *VELLE*? hoc voluntatis ararium ægerimus ac pauperimus, hoc afflictissimus quisque penes se habet. Jure olim Deus contra illos queritur, qui vel lenissimum imperium detrectabant: Mandatum hoc, inquit, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in celo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad calum ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus atque opere compleamur? Neque trans mare positum, ut causeris & dicas: Quis è nobis poterit transfractare mare, & illud ad nos usque deferre, ut possumus audire & facere, quod præceptum est? sed juxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum. Idem proflus de rectâ intentione dici potest: *juxta te est valde*, intentio illa, in ore tuo & in corde tuo: quid autem tibi propinquius quam os & cor tuum? Pauperem vestire nequis, da duos obolos, adde desiderium ingens & serium omnibus egenis propter Deum opitulandi, & en pauperem vestisti. Orationes proluxas fundere, tuarum virium non est? fac quod potes, sed adde affectum validum, semper laudandi Deum: & en proluxissime orasti. Hujus rei testem locupletissimum tibi sisto Chrysothomum, qui diserte confirmans: Non parantur, inquit, hac sumptis, non labore, non sudore: sufficit velle, & confecta sunt omnia.

II. QVÆSTIVNCVLA.

Num quis potest plures actiones bonas simul eodem tempore exercere? Potest omnino, & levi opera, sola intentione. Non omnibus quidem facile est, de una fidelia duos dealbare parietes, varium pulmentum eodem pultario simul coquere, diversos colores ex eadem conchiâ promere: At hoc bonæ intentioni facillimum est, non duobus tantum parietibus, sed decem, opus albarium superinducere ex eodem vase. Utilissimum proflus est, ad operis initium plures fines seu intentiones præstituere. In exemplum sit hoc: Ad rem divinam, & ad sacrum eo. 1. Ex obedientiâ in dominum meum, quem ex officio comitari debeo, uti Aulica Nobilitas suum Principem. 2. Obsequium meum volo sincerum sit, non enim deducam tantum Dominum, ut aliquorum mos est, qui post primum ingressum templi, mox se subducunt, ad finem præsentis se sistant Domino, tanquam si semper adfuissent: talem ego hypochritam non agam. 3. Ex obedientiâ in Ecclesiam, cui hoc dominicus & festis diebus debeo. 4. E grato animo in Deum, ut illi gratias agam ob accepta tot beneficia. 5. Cum hodie calum rigeat, & tempestas perfrigida sit, patientiam exercebo. 6. Cum non desint qui me pessime oderint, pro his inimicis meis Numen serio deprecabor. 7. Fidam Deo; habere me equidem abundè quod domi agrem, sed Deus hanc à domo absentiam occulto favore pensabit. En tibi septenas intentiones, seu, septem virtutis actus, duplicis obedientiæ, Sinceritatis, Grati animi, Patientiæ, Charitatis, Fiduciæ in Deum.

Tom. I.

A Addiposset totidem alii. Hoc nimirum est, Virgula sua. Cant. cap. 3. mi ex aromatibus myrrha & thuris, & universi pulveris pigmentarii. At dicas: Mihi difficile nimis est tot actus multiplicare, & uno quasi halitu tam multa intendere animo. Hoc ergo consilii tibi do, mi homo, unam atque unicam Dei voluntatem animo tuo amplectere, & quidquid agas, hoc semper præmittas: Propter te Domine, & hoc, & illud, & istud, & omnia faciam: propter te Domine, tuo honori, tuæ voluntati, tibi sit quidquid demum à me fit.

Qui tamen amulari vult illos Deo familiares viros, ducem habet qui viam monstret, ad sublimiorem hanc sapientiam. Sanctissimus rex David, in suis actionibus & tam immensi populi gubernatione, plures indubiè sanctas intentiones jungebat: nam quos suæ fidei & scepro commissos suscepit, parit eos in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuum suarum deduxit. Quid hoc? nunquid & manibus est intellectus? Etiam plures, sed tales quos David suis manibus inferebat. Urique sapientissimus, optimus rex in suis actibus, quos ille manus nominat, præstantissimos diversi generis affectus in Deum copulabat. Quid sacra regis hujus carmina sunt aliud, quam nobilissimorum affectuum medulla, seu, thesaurus sanctissimarum intencionum? quid frequentius suspiraverit rex David, quam hoc ipsum: O tibi placeam Domine, populum mihi commissum rectè gubernem, cultum tuum undique terrarum augeam: Unam, mi Deus, te nunquam non laudem: Unam omnia membra mea linguæ fiant decantandis tuis laudibus. Exultabunt labia mea cum cantavero tibi. Misericordias Domini in æternum cantabo. Etiam impios docere non recuso, ut redeant ad te, o mi Deus. Vilissimus sum & abjectissimus, modò sum in tuâ domo, mi Domine. Malè sit, malè hostibus Dei, malè omnibus qui oderunt Deum: Bene servis, bene amicis Dei, bene omnibus qui diligunt Deum. En præclarissimos piarum manuum intellectus! mille talia spirabat, animus illius Hebraei Monarchæ. Verè, in intellectibus manuum suarum, deduxit velut oves populum suum, innumeris intentionibus calum fatigavit. Hæc illa pia vis est calum cum virtute inferenda. Calum rapit, Deum expugnat, qui hoc modo, qui toties ad calum, ad Deum aspirat.

III. QVÆSTIVNCVLA.

Quid rectam intentionem plurimum vitiat? **AMOR** Amor sui s. vi. Verbo dicam: cum quis omnia suavi meatu rectam intendit ad se derivat, & hoc unum animo agit: Mihi hoc placeat, hoc mihi sapit, mihi hoc prodest, hoc meo bono, meo commodo, hoc ad meum sensum & lubitum sit, hoc mihi jucundum & volupe, hoc demum me mihi reddit. Hic amor sui silvestris taurus est, fera pessima, quatuor & in eam cornibus arietat in rectam intentionem. Cornu primum, honoris, titulorum, laudis Aviditas, quæ hoc unum magni æstimat, eminare, & præ aliis videri. Cornu alterum, Aviditas delectationis, quæ docet cibum potumque sumere, non tam necessitati quam voluptati, neque mensam accumbere, ut sedetur fames, sed ut Gula propitiatur. Idem in aliis corporis oblectationibus observat. Cornu tertium, Aviditas opum, quæ labores ingerit multos & graves, eo solum nomine, ut magis magisque intumescant marsupia. Cornu quartum, Aviditas damni alieni, hæc multiplica fraude instructa, dicit facitque quod aliis noceat, saltem quod molestia, quod offendiculo, quod nausæ sit: neque tamen semper apertâ molitione in aliorum perniciem laborat, nonnunquam enim tam commode, tantoque circuitu peccat, ut nihil minus videatur velle, quam eos, quos odit, ledere. Assiduum & exitabile Principibus malum, apud quos gratiosi, prætextu juvandi aut monendi, satiant invidiam, & interdum æmulos laudibus attollunt, ut magna deinde inferentibus sit proniore fides. Ita sui amor

S f

cornuta

cornuta bestia est, & omnem bonam intentionem qua-
deus hoc cornu ferit, ac deiecit, caveto. Pessimum ve-
ri affectus venenum est, sua cuique utilitas.

Lib. 4. Nect.
Attic. 6. 20.
seu ult.

Itaque amor sui hoc spectat, ut ubique in saginâ sit,
ipse se pascit, se curat, facitque quod ille olim, de quo
Gellius memorat. Cum quidam corpulentus ac nitidus
equum haberet macilentum ac strigosum, rogatus quid
esset in causâ quod ipse longè curatior sit, quàm equus
ipsius? respondit, mirum non debere videri, si equo suo
esset habitior, quandoquidem ipse se curaret, equum
Statius servus. Ita prorsus Amor sui, quicquid non suum
putat, aut id aliis mandat, aut levissimè curat: ad com-
moda sua sudare, hoc esse sui muneris putat. Certum:
tantò miserius pessum it bona intentio, quantò felicius
sui amor invalescit.

IV. QVÆSTIUNCULA.

Recta in-
tentione com-
mendat ea
que esti-
mationis
vilissimæ
sunt.
Exod. 25.
vers. 3.

Ubi in divinis paginis tam multa, estimationis alio-
qui vilissimæ, adeo exaggerantur? ut incautior Ar-
tæ tactus, ligna Sabbato collecta, multitudo subdito-
rum numerata, calix frigida porrectus, lascivior femina
aspectus, &c. Moses olim proclamans: *Hæc autem sunt,*
inquit, *que accipere debetis, aurum & argentum, & es, bya-*
cinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pi-
los caprarum &c. Inter munera censeri aurum & argen-
tum, nil miri: Sed quo pretio inter hæc sunt pili capra-
rum, donum prorsus ignobile? Etiamne Deo chara tam
vilis & minuta? Quantilla res, pugillus farinæ & paullu-
lum olei Eliæ obsequio impensum? Quid duo illi nu-
muli vidua, num tantum postulabant elogium, quan-
tum tulerunt? Sederat Christus & tanquam ad maximè
feriunt spectaculum intentus; spectabat turbam quæ in
sacrum gazophylacium ingentia munera jactabat. Inter
tot opulentos vidua quædam pauperula plus non attu-
lit quam æra duo minuta, unicum quadrantem. In hanc

Luc. cap. 21.
vers. 3.

DOMINVS benignissimè pronuntiâns: *Verè dico vobis,*
inquit, *quia vidua hæc pauper plus quàm omnes misit.* Exi-
guum fuit quod illa muliercula in erarium contulit, sed
amplius non potuit: multoquæ gravior venit quod tam
facili quàm quod plenâ manu dabatur. Nam hæc mu-
nera non in rebus, sed in ipsâ benefaciendi voluntate
consistunt. Plurimum dat qui pauca etiam dat magnifi-
cè, & Regum opes æquar animo, qui exiguum tribuit,
sed libenter: qui paupertatis suæ obliviscitur, dum alie-
nam respicit: qui accipere se putat beneficium cum lar-
gitur: qui dat tanquam non recepturus, qui occasionem
quâ profit, & occupat & querit, hic & ditissimus est, &
liberalissimus, ob rectam intentionem. Quid igitur, ob-
fecto, adeo commendavit illos numulos, quid farinu-
lam illam, quid caprarum pilos? una atque unica RE-
CTA INTENTIO. Hæc est quæ omnium penora, thesau-
ros, æraria, quæ omnes Perficas gazas superet. Nil di-
tius Recta Intentione.

V. QVÆSTIUNCULA.

Luc. cap. 18.
vers. 1.

Quæ ratio-
ne possu-
mus dor-
mientes
orare.

Nam quis dormire simul & precari potest? Equi-
dem Servator serio præcepto exigens: *Quantum,*
inquit, *oportet semper orare & non deficere.* Ergone etiam
dormientes orare, possumus? Possumus, si velimus, id-
que præ ratione. Quæti præmittenda est oratio, & ipsa
quies in Dei obsequium offerenda, ejulcemodi ferè
verbis: Cupio, mi Deus, ut, quoties hac nocte animam
duxero, toties singulæ respiraciones meæ te laudent, tan-
quam si semper illud pronunciem: Benedictus Deus,
Benedictus &c. Aut: Cum tuo, mi bone Je s v, somno,
quem tu in terrâ cepisti, jungo & meum, tibi quæ unâ of-
fero. Qui sic ad somnum se parat, semper orat.

Monit. spi-
rit. c. 9. mibi
pag. 93.

Ludovicus Blofius hujus rei mentionem faciens:
Dominus, inquit, ad virginem Mechthildem dixit: Quan-
do quis somnum capere vult, meditetur aliquid de me,
aut mecum loquatur. Ita enim licet corpore dormiat,

A mente tamen vigilabit ad me. Etiam dormiturus quis-
que desideret, ut singulas respiraciones, quas nocte illi
faciet, tanquam eximiam mei laudem suscipiam, & ego
qui sanctis votis piæ amantisque animæ deesse non pos-
sum, in veritate desiderium ejus implebo.

Sanè non satis capere videmur quantum emolumentum
adferat, sic omnia in divinos honores reducere. Nullo
non temporis momento lucrari possumus. Et quàm
suave hoc virtutis compendium est, edendo etiam, bi-
bendo ac dormiendo posse emereri cælum? Solâ profec-
tò intentione potest quis uno die plus promereri quàm
alius quicquam toto anno. In vineam laboraturus serò
venit, qui horâ diei penultimâ venit, non minùs tamen
denarium accepit quàm qui à primo mane in serum ves-
perum sudavit. Aliud est operam impedere prolixam,
aliud intentam. Non tam spectat Deus, quamdiu quis
laborarit, sed quàm bene.

Nec rarum est, ut facillimum quid factu & vilissimū,
B majoris sit pretii ob rectam intentionem, quàm actio
quævis excellentissima, sed illâ intentione destituta. Et
cui non placeat ars, quæ ingeniosam discedendi celerita-
tem doceat? Hæc est ars illa, Recta Intentionis notitia, hæc
illa Midæ virgula est, quæ quicquid tangit, inaurat.

Hoc sanctum Ignatium Lojolam movit, ut suis om-
nibus assiduum rectæ intentionis studium altissimè vo-
luerit impressum, hæc ipsa lege: *Omnes rectam habere inten-*
tionem studeant: non solum circa vitæ suæ statum, verum etiam
circa res omnes particulares, id semper in eis sincerè spectantes,
ut feriant & placeant divine bonitati propter seipsam.

VI. QVÆSTIUNCULA.

Qvodnam opus Deo gratissimum? Si nos hac in re Opus
possimus estimatores esse, censemus illud omnium
præclarissimum, cui plurimum inest divini amoris, seu,
quod à ferventissima intentione uni Deo placendi pro-
venit. Ludovicus Granata hac de re differens: *Illud opus,*
inquit, *Deo gratissimum, quod solus ejus oculis conspiciatur, & est*
qui operatur nec utilitati, nec honori, sed nec voluptati est, nisi
hoc solo nomine, quod Dei causâ sit factum. Quantis sape
desideriis pectora sanctorum æstuant ampliandi divini
honoris, etsi decies, etsi centies impendenda sit vita.
Hæc ipsa desideria tam ardentis in Deum affectus, inter
maxima virtutum opera sunt recensenda.

Reperiuntur actores Comici, qui in gratiam unici
alicujus domini totam exhibent comediam; sed unus
ille liberalius lucar persolvit quàm aliorum spectato-
rum plurimi: Sic homo integerrimæ intentionis quoti-
die divinis obsequiis se offerens: Tuis, inquit, solis ocu-
lis, mi Domine, spectaculum edo, tibi spectatori actor
sum horis omnibus: aliorum spectantium oculos & au-
res penitus non curo: quicquid illi de me dixerint, sen-
serint, susque deque habeo, modò tuis oculis, modò tuis
me auribus probeam; omnes res posteriores pono, atque
operam tibi do, tuum, mi Deus honorem curo.

D Priscis celeberrimum erat: Alter alteri satis magnam
est theatrum vir probus. Epicurus cum uni ex conforti-
bus studiorum suorum scriberet: Hæc, inquit, ego non fac-
multis, sed tibi: satis enim magnum, alter alteri thea-
trum sumus. Homini probò nimis quàm magnum
theatrum est Deus; Deo quoque sat amplum theatrum
est probæ intentionis homo. Qualia theatra fuerunt
Deo unicuique Abraham, unicuique Paulus, qui sincerissimæ
erant intentionis?

VII. QVÆSTIUNCULA.

Qvoties renovanda est recta intentio? S. Bernardus
dus: *Si quis diem,* inquit, *ita consumat, ut omnibus*
actionibus grave Dei odium misceat, peracto die quot geb-
nas promeruerint toties repetita flagitia? Contra verò si quis
diem sic transgat, ut in cunctis actibus sincerum Dei amorem est
exerceat, quàm altam in calo sedem hic obtinuerit? est enim
Deus

Deus prior ad danda premia, quam ad irroganda supplicia. Ita Bernardi consilium est, rectam intentionem quam creberrimè de die instaurare, quod nos jam supra demonstravimus.

Christus Matthæi ore: Qui recipit Prophetam, inquit, in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Non tantum hospitium concedi vult Christus, sed & certam intentionem adjungi. Quid enim magni facis, si domum peregrino pandas, & obstruas cor: Ex quo colligere est, quam utile sit & necessarium celestis lucii avido, intentionem bonam sæpius instaurare, nam tanti præmii non est hospitio prophetam accepisse, quanti est optimâ intentione id fecisse.

Quod si quis innovandæ intentionis statim horam nolle cupiat, quinque præcipuè tempora de die observanda iudico. Primum est, post quietem, matutinum. Alterum, meridianum, ante mensam, & post illam. Tertium, ante preces, maximè verò sub re divinâ. Quartum, ante labores & quævis negotia. Quintum, ante somnum. Per hæc potissimum intervalla diei, animus suæ potestatis fiat, & ad seipsum sese recipiat, Conditorum suum velut respirans adoret, atque ita rectam intentionem innovet. Nemo tam negotiosus est, quin id facillimè possit ac commodissimè: tribus solum vobis hoc negotium omne perficitur. Faciles Deus habet aditus, nec ullum noctis, aut diei momentum est, quo sui copiam neget. Itaque rectam intentionem innovaturus, præfente animo horum aliquid dicat: Domine, propter te: Honori tuo Domine: In tuam gratiam: Ad tuam gloriam: Tuo nomine: Ob amorem in te: Tibi, mi Deus, hoc faciam, hoc dicam, hoc perferam, tibi omnia. Incredibile dictu est, quam hæc actiones nostras commendet, quam & opulenter. Nullum enim merè naturale opus, ut Theologi loquuntur, meritum est vitæ æternæ, qualia sunt, jejuna solùm valetudinis, laborare mercedis, deambulare sanitatis, edere, bibere vitæ duntaxat servandæ causâ. Nisi hæc per intentionem eant ad Deum, nihil sunt ad lucrandum cælum. Et hæc crebrius repetita intentio plurimis vitis aditum intercludet, alioqui miser in nos grassaturus, simul & vanitatem, quæ se rebus omnibus blandè insinuat, fugabit unico desiderio placendi Deo.

VIII. QVÆSTIVNCVLÆ.

Quomodo è muscâ fiat elephas? Si peccata alioqui leviora, intentione fiant non remissè impregbâ. Huius rei certissimus testis venator Esau, cui tantopere vitio vertitur, rufum pulmentum comedis, tanquam si nescio quas Apicii delicias fuisset consecutus. Quid tandem mali est, lentis edulium absumere, præsertim fame sic stimulante? At Esau velut venaticus canis tam avidè coctas lentes invasit, ut gulâ dominante rationi locus non fuerit, ut propter pulcritudinem jus primogeniti venderit, & quod turpius, vendidit parvi duxerit. Ita quorundam gula plus peccat in vilissimis cibis, quam aliorum temperantia in exquisitissimis epulis: & quandoque plus superbiæ latet sub rudissimo panno, quam sub auræ togâ. Animus & intentio hic spectatur, non fereculum aut regumentum. Et quemadmodum majori cum laude orat, qui brevius quidem sed tamen ardentius orat, quam qui prolixissimas fundit preces, sed sine ullo igne: ita sæpe gravius peccat qui in rem cetera leviorè, majore tamen ardore impetique fertur, quam qui languide, & velut aliud agens in culpæ societatem venit deteriore.

IX. QVÆSTIVNCVLÆ.

Quotplex emolumentum sit rectæ intentionis? Sparsum jam supra demonstratum, quam intentio recta sit cognoscantibus se jucunda, utilis, necessaria.

Tom. I.

A Hoc loco breviter & summatim septemplex emolumentum percensendum venit.

Primum est: Deo hac ratione pro culpis satisfacimus. Pœnas & supplicia peccatis deberi non nescimus, & hæc vel olim certè dependenda; horum partem tollimus, quoties animum bonâ intentione à rebus caducis quasi seducimus, & erigimus ad Deum.

Alterum: Magna virtutibus sit accessio, & ingens secundum gratiæ incrementum, non tantum ab exercitiis pietatis, sed etiam à quotidiano vitæ tenore. Rectæ intentionis homo nunquam frustra laborat, si enim legat, scribat, audiat, si vendat, emat, iter faciat, negotia tractet, si comedat, bibat, dormiat, quidquid denique rerum agat, modò Dei honorem, suum sibi finem in omnibus præstuar, quæstus semper facit honestissimos. Revera salutis initium, sincera intentio.

Tertium: Miram vim addit precibus recta intentio. Hæc enim illa est suada conciliatrix, quæ Deum flectere scit, & in vota precantis deducere. Intentio recta non tantum orare novit, sed & impetrare. Vique modò non tantum oratio quidquam in nomine meo: Petite & accipietis. Nervus orationis recta intentio. Diligentiam suo jure virtutum omnium fecundissimam vocant; idem pane, aut amplius de rectâ intentione meritò prædicaverim: intentio recta virtutum omnium & fecundissima, & coram Deo fecundissima.

Quartum: Intentio bona mirabili nexu hominem unit cum Deo. Præclare de hac Rusbrochius: Simplex intentio ea est, inquit, quæ nihil spectat nisi Deum. Ipsa virtutum omnium finis, initium, decus, & ornamentum est. Ipsa fitionem, hypocrisis, & dupliciter omnem pellit, vires animæ dispersas in unitate spiritus colligit, & adjuvat, ipsique spiritum Deo adiungit. Ipsa natura pessum premit, atque procreat, virtutesque omnes incolumes conservat, & pacem, spem atque confidentiam in Deum, tam hic quam in die iudicii præstat. Quamobrem danda tibi opera est, ut in cunctis actionibus tuis illam retineas & colas. Ingens thesaurus recta intentio, & seridè volenti inexhaustus.

Quintum: Perpetuum gratiæ canalè à Deo derivat ad hominem recta intentio, idque tunc maximè apparet, cum toleranda sunt adversa. Bonum aut malum corium in pluvii potissimum se prodigii bonus aut malus homo in adversis. Quam patiens & Dei observans est homo probus, tam impatiens & Deo contumax est improbus, Eximie hoc Augustinus declarans: Unde, inquit, in eadem afflictione, mali detestantur atque blasphemant, boni autem precantur & laudant. Tantum interest non qualis sed qualis quisque patiat. Nam pari motu exagitarum & exhalat horribiliter canum, & suaviter fragrat unguentum.

Sextum: Intentio recta in hostes pugnat stratagemate, nunquam fallaci, semperque victoriam reportat. Dum in rupe Moyses cælo extolleret manus, vicit Israël & Amalecitas fugavit memorabilissimâ victoriâ. Quamdiu intentio ad Deum stat erecta, tamdiu nullis succumbit hostibus, invincibilis, inexpugnabilis est: ubi lassata, terram spectare incipit, mox vires amittit, & à suis hostibus triumphatur.

Non omiserim hic, quod mirum videatur. Fit nunquam, ut duo litigent coram Iudice: quisquis suam agit causam, ille affirmat, negat ille, uterque suis legibus, uterque jus petit ab iudice: si causam spectes, uterque vincere non potest, si intentionem, uterque sapius evadit victor, tunc scilicet cum neuter dolo malæ controversiam intendit, cum iustitiam damnam neuter odisse vult, paratus litem perdere aut evincere, prout iustitiæ visum fuerit. Sic ambo vincunt, non causâ, sed intentione, quæ in ambobus admodum laudabilis est.

Septimum: Intentio recta in rebus omnibus ingens solatium est, illâ præcipuè horâ quæ de annis omnibus fert sententiam. Equidem reor supremo vitæ tempore, nil moribundo fore jucundius, quam omnia per vitam

St 2

præ-

præteritam intentione optimâ egisse. Securissimè pro-
fecto morietur, quisquis vixerit sincerissimè. Si enim
bonus Deus tam liberalem munificentiam decrevit in
singulas quantumcunque viles actionulas, sibi tamen
bona intentione oblatas, quàm largis muneribus exci-
piet omnem vitam sibi semper sincerâ mente devotam?

Sed quis horror & tremor occupabit miserum, cui
conscientia omnem vitæ seriem pandet ex ordine, illud-
que debili exaggeratione vociferabitur: Nec inter ho-
mines, nec cum Deo egisti sincerè: sæpe alios, teipsum
semper turpissimè fecisti: alius videi volebas, alius
eras: honestatem verbis præferebas, non animo: quo-
ties amicitiam gestu & ore mentiebaris, mente capita-
lis hostis: quoties actionibus tuis pulcherrimam larvam
induebas, ut eâ intentionem improbam volares? mul-
sum & mera mella loquebaris, mens invida novaculam
acuebat: variegatâ pavonis tunica te creberimè osten-
tabas, animo nilvum & vulturem fovebas, tam pul-
cher foris, quàm turpis intus. Sed teipsum decepisti,
non Deum, cui patent omnia. Væ tibi, væ omnibus qui
intentione sapius nullâ, frequenter non purâ, plerum-
que malâ, actiones suas non Deo, sed suo genio, sibi quæ
offerunt, & perdunt.

Supremo die iudicii plurimis illud poterit oppro-
briari: *Argentum tuum versum est in scoriâ: Vinum tuum
mistum est aquâ: Equidem nitebant opera tua, velut pu-
rum putum argentum, sed quia tam frequentem malâ
intentionis muturam admiserunt, in argentum repro-
bum, imò in scoriâ mutarunt. Quam igitur assidue
clamandum: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo
da gloriam. Christi præceptum est: Sic luceat lux vestra
coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorifi-
cent (non vos, sed) patrem vestrum qui in calis est. Ergo,
benedicite omnia opera Domini Domino. laudate & super-
exaltate eum in sæcula. Omnia omnino opera nostra, mi-
nima, maxima benedicant Deo in æternum.*

Isaia cap. 1.
vers. 22.
Psal. 113.
vers. 9.
Matth. 6. 5.
vers. 16.
Dan. cap. 3.
vers. 57.

CAP V T VII.

*E dictis circa RECTAM INTENTIONEM
quæ consequantur: ubi uberius de Te-
merario Iudicio.*

Pures sunt artium pulchræ quidem, & minimè ple-
bejæ, at quia nil faciunt ad fatinam, aut lucrandum
panem, ideo non magnò ambitu frequentantur: Quid
prodest, ajunt, hæc scire, & esurire? Multa inter doctos,
multa etiam in templis pro suggestu disputantur, de
quibus illud verè pronuncies, *Non est de pane lucrando*,
imò, *non est de lucrando calo*. Cui bono est, facundissimè
temporum seriem percerere, quid juvat stellarum
númerum & ortus nosse, quid prodest orbium cele-
stium motiones scire, si nescias atrem quæ te supra
stellas evehat? Quam multi potentur calo, tamen si
nunquam audierint dubitari, an consistat cælum, mo-
veatur terra.

At verò ars hæc, quæ docet quâ ratione tractanda sit
omnium humanarum actionum AMVSSIS, ut maximè
facit ad lucrandum panem, panem Angelorum, panem
in regno Dei manducandum.

De pecuniâ vetus est cæniuncula: Et genus & for-
mam regina pecunia donat. Vertamus, & rectius cau-
tabimus: Et genus & formam regina intentio donat.
Intentio sincera rebus omnibus conciliat celeste præ-
tium; absque hac omnes etiam nobilissimæ actiones
jacent inhonoræ & nullius pretii. Ad hujus rectæ in-
tentionis ampliore cognitionem necessarium prorsus
est, ostendere jam quid ei sit e dictis consequens. Itaque
aliquot ordine consecutiones subjungam.

At verò ars hæc, quæ docet quâ ratione tractanda sit
omnium humanarum actionum AMVSSIS, ut maximè
facit ad lucrandum panem, panem Angelorum, panem
in regno Dei manducandum.

De pecuniâ vetus est cæniuncula: Et genus & for-
mam regina pecunia donat. Vertamus, & rectius cau-
tabimus: Et genus & formam regina intentio donat.

Intentio sincera rebus omnibus conciliat celeste præ-
tium; absque hac omnes etiam nobilissimæ actiones
jacent inhonoræ & nullius pretii. Ad hujus rectæ in-
tentionis ampliore cognitionem necessarium prorsus
est, ostendere jam quid ei sit e dictis consequens. Itaque
aliquot ordine consecutiones subjungam.

I. CONSECVTIO.

Qui erat in intentione, errat in omnibus. Restota
in aperto est, & mille testimoniis hoc unum cer-
tius est: Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus
tuum tenebrosum erit. Totum corpus, totum. Quid cla-
rius? Qui in itinere aberrat à viâ, quò plus progreditur,
gravius errat: sic quò quid vehementius agit, aut quò
nobilior actio suscipitur, hoc pejus fit, si bona intentio
desit. Omnibus actionibus nobilitatem impertitur in-
tentio; si hæc ignobilis sit, & carnem, vel terram oleat,
quæ aliis dabit, quò ipsa caret? Qui tractat litteras, tan-
tum ut sciet, qui Religionem ambit, ne panis desit, qui
aulam seclatur, ut discat, vel extollatur, qui sacerdo-
tium querit, ut culinam inveniat: toto calo aberrat: ho-
rum omnium quia nequam oculus est, totum corpus
tenebrosum est. Rectè Gregorius: *Lucerna itaque corporis
est oculus, inquit, quia per radium bone intentionis, merita il-
lustrantur actionis. Et si oculus tuus simplex fuerit, totum
corpus tuum lucidum erit. Quia si rectè intendimus per
simplicitatem cogitationis, bonum opus efficitur, etiam si nimis
bonum esse videatur. Et si oculus tuus nequam fuerit: to-
tum corpus tuum tenebrosum erit: quia cum perversâ in-
tentione quid vel rectum agitur, et si splendore coram hominibus
cernitur, apud examen tamen interni iudicis obcuratur. Ad-
dit: Vide ergo, ne lumen quod in te est, tenebra sint. Silumen
quod in te est tenebra sunt, ipse tenebra quantæ erunt? quia si
hoc quod bene nos agere credimus, ex malâ intentione susceperimus,
quanta ipsa mala sunt, quæ mala esse, etiam cum agimus, non
ignoramus.*

II. CONSECVTIO.

Opus bonum bonâ intentione omitti potest, sed
malum fieri non potest. Thomas à Kempis: Pro
nullâ, inquit, re Mundi, & pro nullius hominis delectatione, al-
quod malum est faciendum: sed pro utilitate tamen indigentis, est
opus bonum libere aliquando intermittendum est, aut etiam
pro meliori mutandum. Hic sæpe graviter impingimus
nec sentimus. Sunt quibusdam in dies singulos itare
precatiuncula, sunt certæ, quas vocant, devotiones, his
quandoque tam pertinaciter inharrent, ut fame suique
alios potius perire, quàm aliquid suæ consuetudinis in-
termittere velint. Hanc ego piam malitiam vocaverim,
quæ sæpe ad infamiam laboramus: nullâ aliorum curâ
tangimur, in nostram dumtaxat rem sapimus: quidquid
fiat aliis, nostra nobis semper potiora sunt: hic devotio-
nes, & precatiuncula nostræ nemini cedant. Sed quan-
tò satius esset, charitati Christianæ, quam pietati tam
obstinatæ morem gerere, quanto majore lucro hæc ta-
lia aut omitterentur, aut certè differrentur? Fecerunt
plurimi inter præcos Alceas observantissimi jejunio-
rum, reperi tamen ex his qui in gratiam hospitem le-
xies, aut septies possent prandere, & semper esurire. In
rebus animi longè utilissimum est, utilitates suas in tem-
pore omittere; & sæpe maximum est commodum, nul-
lam sui commodi rationem ducere. Optimè in rem
Gregorius: *Plerumque enim virtus, inquit, cum indifferen-
tetur, amittitur, etiamque discretè intermittitur, plus tenetur.*
Hinc aptè deducitur.

III. CONSECVTIO.

Hoc purior est intentio, quò quis minùs querit sei-
psum, & hoc impurior quò quis magis rem suam
sapit, & agit. Abel primus & martyr, & virgo sacrifici-
turus Deo, optima quæque sacrificio destinavit daturus
meliora, si potuisset, Abel quoque obtulit de primogenitiis gre-
gis sui, & de adipibus eorum. Miram hie Abelis in Deum li-
beraliter obsequans, Chrysothomus: Non tantum, in-
quit, de ovibus, sed de primogenitis, de optimis & sele-
ctissimis obtulit, & ex his ipsis quod præstantissimum
erat, selegit, & de adipibus eorum pinguislima quæque ad-
tari fecerit. Nil simile fecit Cainus, sed, factum est autem
post

post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terra munera Domino, arborum fructus, & obvia quæque ad sacrificium rapuit. Itaque Abel quasi convivium instruxit Deo, Cain convivi epilogum, poma, nuges, pira agreste munus congessit. De hoc pulchrè Augustinus: Cain, inquit, non rectè divisi, quia malè vivens, dedit Deo aliquid suum, sibi autem seipsum.

In Mose Deuteronomium prædicat: Non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sunt. Interpres vetus: Nube malitiæ, inquit, intuitus piæ intentionis à recto non deviat: Moses enim Deum quæsit, non se: hinc intentio illius tam pura & firma.

Bernardus illud de Paschatis agno præceptum explicans: Custodit Dominus, inquit, omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur, quia nunquam propositum cordis eorum, nunquam salubris intentio conteritur, ut concupiscentia titillanti detur assensus. Intentionem igitur & propositum mentis eâ sollicitudine custodiamus, fratres, quâ vitam animarum nostrarum. Tandè igitur, ô Christiane, sincerior est tua intentio, quando minor tui ad teipsum affectio.

IV. CONSECVTIO.

In rebus plurimis sola intentio premio aut supplicio afficitur. Nimirum cum deest facultas, mercedem accipit voluntas. In omni officio magni æstimatur dantis voluntas: promptè dedit, qui citò voluit; plurimum contulit, qui plura non potuit. Sciebat Plato fastidiri se à Dionysio rege Siculo. Quapropter admitti petiit, & aures sibi dari. Admissus, sic fari cepit: Rex potentissime, num impune fineres abire, si quis Siciliam fuisset ingressus eo animo, ut grande tibi malum inferret, tametsi objectis impedimentis mali nihil intulisset? Ad hæc Dionysius: Nequaquam, ô Plato, inquit, nam hostium non tantum mala facinora, sed & consilia ac proposita mala sunt puniendi. Hic Plato subjungens: Quod si quis, inquit, venisset in Siciliam, Majestatis tuæ honori, & bono, plurima facturus, impediretur autem non sua culpa, sed occasione & fortunæ, num æquum foret, hunc talem sine omni gratiâ, cum dedecore & ignominia dimittere? Ecquis est iste, ait Rex. Mox Plato: Æschines, inquit, vir sincerissimus, tam fidus Socratis amicus quam ullus alius, & qui eos omnes, quibuscumque consuevit, possit facere meliores. Hic plurimum maris enavigavit, commune acturus negotium, & alios quoque artis suæ facturus participes, hæcenus tamen neglectus est. Brevis hæc peroratio sic affectu Dionysium regem, ut Platonem antea exolum amare, Æschinem laudè tractare cæperit. En etiam homines solam puniunt intentionem, aut munerant, quando magis Deus: Si voluntas prompta est secundum id quod habet, accepta est; non secundum id quod non habet.

Quantà cum laude exaggeravit Deus illud Abrahami facinus illustrissimum: Et non peperisti unigenito filio tuo propter me. Tamen parentis gladius filium non attingit, non pilum ei læsit. Voluntate Abrahamus, filio non peperit; animo illum jugulavit. Intentione jam sacrificavit. Hoc Deus in sacrificium perfectissimum acceptans: Nunc, inquit, cognovi quod timeas Dominum. Tu non peperisti ob meum jussum, ego autem peperci ei ob tuum obsequium: satis est mihi, Abrahame, te hoc voluisse, ideo non minus ample remunerabo tuam intentionem, quam remuneraturus fuisset tuum factum.

Noëmus vix Arcæ egressus mox aram struxit tumultuariam, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, oboluit holocausta super altare, certò sciens voluntatem bonam, animique intentionem in his Deo plurimum probati. Odeoratisque est Dominus odorem suavitatis. En etiam nidorem & fumum sacrificii gratissimum fecit intentio. Non æstimavit Deus aves aut quadrupedes, sed odorabatur in eis fragrantissimum quid, affectum Noëmi. Qualecunque, inquit Chrysostomus, nostrum sa-

Tom. I.

A sacrificium sit, sive oremus, sive jejunemus, sive elemosynam de-

mus, hic illius sacrificii sit odor qui solus placet. Hoc sensu distingas. xir Bernardus: Sola interdum bona voluntas sufficit, cetera non prosunt, si sola defuerit. Valet itaque intentio ad meritum, actio ad exemplum. Exemplo, quod dicimus, sic oculis subijciamus. Videri quis mendicem miseritimum ipse non dives, animo dolet hujus vicem; suspicit cælum, agitque Deo gratias ob sibi concessa; & si, ait ipse secum, & hujus mendici penuriam ex integro sublevare possem, quam id facerem hilariter! Hic talis, etiam si nihil aut exiguum quid det, mercedem tamen, ac si dedisset, recipiet.

Pari modo si æger feridè & ardentè exoptet, & preces fundere, & inedia corpus affligere, aut alia pietatis opera exercere, ea tamen vitium defectu præstare nequeat, non minus Deum sibi debitorem habebit, quam si omnia illa quæ optarat facere, fecisset. Modò animus cum Deo sic agat: Mi Deus, quam ego in tuum honorem hoc libens facerem! sed tu scis Domine, id in meâ potestate non esse: hoc ergo desiderium & voluntatem meam in locum operis tibi submissimè offero.

Hinc Chrysostomus ingenti plurimorum solatio affirmans: Da, inquit, indigenti, si minus habueris, vel suscipere ad rium si proferes, omne tribuisti. Nam in omnis ille oculus videt te dedisse quod habueras. Hinc & Gregorius: Ante Dei oculos, inquit, nunquam est vacua manus à munere, si fuerit arca cordis repleta bonâ voluntate. Ideo & à fortunis pauperum pauper & mi, & à morbis afflictissimi, tam opulenta & præclara æger tam possunt Deo ferre munera, quam ditissimi atque sanissimi. Non hoc opum aut virium negotium est; voluntatis est: quæ si verè bona sit, & opes, & vires, & omnia Deo ferre exæquat. Quo modo est disertus etiam qui tacet, fortis muneris, etiam qui compressis vel alligatis manibus: quo modo quàm digubernator, etiam qui in sicco est; ita & liberalis, laboriosus, & obsequiosus est, qui vult tantum, nec habet hujus voluntatis suæ ullum alium, quam se testem. Regius Plaltes: In me, inquit, sunt Deus vota tua quæ reddam, Ps. 55. v. 13. laudationes tibi. Est, ô Deus, extra me non reperiam, quod aræ imponam, in meipso tamen invenio, quod tibi offeram: in memoriâ, in intelligentiâ, maxime verò in voluntate meâ reposita sunt, quæ tibi oblata, nunquam accepta non sunt.

Hæc omnia disertissimè confirmans Christus: Qui-
cunque, inquit, potum dederit, uni ex minimis istis, calicem aque frigide, tantum in nomine discipuli, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Scio non esse omnium, hospitium præbere, & vitæ necessaria subministrare, ergo quod pauperimis quibusque in manu est, haustum frigide præbeat sitienti, non perdet mercedem suam. Ergo nemo per inopiam se excuset, quo minus iis, qui Christi sunt, subveniat, cum iis etiam beneficiis, quæ nullius sunt æstimationis, tam nobile sit promissum premium, non perdet mercedem suam. Et ne quis sumptum lignorum in dandâ calidâ pro ablucendis pedibus causari possit, det solum frigidam; nihilominus ob tam tenue & facile officium, ob rem etiam tantillam, non perdet mercedem suam. Non enim in hoc beneficii genere opulenta libertas, sed pia voluntas, & recta intentio attenditur. Estimât Deus opera magis est studio & conatu, quam è rei magnitudine, magis ex affectu dantis, quam è doni merito. Hinc etiam minimum quid & vilissimum, in Christi honorem datum non perdet mercedem suam. In vilioribus istis frustra nos fatigari, pusillanimitatis nostræ cogitatio est, non intelligentium, quanti Deus faciat beneficium, etiam vilissimum, bonâ tamen intentione collatum.

Hac de causâ Augustinus: Deus, inquit, coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem. Ejusdem animi Bernardus dixit: Deus indubitanter tribuit bonâ voluntati, quod defuit facultati. Quid planius, quam quod volumus, pro facto reputetur, ubi factum excludit necessitas?

S f 3

cessitas?

cessitas? Nec sine causa Parthenius, ceteris beatissimæ Virginis Matris mentibus schedis subscibi iubet, *Desiderium Martyrii*. Quisquis vult, fieri potest intentione Martyr. Magni est utique, Deum animo sic affari: Quam vellem, mi Deus, tibi è meo sanguine propinare purpureum poculum: paratus sum caput meum, & omnem vitam certæ morti obicere propter te. Profecto hic talis, cui non voluntas moriendi, sed facultas deest, non perdet mercedem suam, eamque amplissimam mercedem. Sapius in magnis vel voluisse sat est.

At sunt homines ignavi, quibus æterna hiems est in peccatore, ex horum numero si qui aut levi iussicula tententur, aut caput sentiant gravatius, aut si aura afflet strictior, voces tam pias usurpare solent: Sacris hodie interesse non possumus, itaque manebimus domi, pie voluisse bonus Deus pro pie fecisse munerabitur, cum deest facultas, sufficit voluntas. Eadem loquendi formula cum Avaritia, tum Pigritia multoties se solatur. Cum pauperes iuvandi sunt: Non possumus, ajunt, itaque voluisse juvare sat erit. Cum jejunium tolerandum: Valerem impediri, non possumus ferre incediam; itaque dies esuriales in nos nihil imperii sibi vendigent. Cum difficultas ardui operis generose perumpenda: En, inquit, quis hoc possit? veniat ergo in locum operis voluntas.

O ignavas pecudes non celo natas! ô impiam hie mem expirantis animi! siccing vestram vobis inertiam purgare, & à re divinâ prohiberi abesse, ceteraque ad arbitrium omittere licet: nihil hæc socordia vestra patrocinantur. Aliud est, ô boni, difficile & agere quid possit; aliud, omnino non posse. Si ea omnia negemus nos posse quæ difficultate possumus, quid tandem erit inter honesta & pulchra quæ nos posse fateamur? pleraque enim omnia difficultia, quæ pulchra. Istud igitur (*Cum deest facultas, supplet voluntas*) causæ vestrae nil penitus faveat: possitis, modò velletis. Si quidquid non facile fit, liberè omitti posset, quid æmum honesti aut præclari unquam in opus exiret? habent hæc omnia suas quæque difficultates, quas qui fugit, præmium perdit. Pellicanus avis fluvialitibus cœnens se complet, easque stomachi calore concoctas revomit, eligique ex his quæ sunt esculentia. Ita, ô torpidi Christiani, si quid difficultatis & laboris devotare volueritis, etiam difficultia vos posse ab affectu comperietis. Qui nucleum esse vult, frangat nucleum. Non derecta pugnam, qui amat victoriam: non metuit plagas, nec certamen refugit, qui lauream appetit. Quod autem negatur posse, hoc saltem ferè velle, sit promptum. Sed progrediendum.

V. CONSECVTIO.

Summa temeritatis est, ullum hominem judicare, aut damnare sceleris non aperti, cum intentio quæ omnes vel absolvimus, vel damnamus, soli Deo sit nota. Accersiebatur olim Moses abbas, ut in fratrem, qui deliquerat, sententiam diceret. Venit ergo, sed faccum arenâ plenum humeris derulit. Rogatus quid spectaculum sibi veller? Peccata, inquit, mea sunt, quæ nec nosse satis & vix ferre valeo; jam de alienis quomodo judicavero?

Extrema hæc proflus audacia est, & vitium longè invilissimum Deo, animi arcana rimari velle & ipsas aliorum cogitationes ad tribunal rapere, ac sententiam in eas dicere. *Tu quis es qui judicas alienum servum? Dominus suo stat aut cadit.* Dominus illius cor illius scrutatur, si domino suo probetur, quid tu hîc te ingeris? propter quod inexcusabilis es, ô homo, omnis qui judicas: in quo enim judicas alium, teipsum condemnas. Quot actiones ab omni ævo visæ sunt pessimæ, quæ tamen ob intentionem, non tantum non male, sed & laude fuerunt dignissimæ. Ambrosius, vir integerrimus lupanar ingressus est, sed ut sacros honores fugeret: Abraham

ham Eremita, vestem mutavit velut apostata, & solitudinem deseruit, sed ut rediret sanctior, sed ut neprem à flagitiis abstraheret: Pynuphius anachoreta ad Thaidem Alexandrinam diverit, sed ut eam à Veneris cultu averteret. Quotusquisque nostrum est, si illorum aliquem ad infames labebras contendente vidisset, qui non pessimè suspicatus, mox ut iudex profiluisset cum dicto: Videte hominem impurum, qui sub fornice lascivas delicias querit. Pronissimum nobis fuisset hoc judicare, sed an non falsissimum fuisset hoc judicium? Ergo, *Quidquid agant homines, intentio judicat omnes.* Quod verè dixit Bernardus: *Intentionis propositum culpæ discernit & merita.*

S. I.

In divinis paginis res hæc longè clarissima. Jacob Isaac filius, ille Abrahamo dignissimus nepos, patrem maternis artibus induxit, fratrem spe amplissimam fraudavit, & tamen falsissimam patris precationem impetravit. Fuit utique Jacob intentionis optima, qui & hoc quoque meruit elogium: *Jacob autem vir simplex.* Phinees duos homines unâ confodit, nec tamen totâ laceratus, aut in crucem actus est; facinus illius mure Deo placuit: *Stetit Phinees & placavit, & cessavit quasi furor.* & reputatum est ei ad iustitiam. Cain Abelem, David Goliathum & Uriam, Joab Abnerum & Amasiam, Herodes Magnus Alcaloniam Bethlehemiicos infantes, Herodes Antipas Joannem Baptistam, Herodes Agrippa Jacobum, Petrus Ananiam & Sapphiram interfecerunt: mera homicidia, & vel manu vel iussu facta, sed eorum intentiones & causæ longè diversissimæ. Eodem modo Apostolus unus, & quatuor Reges illam dolentium vocem pronuntiaverunt: *Peccavi.* Dixit hoc Pharaon, dixit & David, nec non & Saul hoc dixit, hoc idem profusus & Manasses rex, & Judas Iscariotes dixerunt, sed heu quam non pari affectu! nam uti dispares proferunt intentiones erant, sic & affectus dissimilissimi. Verissimum etiamnum illud: *Quidquid agant homines, intentio judicat omnes.*

Et quantæ actiones videri possent laudatissimæ nisi eas intentio pessima vitaret. Illud Romani nominis insigne dedecus, Catilina, ab opere censori potuisset Apostolus, non ab intentione. Aëstus, frigoris, inedia, luis patientissimus erat. *Ista tolerabat,* inquit Augustinus, *ut immanissimas expleret cupiditates: Apostoli ut eas promerent, & dominant rationi servire cogerent.* Stirps Herodiana hujus rei specimen præbuit luculentum Herodes Alcalonita: *Peccavi & ego veniens, inquit, adorem eum.* Venisset certè, sed pugionem cruentum retulisset. Herodes Antipas Baptistæ parricida, Christo, quem Pilatus transmisserat, viso, lætatus est quidem, sed non ut Zachæus, hanc ei lætitiæ curiositas creabat, prodigium expectabat. Herodes Agrippa interfecto Jacobi, concionatorem egit, nam, concionabatur ad eos. Sed non ut populum erudiret, sed ut seipsum in ornatu regio soecundum proponeret; ideo in ipsâ cathedrâ ab Angelo interfectus est. *Quidquid agant homines, intentio judicat omnes.*

Cum ergo Deus non tam opus attendat quam operantis intentionem, intentio autem sciri nequeat nisi à solo Deo, nimium quam audax & intolerabilis temeritas est, ullius hominis actiones, etiam pessimæ videantur, judicare. Hoc enim facere, est perinde atque dicere: Ego cerno hominis istius cogitationes, ego intentionem illius intueor, ego Christus sum, ego renes & corda scrutor, ego sum Deus. Ex Orco hi tales iudices vociferantur: *Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam.* Superius filios Dei, & inter sanctos fors illorum est. Exteriora asperimus, & ab his interiora judicavimus; inde nollet tam temerarius, tamque fatuus error. Jobus in gravissimis illis ærumnis mira prolocutus, nunc disputare cupiebat cum

Damnare vel judicare hominem sceleris non aperti summa temeritatis est.

Ad Rom. cap. 14. v. 4.

cum Deo, nunc peccata sua appendi, & examinari trutinâ, nunc scire se aiebat quod nihil impii gessisset: ejusmodi verba malignâ interpretatione cognati exceperunt, nec aliter judicant, quam eum velut hominem flagitiosum jure merito puniti à Deo, qui tamen Deo fuerat charissimus. O judices temerarii & improbi! Atque hi tales, ut probè noscantur, cum in suis sint caci, in alienis sunt oculatissimi; monstro similes. Domestica, & è propinquo sua non vident; aliena, etiam remotissima, usque ad ossum medullas scrutantur. Quin etiam vident in alio quæ nusquam sunt: solis suspitionibus in aliorum vitia desigunt oculos, in quorum laudibus carent oculis. Si quid tenebrarum est, vident, noctemque non raro in alieno celo inveniunt, in quo plena lux est, diem esse in densissimâ nocte suâ credunt: ita in nocte diem, noctem in die reperiunt, prodigioso ubique errore: minima in aliis vitia, apud illos maxima sunt; vitia sua, virtutes arbitrantur; quod sit ut in gravissimos errores labantur. Nec mirum, oculos habent nequaquam simplices, sed in alienis invidiâ ac odio, in suis amore sui gravidi. O non Areopagitarum, sed cæcæ nimis judicium!

*Cur in amicorum virtutis tam cernis acutum?
Cum tua perrideas oculis malè lippus inunctis?
Errasti, & errabis hic millies. Quidquid agant homines,
intento judicat omnes.*

§. II.

AT hæc judicandi libido totum Orbem turpissimè infatuat: Verè dixit Chrysostomus: Non facile reperies quemquam expertem hujus erroris. Omnes homines ut in thronum non consendant, ut carnisces, ut fideles, ac compedes minime habeant, attamen & ipsi quoque eos quos pœcare intelligunt, judicant in colloquiis, in communibus cœtibus, in consuetudine calculo. Et Augustinus: Maxima, inquit, pars generis humani, indiscreto judicio ad reprehendendum prompta & parata esse probatur, cum tamen non ita velit ab aliis judicari, quomodo vult alios judicare.

Ita est proflus, alteri alteros temerariis judiciis continè flagellamus. Neque in ea tantum, quæ mali speciem præ se ferunt, sententiam proferimus, sed in ea etiam quæ benignam interpretationem non tantum admittunt, sed & exigunt, iniqui judices sumus. Quantum Roma vetus in Fabio Maximo hallucinata est; tantum, nec minus in Minutio. In hoc temeritate pro fortitudine, in illo prudentiam pro timiditate graviter averfata est. Una tamen hora docuit, multitudinis esse proprium, nihil sapere, temerèque judicare, ut ubi consilio est opus, eventum requiratur. Sed omitto profana, quando sacris testibus abundamus.

Cum Moses ex Æthiopiâ uxorem sibi accepisset, mox soror connubium hoc malè interpretata, fratrem mordaci judicio perstrinxit. Neque sanctissimus rex David suæ conjugis acerbissimum judicium potuit evitare.

Si quis patrii moris ignarus aut libidinosus, vidisset Jacobum ad fontem Rachel ferentem osculum, de læsâ castitate haud dubiam hausisset suspitionem, aut Jacobum sibi similem, hoc est, libidinosum judicasset. Quis Juditham adeo compam in Assyrii Ducis castra properantem intuitus, non simul pessimè de illâ fuisset suspicatus?

Longè aliter Josephus, ille beatissima Virginis castissimus sponsus. Uterum gestabat DOMINI mater, æterna Virgo. Josephus quia conjugem suam Angelo similiorem norat quam homini, in eam sententiam adduci non potuit, ut ab eâ quidquam contra conjugii fas actum crederet. Ita rem omnem judicio divino commendabat. Et quamvis argumentum ab oculis validissimum movendæ suspitioni urgeret, hujus tamen arcani judex esse nequaquam sustinuit. Et verò Christus ipse,

A jam morti proximus, cum immanissimum facinus illo. Sic Christum qui se crucifixerant, negare non posset, excusavit stultitiam, & scelum nefandam seriem miti nomine appellavit ignorantiam.

Ita omnes verè Christiani, cum factum non possunt, intentionem excusant: cum nec intentio videretur excusabilis, sibi tamen judicandi auctoritatem non sumunt, sed id omne omnium judicii Christo transcribunt. Hi Thomas à sanè norunt quàm verè dixerit religiosus ille scriptor: *In judicando alios, homo frustra laborat, sæpius errat, & le-* *temptis l. 1. de imitat. Christi c. 14. nu. 1.*

§. III.

Narrat Anastasius Sinaita, fuisse hominem in cœ- *In oratione nobis, veste quidem religiosam, moribus tamen de sacrâ minimè probatum, ut qui plurimum vitæ per otium & Synax.* torporem exegit. Venit is ad extrema, jamque vicinus morti, nihil tamen formidinis aut horrois ostendit. Sollicitos hoc habuit adstantes, qui malè metuebant homini, ne vitæ parum emendatæ clausulam apponeret non bonam. Itaque præsentium cordatior unus: Mi frater, inquit, quantâ desidiâ hucusque vitam egeris non nescimus, & ideo miramur, unde tibi hæc securitas tam periculosa: gemitus & lacrymas hoc tibi tempus poscit, non intempestivam hanc lætitiâ. Ad hæc moribundus: Ita est, Patres, nec ego nego, inquit, vitam traduxi turpi fœcundiâ, nec ullas virtutes numero. Verum, hac ipsâ horâ, omnium nozarum mearum chirographum attulerunt ad me Angeli, & verò etiam interrogarunt, num meas esse agnoscerem? Quibus ego: Agnosco, inquam, & doleo. Unicum tamen est, quod judicem mihi promittat mitiorem. Ex quo monachum indui, nisi me fallat memoria, Neminem unquam judicavi, nec ullius injuria meminisse volui. Obsecro igitur, mihi reo patrocinentur verba DOMINI dicentis: Nolite judicare, & non judicabimini: dimitte, & dimittetur vobis. His auditis, Angeli peccatorum meorum chirographum lacerarunt. Hinc ego nunc hilaris & spei bonæ plenissimus in Orbem alium migrabo. Hæc ubi moribundus fractâ voce narravit, extremam vitæ spiritum edidit placidissimè. Et ne meam hîc fidem appelles, Lector, en eam *Barc. 10. 8. signatis tabulis exhibeo. Tanti est, ô Christiani, tanti est Anas 199. vel unicum hoc velle & posse, NEMINEM JUDICARE. num. 14.* Plurimum poterit apud judicem Christum, quisque poterit non judicare apud seipsum. Ergo, Nolite judicare. *Luc. cap. 6. re, & non judicabimini. Quisquis errare meruit, judicare vers. 37.* formidet.

Sed quis est qui hos errores velit cavere? Precabatur olim Anna, & ardentes preces largissimis distinguebat lacrymis. Vidit hanc Heli Sacerdos, & precantis os ob- *1. Reg. cap. 1. servans, atque temulentam ratus: Vsq̃uequo, ait, ebria eris vers. 10. digere paulisper vinum quo mades. Iniquissimo judicio se. & seq̃.* riebat suspiciosus hic senex optimam feminam, quæ cum esset amaro animo, oravit ad Dominum flens largiter. Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur. Hunc orantis habitum considerans Sacerdos, judicavit illam probè appotam, vano labiorum motu demurmurare verba. Tam falsum quàm temerarium judicium; nec illo minus tale quod sequitur.

Miserat Hebræus rex David ad Ammonitarum Principem, qui suo nomine dolerent obitum parentis nuper defuncti. Credidit ille non officii causâ ad se missos, sed ut sua omnia explorarent. In hanc sententiam deductus, barbâ iis qui missi fuerant, contra jus gentium abstraxit, & vestes turpiter circumcidit. Temeritas ingens, & quæ non impunè illi cessit. Enimvero legatis barbâ ademit, sibi autem regnum. I, nunc, & optimæ mentis consilia pessimè interpretare. Pulchrè Gilbert *Serm. 4. o. in tus: Et prava intentio, inquit, & perversa interpretatio, utra- Cant. fin.* que malignatio est, utraque fellens, utraque falsa, nihil habens cum

Christus
crebra &
iniqua
subiit ju-
dicia,

10m. c. 10.
vers. 20.

Nec mitio-
ra judicia
in ejus di-
scipulos
ferebatur.

Nullus te-
merariorū
judicium
subsellia
potest ef-
fugere.

Serm. 147.
de temp.
Greg. lib. 3.
dial. cap. 6.

cum columbarum naturâ communi: Oculi columbarum sunt, A qui nec falli volunt, nec fallere norunt.

At Christus ipse, actionum nostrarum omnium mul-
tò excellentissimum exemplar, heu quam crebra, quam
& iniqua subiit judicia! Pharisei captatores acerrimi,
censores impudentissimi, nequissimi judices assidue in
speculâ excubabant, si quid fortè in verbis factisque
DOMINI deprehenderent, quod inviso dente lacerarent.
Seipsum subinde non vocatum ad cœnas invitabat
Servator: mox è suâ speculâ proclamabant Pharisei: Ec-
ce vobis prophetam, vini amantem, & comestorem,
mensarum assecram. Cum DOMINVS nobilissimam il-
lam de pastore & ovibus dissertationem institueret,
multi auditorum non verebantur dicere: *Demonium ha-*
ber, & insanit, quid eum auditis? Si cui Christus Sabbato
valetudinem restitisset: mox iterum è speculâ suâ pro-
mpebant Pharisei, & En, clamabant, hic homo Sab-
barum audaciâ manifestâ violat. Quidquid demum
egisset aut dixisset JESVS, Pharisea gens quam primum
malignissimam interpretationem apponebat. Nec mi-
tiora judicia in DOMINI discipulos ferebantur. Cum
fame adacti spicas vellerent, cum manus superstitiosè
non lavarent, cum jejunium non ut alii observarent,
mox rigida censura notabantur: cum denique divino
spiritu afflati facundissime simul & constantissime de
Christo redivo perorarent, fuerunt qui nequissimâ
crisi facundiam hanc cavillati & erant: Quid miramini?
fecundi calices hoc possunt: boni viri largius obbiben-
tes immauerunt multo; hinc tam deserti.

§. IV.

Nemo est qui hæc temerariorum judicium subsellia
possit effugere. Si quis paulò lautiore vestitu in-
cedat, mox eum ad judicium raptamus, & more nostro
querimus: Unde huic quæso tantum ætis est, ut sic ad
omnem pompam sese exorpet? credibile, ipsum & do-
minum ipsius ex eodem vivere marsupio, & quod do-
mino subtrahitur, in vestes expendi. Si quis tritior v-
este contentus, curam omnem ad mores transferat: mox
adsumus, & O hominem avarum, dicimus, nec sibi nec
aliis bonum; ut numis parcat, vestitum obsoletum ac
humilem probat. Si quis Confessionis & Communio-
nis Sacramenta plus aliis frequenter, mox eum censurâ
& calumniâ sequuntur, nec desunt qui dicant: En simu-
latam sanctitatem, aliis non minus nequam est, sed
alium fingit se esse quam sit. Si quis crebrius inedia se
maceret, mox sibili & notæ: En abstinentem Phari-
sæum, ut laudetur, cecidit. Si quis fractis viribus & in-
commodâ valetudine jejunium indictum non observet,
mox iterum pessimæ voces, & nigrum thera: En homi-
nem gulonem & ventri natum, qui ab unius diei in-
edia mortem metuit. Si quis solitudinis & silentii aman-
tior, vitam cogitet religiosam, brevi adest non unus
tantum, qui eum his vocibus lapidet: Otium sectatur
iste, & bonos dies, labor ei sordere cepit, aut despera-
tio illum ad hæc consilia protrahit. Si quis pravorum
sodalium fugiens, moribus vivere sanctioribus conetur:
hic varii & inconditi clamores oriuntur; illi adulator-
em, hypocritam isti, misanthropum alii nominant. Ne-
mo tutus à volantibus his pugionibus, quibus multo-
rum nomen turpiter configitur. Si quis cogitationibus
suis immerfus transeat nec aperiat caput honoratori,
illico profilit iudex, & En, exclamat, factum hominis &
grande supercilium! Si quis obvium amicum non salu-
tet, aut duriusculum se faciat, in promptu est accusatio,
& judicium: En, vociferantur, quam iste odium & ho-
stilem animum non dissimulet, en quam dedignetur
nosse pauperes! Verè Augustinus: In homine, inquit, car-
nali, tota regula intelligendi, est consuetudo cernendi. Sanctus
Greg. lib. 3. dial. cap. 6. Cassius Narniensis Antistes, vulu fuit rubicundior,
mox cum Totila Sacerdorem potulentum judicavit. Ut

autem omnibus liqueret judicii hujus falsitas, Cassius
in conspectu Totilæ, famulum ejusdem à malo damo-
ne infessum, signo crucis liberavit. Vitalium integriti-
mæ vitæ monachum lupanari egressum, colapho exce-
pit homo temerarius: at mox deformis æthiops cola-
phum illum liberaliter rependit, & ipse viri sancti per-
cussor furis agitantibus amens & spumans, tandem ad
ipsum Vitalium perductus est, Vitalius omnem inju-
riam sanctissimâ oblivione obliterans, hominem ab
impuro genio vindicavit. Interim alii curiosiores tugu-
rium Vitalii lustrantes, in chartâ repererunt periscri-
ptum: *Vitæ Alexandrini, nolite ante tempus judicare, quoad-
usque veniat Dominus.* O vocem in concionem omnium
mortalium emittendam! Nolite judicare, nolite, o viri
Monacenses, viri Augustiani, viri Ratibonenses &c. ju-
dicare nolite.

Nihilominus, ah quoties, quam temerè religiosorum
hominum cœtus & judicantur & damnantur, tam su-
perbiæ quam avaritiæ, aliorumque vitiorum? Quò quis
ore promptior & audacior, hoc severior in eos iudex
decretoriam sententiam pronunciat inexorabilis; de-
fensionem non admittit; rationes non audit, nemini nisi
sibi aut viri similibus credit. Verè, *Et nos in vitium credula*
turba sumus.

Hinc fulminatrices illæ judicum voces: Crux super-
bo huic scilicet; avarum illum Oeconum ad leo-
nem; ad scalas Gemonias improbum hunc monachum.

O mortales, quantum supplicii vobis imminet ab his A
judiciis? Orbem pene totum ad interitum trahunt, & tem-
impudica Venus, & temeraria Crisis: illic incontinentiâ
homines & libidine furunt, istic judicii supercilio in
alienos lapsus sæviunt. Adeo vaser est diabolus, ut quos
velut sanctiores ad spurcam pecudum voluptatem per-
trahere nequit, hos temerarii judicii consuetudine fa-
cillimè iretari. Nemo fere est, qui aliis hac in re notit
parcere. Quanti reperiuntur qui ubivis locorum ceram
miniaturam, tanquam omnium censores secum circum-
ferant, & ubi demum quod displiceat vident, audiunt-
ve, mox miniaturâ illud insigniunt.

§. V.

AT dixeris: Si quid narret fide dignissimum, si quid
hisce meis oculis videam, si quid audiam his ipsis
auribus meis, nihilominus sententiam promere non
audeam? Non audes, mi homo, nam & sic falli potes, &
ante se falsi sunt hac ipsa ratione innumeri. Ad Pastorem
presbyterum venit religiosorum quispiam, rogavitque
veniam sibi daret è cœnobio migrandi, nolle enim se
cum fratre illo qui tam malè audiret, diutius versari.
Cui Pastor: Ne facile, inquit, malum credideris, quod
audivisti. Ille contra è viri fidelissimi relatu id se acce-
pisse, & ideo abitionem urgere. At hæc optime Pastor:
Si, inquit, fidelis esset, nunquam id tibi dixisset. Sufurto-
rum & detractorum nequitiam dextrè notavit. Sed li-
cet quippiam ipse videris & audiveris, tu tamen (ni tui
officii sit) iudex in visa & audita esse non poteris. Si sa-
pis, dices: Hoc esse factum scio, quo id animo, quâ in-
tentione, quas ob causas, quibus impulsibus sit factum,
nescio. Si tamen (quod fieri non potest) omnia tibi li-
quidò forent percognita, tu nihilominus subtringe
judicium, & Dorotheo monente, dic apud te ipsum:
Heu mihi, quia ille hodie deliquit, ego forsitan crastinâ
stare mihi videor, eras forsitan casurus. Et illum quidem
fors facti jam pœnituit, quod mihi de me polliceri sanè
non possum. Bernardus: Etiam si, ait, perperam actum quid
deprehendas, nec sic iudices proximum, magis autem excusa.
Excusa intentionem si opus non potes: puta ignorantiam, puta
subreptionem, puta casum. Quod si omnem omnino disimula-
tionem rei certitudo recusat, suade nihilominus ipse tibi, & li-
cito apud temetipsum, Vehemens fuit nimis tentatio. Quid de
me illa fecisset, si accepisset in me similiter potestatem? Lex

Lex Christiana non tantum imperat: noli furari, noli fornicari, sed & noli iudicare. Qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicat. Mirum, ter mirum! nos infelli ad abstrusissimos angulos nostri pectoris penetrare non possumus, & tamen parietes perfodere, atque aliena secreta scrutari tentamus; in nostris marcente ac hebeti visu sumus, & vel cominus cæcutiunt nobis oculi (nam delicta quis intelligit?) & tamen alieni pectoris penetralia eminus pervidere, & de iis iudicium ferre aggredimur. Hic ego cum Chrysostomo vociferor: Vitam tuam, ô homo, animadvertite, in tuam ipsius conscientiam descendite. Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs grandis, trabs ingens est in oculo tuo: Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui. In quæ verba Chrysostomus: Qui tam acer, inquit, in alienis fuisse, ut etiam exigua denotares, quemadmodum in tuis tam negligens extitisti, ut etiam magna transcurreres? Velut si aliquis Jarsimo hydropem, vel quolibet immedicabili languore confectus, hunc quidem etiam negligat, cum verò culper qui exiguum in aliqua corporis sui parte non curat tumorem. Si verò malum est propria peccata non cernere, duplex jam aut triplex malum est iudicare alios, & in suo oculo trabem absque dolore gestare. Verum ita nos solemus, hic mos noster est dissimulare propria negligentem, & insultare impudenter alienis.

Quid agis, iudex temerarie? cum nec auribus tuis, sed neque tuis oculis tuto possis credere, imò si vel Angelus è cælo tibi narret quid alter fecerit, ne sic quidem semper sententiam in alterum dicere poterit, cum nec Angelus humani pectoris arcanum rimari queat. Solus Deus, est Dominus scrutans corda & probans renes. Huic omni hominum intentiones perspectæ sunt. Cum autem ab intentione pendeat, quam quisque noceat vel innocens sit, quæ hæc temeritas nostra est, suo Deum tribunali emovere, imò extrudere, & nosmet in eo reponere audaciâ incredibilem? quæ hæc, inquam ego, temeritas, & quam digna ultionibus flammis, Dei partes usurpare, sententiam in quovis liberrimè proferre? *Incipit Epistola Jacobi Apostoli gravissima communitio. Quæ detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legem, & iudicat legem. Tu autem quis es qui iudicas proximum?*

S. VI.

Tam autem fœdum est hoc & grave quam commune ac usitatum flagitium. Totus Orbis laborat exitiâli hac, sed suavi peste. Jucundum est & volupe plebisque omnibus, tam licente censurâ quovis notare. Ita vix ullum est vitium in hac vitâ frequentius, nec in ullâ vitæ parte densior existit humanæ mentis caligo, nullam major ignorantia. Nam incerta pro certis affirmamus, aut si certa sint, ad nos certè non pertinent, aut si pertineant, occulta pro manifestis iudicamus; aut si etiam manifesta sint, quo tamen animo ea facta sint, ignoramus; nihilominus tanquam perpetam facta persequimur. Et eo sape audaciâ progredimur, ut ob unicum proditorem Judam, omnes Apostolos, totum Christi collegium; ob aliquot malos Præfules, omnes Pontifices, & Episcopos; ob religiosos aliquot exleges, totos religiosorum cætus; ob aliquot improbæ vitæ sacerdotes, Clericos omnes & presbyteros; ob discordes aliquot conjuges, omnes matrimonio junctos; ob infames aliquot virgines & viduas, omnem calibem vitam; ob mercatores aliquot injustos, omnia mercimonia; ob perditos aliquot cives aut opifices, totam civitatem; ob paucos Senatores aut Consules non bonos, totum Senatuum; ob principes aliquot, Reges, & Imperatores illaudatos, omnia magnatum fastigia, iniquissimâ temeritate damnemus. Heu nimium hæc audaces sumus, &

plusquam dici potest, temerarii, qui nostro iudicio æternum iudicem prævenire non formidamus. Veniet Christus, ut iudicetur Mundus: quisquis prævenit, non Christus, sed Antichristus est. Magistratus interpretes Dei sunt, neque illis, tanquam divinis oraculis, de quoquam, nisi quod auctore Deo cognoverint, pronunciare licet. Si aliter faciant, suisque affectibus serviant, iudicium & ipsi severissimum subibunt. Hominiibus, ut hominibus, iudicare vetitum.

Prohibuit Deus in prisca lege, Sacerdotei de leprâ iudicium ferre, ante diem septimum. Tantæ res moræ fuit in discernendo morbo, qui tamen oculis cernebatur: & quomodo permittet bonus hic Deus, ut alter alterius iudicet intentionem, quæ nulli patet oculo, nisi divino?

Fœderis Arcam non violant Bethsamtæ, sed paulo curiosius spectant: at suam hanc curiositatem, quæ levissima poterat videri, aut etiam pia, supplicio tamen luerunt longè gravissimo. Nam è primoribus septuaginta, è plebe quinquaginta millia hominum unâ strage perierunt. Quam majus arcanum, obsecro, est Cor humanum, quam arca illa lignea? Et tu tamen, quisquis es, temerarie, hoc Dei archivum non curioso tantum oculo, sed improbo iudicio revelare audes, & aliis etiam in spectaculum vel irrisum proponere?

Liberrimè hæc juxta & verissimè Chrysostomus: Si Tom. 5. l. 1. nullum, inquit, peccatum nobis aliud fuisset admissum, pro de complicitate, hoc solo gehenna nos tradi, satis abundè sufficeret. Quippe qui in aliorum delictis severi & amarissimi iudices residemus, nostras autem trabes, oculis infixas propriis, non videntur: qui aliena etiam minima sollicitè perscrutamur, & ad condemnandum ceteros, omne vitæ nostræ tempus absumimus: à quo vitio neque seculi hominum, neque monachorum ullam facili invenies liberum; Et quidem cum tanta sit in hoc posita comminatio. Divina enim sententia: In quo iudicio iudicaveritis, etiam ipsi iudicabimini. Cum ergo mali huius pena quidem tanta sit posita, libido verò aut voluptas, ut in ceteris solet peccatis, ex hoc nulla sumatur, omnes tamen festini ac præcipites huic se vitio subiugant, tanquam Studium nobis & certamen esset propositum, quis ad hoc malum prior omnium perveniret.

S. VII.

Ergo, quod præclarissimè Seneca monet: Tollenda Lib. 2. de ex animo suspicio & conjectura, fallacissima irruentia: Irâ, cap. 24. Ille me parum humane salutavit, Ne inchoatum sermonem citò abrupt, ille ad cenam non vocavit, illius vultus aversor visus est. Nunquam deerit suspitioni argumentatio; simplicitate opus est, & benignâ rerum estimatione. Nihil nisi quod in oculis incurrit, manifestumque erit, credamus: & quoties suspicio nostra vana apparuerit, obijungamus credulitatem. Hæc enim castigatio consuetudinem efficit non facile credendi; addo, nec temerè iudicandi. Potrò si qui de omnibus male sentiunt, & quidquid egerit, vitio vertunt, non absumi-les sunt cucurbitulæ medica, quæ eò tantum facta est, ut impuriorem sanguinem eliciat: ita temerarii hi iudices, optima relinquunt in tacta, si quid autem inter aliorum virtutes non laudandum, si quid in aliis pravi consilii latet, in lucem, ut putant, protrahunt; simul omnia vitiatorum virtutumque nomina turpissimè confundunt: Demissi animi hominem, inertem aut simulatorem vocant; piè simplicem, fatuum; sobrium, nimis austerum; abstinentem, delirum; serium in delinquentes, crudellem; ingeniosæ quieti vacantem, ignavum appellant; providum, cunctatorem & timidum nominant; parum avaritiæ notâ insigniunt; fortis & magnanimus illis contentiosus est; taciturnus pro illiterato habetur; modestus, infaceti nomine infamatur: Contrâ verò adulatorum pro amico venerantur, & adulationem, amicitiam interpretantur; temeritas ab iis sub titulo fortitudinis laudatur; temulentia sub hilaritatis schemate commen-

datur, pro tanto timidus; prodigus pro liberali; fordus & inhumanus pro parco & frugali accipitur; avarus industrii fert nomen; invidus & iracundus in magnanimitatem societatem transeunt; ambitiosus & turgidus inter generosos censetur; fraudulentus prudentium, superbi constantium, garruli & lascivi affabilius titulos fortuantur; cessatores otiosissimi, inter quietos, velut Dii referuntur.

Judicis temerariis magna irrogatur Deo injuria.

Susque deque omnia vertuntur his judiciis tam temerariis, quibus magnam irrogamus Deo injuriam, nam temere nobis arrogamus quod ad solum Dei tribunal spectat. Et sicut in Reipublica damnum insigne cedat, si quisque sibi iudicis auctoritatem assignet, controversias inter cives ortas suo calculo dirempturus; aut si profani tribunalis iudex hominum sacrorum causis vi ad se trahat: Sic temerarium prorsus est, Christi iudicis (cui soli perspicissimum, quo quaque animo fiant) officium sibi minimè commissum liberrimè usurpare.

1. Cor. 4. v. 12. & 13.

Unus est Legislator & iudex, qui potest perdere & liberare. Tu autem quis es, qui iudicas proximum? Tu domi tuæ cadaver habes, cui lacrymas tuas impendas, & tamen domum alienam guardis, ut in eâ mortuum desleas. O miser,

I nunc, & noctes disce manere domi.

Tuos prius desle mortuos. Noxalta ignorantia te premit in cernendis rebus propriis, & tibi diem polliceris in alienis?

Tob. cap. 13. vers. 8.

Et quæ hæc audacia vestra, Christiani, Nunquid faciem Dei, quasi larvam, accipitis, & pro Deo iudicare nitimini? Et quæ turpior sit temeritas, quam abditissima illa, uti est intentio, quæ nemini unquam præterquam suo Domino satis cognita esse potest, dijudicare?

1. Cor. 2. v. 11.

Quis enim hominum scit, quæ sunt hominibus, nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ipse & ipsummet hominis spiritus multa prætereunt, quæ divinus solum spiritus novit, cui omnia patent pectoris penetralia. Homo videt ea quæ parent,

1. Reg. 6. v. 7.

Domini autem intuetur cor.

Rectissimè Franciscus Assisius Seraphicus, comitis sui oculos in alienam mentem audaciùs immisissos sic retraxit. Iter egit Franciscus, & obvium habuit in viâ hominem vultu lurido, & seminudum. Ingenuit altum hoc aspectu vir sanctus, doluitque sibi non largissimam stipem suppetere. At Francisci comes: Quid, inquit, mœrore afflicteris pater? egeat indumentis hic homo, at forsitan concupiscentiis abundat? Franciscus ad hæc seriâ fronte: Itane frater, inquit, sic te de aliis iudicare? tuam illi vestem quamprimum da, sed & abi, atque ad hominis genua supplicem te proolve, ac dicti veniam pete. Ita discēs in posterum non tam temerè ferre iudicium. Optime factum: Dominus intuetur cor, non homo.

S. VIII.

Lib. 19. mor. cap. 14.

Cum ergo humanus oculus ad hæc interiora minimè pertingat, is qui temerè iudicat, ultione non humana homines, sed divina flagellat. Super quo questus Job: *Quare, inquit, persequimini me sicut Deus?* Imò hæc ultio divina non est, sed est prorsus diabolica. Diabolus namque præcipiti iudicio Jobum incutans: *Nunquid Job, ait, frustra timet Deum?* En; re incognita suspicio ac iudicium falsum & iniquum. Quapropter Deus ipse (quod Gregorius observat) quod nostram iudicandi pronissimam temeritatem coëceret, in Sodomæas turpitudines & flagitia, non prius sententiam pronunciare voluit, quam undequaque ad amussim omnia explorasset. Ideo: *Descendam, inquit, & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ira, ut sciam.* Quâ loquendi ratione declaravit Deus, se non relatu solo, aut levibus conjecturis, sed rebus penitissimè perceptis in jus vocare.

Gen. cap. 18. vers. 21.

At nos, non Dii, non Angeli, necdum beati, sed homines vanissimi, tribunal hoc non modestè conscendimus, sed impudenter invadimus & irruimus, si quis

obstet, irrumpimus vi, & occupamus. Ita de oculis asleveranter, de incertis confidenter, de ambiguis indubitanter, de plurimis ad nos nihil spectantibus arroganter, de omnibus denique pravè & impiè iudicamus, cum mitissimi sumus, minimè suspicamur. At hæc ipsa suspicio, iudicium est, sed nonnihil dubium, & levibus conjecturis nixum.

Hanc autem tam temerariam suspiciandi ac iudicandi consuetudinem, ingentia sequuntur damna. Quisquis ita iudicas, persuasissimus sis, tibi gravius imminere iudicium, non ab hominibus tantum sed à Deo. *Ut enim peccata tua diligentius examinentur, ait Chrysostomus, legem prius ipse posuisti, severius de his, quæ proxime peccaverat, iudicando.* Fidelis hic monitor etiam Bernardus: *Ita clemens esto, inquit, in alienis delictis sicut in tuis; nec quemquam districtius quam te iudices: sic alios iudica, ut ipse iudicari cupis. Lex tua te constringit; iudicium quod aliis imponis, ipse portabis. In quo iudicio iudicaveris, iudicabimini.*

Phariseus qui unâ cum Publicano templum suberat, & precando quasi certaverat, victus & damnatus est, non quod Deo pro beneficiis gratias egisset, sed quod Publicanus temerè iudicasset, impium eum arbitrat, quem poenitentia iam expiaverat. Atque ut præceps hoc iudicium ipsi Phariseo plurimum ita nihil Publicano nocuit. Sic sape, inquit Augustinus, iudicant temeritas nulli plus nocet quam ipsi iudici. Pulchrè dixit abbas Pastor: Sunt qui linguam continent & ore flectant, sed quia intus non tacent, & corde iudicant, ideo sine cessatione garrunt, sed neminem juvant, & sibi plurimum obsunt. Et sic frequenter ut in eadem incidamus ipsi, quæ prius damnaveramus in aliis, ut vel sic infamia nostra discat erubescere. Ita senex ille Machetes (Cassiodorus) in seipsum questus: Reprehendi, agebat, fratres meos in tribus, & in iisdem ipse graviter deliqui.

Illud verò frequentissimum, ut, qui tam lynceus judex est in culpis alienis, in suis noctua sit & talpa. Festuculam alieno inhærentem oculo educit solertissimè, trabem è suo tantum abest ut eximat, ut nec quidem videt. Hic temerarii iudicii mos est, nemini parcere, obest & obvivum quemque censurâ perstringere, pessima quæque de aliis suspicari, omnium intentiones rimari & examinare, seipsum penitus ignorare. Quod deplorat Gregorius: *Stulti tantò intentius, inquit, de aliis iudicant, quanto sua profundius ignorant.* Siracides verissimè: *Pes fatui facit ceciliis, inquit, in domum proximi.* Quia suis neglectis, alienas pedes irruit & secutatur.

Huc omnino spectat, quod de comitiis Atheniensium quispiam olim dixerat: Sapientes ac docti proponunt, indocti verò ac stulti iudicant & decernunt. Idem hic fit. Homines modesti & prudentes plurima quidem observant, sed iudicium semper continent, & sustinent; stolidi & temerarii pauca capiunt, & omnia continuo iudicant. Evidente hoc indicio, à fatuis facillimum est distinguere modestæ sapientiæ viros ac temeritatis. Et quemadmodum apes cælo pluvio, & sparsis per aërem nebulis, in alvearia conficiendo melli se recipiunt, ita homines bonæ mentis, & oris minimè venenati, in seiplos descendunt, secum ipsi habitant, & optimarum cogitationum mel faciunt, nec in apertum suo periculo evolat, cum in rebus humanis omnia plena nebularum cernant. Rectissimè prorsus: quid enim densioribus nebulis involutum quam humani cordis intentio? Sermo audimus, actiones cernimus, intentiones latent, nec ullius lyncei oculi ad illam unquam penetraverint. Quid agant homines, intentio iudicat omnes.

Ictericis, & iis qui regio morbo laborant omnia videntur esse cerei ac flavi coloris. Huic sanando morbo chelidonium plantæ pedis supponitur. Noxa hæc iudicis temeritatis Icterus est animi, quæ omnibus hoc morbo laborantibus, non suo, sed maligno colore omnia

nia representat. Qui sanari cupit, à pedibus suis, hoc est, à suis affectibus medendi ducat initium. Affectum in alios non morosum, non difficilem, non stomachosum, non odiosum, non inhumanum, non hostilem gerat, sed potius mitem, benignum, facilem, qui omnia molliore conegat interpretatione, qui vitium oderit, non vitiosum; qui dicat: Alia erit ipsius & melior intentio quam sit actio; sed erraverit, fors illum erroris jam pœnituit. Nobilissimum hoc misericordiae genus est, non tam dando multa, quam nihil iudicando benevolum se alteri praebeere. Qui succum Ophiuræ Ethiopice bibunt, serpentes à se & nescio quæ terribilia monstra putant videri: Qui superbia, ambitionis, invidia aut odii succos hauriunt, omnia quæ viderint & audiverint, carpent & damnabunt, seipsos dumtaxat mirabuntur & extolent; tam sibi ipsis pretiosi, ut dicere non vereantur: Non sum sicut ceteri hominum. Morbus hoc ipso pessimus, quod plerumque spernat remedia.

S. IX.

Et hoc est quod divinus Paulus gravissimè inculcat, hoc illud est quod acerrimè nos dehortatur: *Itaque nolite, clamate, nolite ante tempus iudicare: quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Quid iudicatis preproperè licet etiam nunc penderet, & tota est sub iudice. Adhuc dum secretissima quæque consilia cordium in archivo divino latent, quo nulli hominum accessus; nondum dies dictus, necdum producti testes, aut peroratae causæ. Sed sit tempus dicendi juris, non tamen hoc vestrum, sed Dei est; Deus illuminabit abscondita tenebrarum. Tantisper ergo, dum iudex omnium adsit, iudicia vestra continete.

Hoc idem Christus ipse contentissimè commendat:

Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini: Dimitte, & dimittemini. Ergo, Nolite iudicare, nolite dicta factæque dubia sinistrè interpretari, vel delicta levia exaggerare, vel crimina etsi certa divulgare, vel calumniis benefacta impetere, vel delinquentem desperatè salutis proclamare: nam hoc temere iudicandi vitium Pharisæis est familiarissimum, qui sibi omnia ignoscunt, nihil aliis: *Nolite iudicare*, nam quiquis in alios curiosus, severus, iniquus est censor, tales experietur censores & suæ vitæ, qualis ipse fuerit alienæ: *Nolite iudicare*, alioqui subeundum erit vobis apud Deum quoque iudicium exactum, severum, rigum: *Nolite iudicare*, nam adeo benignus est Deus, ut vel hoc ipsum *NOLLE* vestrum amplissimè remuneretur: si hoc vestrum erit præmium, *Nolite iudicabimini*: vos Orbis iudex, non ut reos gehennâ damnandos, sed ut amicos cælo donandos humanissimè affabitur die omnium supremo.

Ascetarum aliquis, Josephum abbatem interrogabat in hunc modum: Quid obsecro, mi Pater, faciam? stipem quam largiar, non habeo; tot molestias ægerimè tolero, quid ergo mihi faciendum suadet? Ad hæc Josephus: Si horum, inquit, nihil possis facere, hoc age, & neminem iudica: multum fecit, quisquis hoc potuit. Sed quam multi sunt, qui hoc, etsi facillimum, nolunt posse. In quos Chrysostomus meritò exardescens, in illa Domini verba, *(Nolite iudicare, sic dicitur: Si ergo non pernam, sed per omnes, ut ita dicam, vias, & per omnes aditus currimus, & festinamus occupare gehennæ ignes, & non solum pro his, quæ laboris aliquid & continentia videntur exigere, prout in ea curamus, sed etiam pro his quæ levia sunt, & neque necessitati aliquid, neque illecebra quidquam continent aut voluptati, pari lineâ atrobique pravagationis damnatur. Arguimur enim ex his facilibus & levibus, quod etiam in illis quæ videntur laboriosa esse, propriâ ignaviâ desidiaque delinquimus. Nam, dum mibi, quid laboris habet, ut non iudices alium, neque peccata aliena discutias, neque condemnes proximum tuum: imò verò magis in discutiendo & perquirendo aliena commissæ labor est,*

A & iudicare de alterius mente, summa difficultas. Quis verò hoc audiens credere aliquando possit, quod cum possumus sine labore servare mandatum, laboramus, & nitimur, ut pravaricemur. Si per otium & negligentiam peccaremus, esset fortasse aliquid veniæ his qui laborare nequissent. Vbi verò laboratur ut peccetur, studiūque adhibetur & contentio, quatenus prateratur mandatum, quis est qui pro hoc malo veniam speret? Hoc enim est contendere adversus eum qui præcepta dedit, & bellum legibus ejus inferre.

Ex hac Chrysostomi ratiocinatione liquet, illam iudicandi temeritatem eâ de causâ inter graviora flagitia censeri, quod ea legem servatu facillimam procaciter evertat. Quisquis illud unicum, *NOLLO IUDICARE* impetravit, jam obtemperavit legi. Quod si te tanta iudicandi libido stimulat, audi obsecro eundem Chrysostomum optimè suadentem his verbis: *Vis iudicare? tua iudicia. Nemo accusat si teipsum condemnes, accusat autem si non iudices; accusat, si teipsum non arguas, accusat stupor. Vides quempiam irasci, irritari, aut aliquid aliud facere grave & indignum? statim etiam tu quoque cogita, quæ sunt tua, & ita nec illum valde condemnabis, & a peccatorum onere te liberabis. Si sic vitam nostram componamus, si eam sic exerceamus, si nos ipsos condemnemus, non peccabimus, multa autem bona & præclara faciemus, si mites simus & modesti.*

Hæc de iudiciis temerariis necessarid erant interferenda. Et pæne certū, quod quis minus suam examinationem intentione, tantò pronius iudicat alienam, sed suo damno, quod plerumque tantò est gravius, quod minus sentitur.

CAPUT VIII.

Quæ sit RECTÆ INTENTIONIS Praxis.

Mathematicis figura rotunda omnium perfectissima est, cuius idem & principium, & finis est: Actiones hominis nobilissimæ sunt, quæ uno gaudent Actionis & principio, & fine, Deo, & ique honore. Qui tam parvum hominis & candidam mentis sinceritatem actionibus suis omnibus induit, nunquam non plurimum emeretur, & facillimum est huic tali plus uno die promereri, quam alius possit anno integro. Sanè oblata Deo, uti Salvianus loquitur, non pretio sed affectu placent. Hoc est quod egregie Theologus ille dixit: Christianos non per verba, sed per ad verba cælum adipisci; cum non tam attendendum, ut actio bona sit, quam ut bene fiat: neque enim jejunare solum, aut orare & eleemosynas dare, aut aliud præclari quippiam patra, cælum obinet, sed rectè jejunare, bene orare, pie eleemosynas dare, omnia sanctè facere: duplici Eliæ spiritu, geminis bobus ad portandam Arcam, duobus pullis ad perficiendum sacrificium est opus, scilicet opere bono, & bonâ intentione.

Ceterum restat exponere, id quod in rebus animi & salutis præcipuè spectandum, ut scilicet non tam laboremus, quâ ratione salubria monita capiamus, aut memoria tradamus, quam quo modo audita in opus educamus, & sic ista discamus, ut quæ fuerunt verba, fiant opera, & ut institutionem probemus rebus. Facere docet lex Christiana, non dicere. Ergo hoc jam agamus, & quo modo reipsâ actionibus diversis, intentio jungenda sit, exponamus.

S. I. Ad auspiciū diei.

Initium ergo sumamus à lucis exordio. Prima omnium cogitatio quovis die ad Deum eat. Præclare Lib. de di. Laurentius Justinianus: Prima vox, inquit, prima cogitatio, scilicet, e. 10. primus affectus divinam resonet laudem, & illi se sincero corde In lucis exordio prima vox, & affectus divinam debet resonare laudem: *O mi amantissime Deus, totius diei hujus actiones, ad gloriam & honorem tuum tibi offero, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.*

Addi potest:

O bone JESU, per passionem tuam te rogo, ab omni pravâ intentione, hac die me conserva.

Nec

Quia diabolus in die ac noctis confilio esse occupatissimus; quando hoc fatagit veterator, ut hominem semelomnem pessimis cogitationibus suaviter preoccupet, & in eo vel invidia, vel libidinis, vel impatientie semina spargat in totum diem plurimum valitura. Novit orciniana hec vulpes, dimidium facti se habere, si tam industriæ cæperit. Idcirco vigilandum tam ad dici principium, quam ad finem; nam & noctem cacademon ex voto habet, si noctis initium fecerit suum. His igitur temporibus potissimum castissimis cogitationibus muniendum est pectus, ne illud hostis prius expugnasse sentiat, quam oblesuisse.

§. II. Ad singulas horas.

Utilissimum exercitium est Deo Deique matri commendare;

Sap. cap. 1. vers. 1.
Luc. cap. 11. vers. 13.
Matth. c. 21. vers. 22.
Vide Trisime. giff. Christi. 1. 2. 4. 5. 2.

Utilissimum prorsus exercitium est, & magni momenti, horis singulis se Deo Deique matri commendare, exitum vitæ cogitare, atque ita rectam intentionem restaurare. Huic huiusmodi commodissimum, singulis horis Dominicam orationem, aut Angeli salutationem recitare, illudque (*Nunc, & in hora mortis nostra*) affectu excitatore pronunciare. Et qui enim potest benignissimus Deus illi non optimum vitæ finem concedere, qui eum aliquot annis, omnibus horis petiit? Potest quidem Deus, neminis debitor, hoc ipsum æquissimè negare, si velit, tamen quis mille annis nullā non horā id petisset; verum, *Sentite de Domino in bonitate: Pater vester de celo dabit spiritum bonum petentibus se: Omnia quæcumque petierimus in oratione credentes, accipiemus.* Ergo qui sibi quā optimè consultum volet in novissimā vitæ horā, id horis singulis à Deo Deique matre flagitet. Ad hanc utilissimam pietatem promovendam Leo X. Pontifex Max. omnibus, qui quot horis salutationem Angeli pronunciarent, mille dierum indulgentias concessit. Paulus V. in eodem folio successor, Anno Christiano M. D. C. XI. hoc ipsum confirmavit. Rectissime fecerit, qui ad priorem illam, tres precatiunculas istas adiunxit:

Benedictus Deus in æternum.

Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

O Dominus meus, & Deus meus, ego me tibi offero in omne tuum beneplacitum.

Monil. spirit. cap. 11.

In Instit. spirit. c. 8.

Cui autem tale nullū est exercitium, ipsi rarissima Dei memoria est.

Hæc ideo addenda, quia tunc maxime renovatur bonæ intentionis studium, cum quis seipsum divinæ voluntati quā integerrimè committit. Ludovicus Blofius testatur, Sanctam Gertrudem divinitus ejus rei admonitam, trecenties sexages quinque hæc verba pronuntiasset: *Non mea, sed tua voluntas fiat, o amantissime Iesv.* Hoc nemini non imitabile est, idque cum laude, uti præclare idem Blofius: *Nulla, inquit, præstantior oratio est, quā ut quis petat gratissimam Dei voluntatem, in se, & in omnibus aliis fieri.*

Cui tale nullum est exercitium, huic eunt horæ, & dies, huic hebdomades, & menses, & anni effluunt quibus tamen rarissima Dei memoria est; vix unquam & non nisi frigide de Deo cogitatur, quod non tantum non Christianum, ne humanum, sed ferinum est.

Si quis autem omnes actiones suas, ad generalem intentionem, velut ad regulam, cupiat dirigere, hanc ei formulam damus intentionis optime:

O mi amantissime Deus, ego me, meaque omnia, ad sanctissimam voluntatem tuam, in omnibus conformare unice desidero.

Hæc una omnes bonas intentiones complectitur, nec est quidquam homini ad veram tranquillitatem & felicitatem expeditius, quā idem in omnibus velle, quod Deus. Quisquis ad hunc apicem pertingit, supra omnes procellas est & proximus celo.

§. III. Ante orationem, Sacrum, Examen Conscientiæ, Confessionem, Communionem.

ORATURVS sic animo secum statuat. 1. Orabo ut Deum honorem, colam, & laudem. 2. Ut Deo

placeam, & gratum ei sacrificium exhibeam, & sic in ejus gratiā me conservem. 3. Ut Deo meo gratias agam, pro illius in me liberalitate, & beneficiis innumeris. 4. Ut satisfaciam pro noxiis meis. 5. Ut animo & corpori necessaria impetrem; vires, valetudinem, animi lumen, mei ipsius notitiam. 6. Ut obtineam virtutis augmentum in hac vitā, gloriæ in alterā. 7. Ut voluntatem meam cum divinā magis magisque uniam. Persuadetoriæ non orabit, qui ad orationem tam serio se præparabit.

Fuit sacerdos qui horarius precibus has intentiones sanè piæ præfixerat.

Preces MATUTINAS dixit in honorem sanctissimæ Trinitatis, pro conversione omnium in peccato lethali existentium.

LAUDES, ut vocant, recitavit in honorem omnium sanctorum Angelorum, pro omnibus suis inimicis, & obrectatoribus.

PRIMAM, in honorem Christi Iesv ad columnam flagellati, pro suorum peccatorum veniā, & virtute sibi maxime necessariā impetranda.

TERTIAM, in honorem Christi Iesv spinis coronati, pro Regibus & Principibus Christianis omnibus.

SEXTAM, in honorem Christi Iesv eā horā crucifixi, pro omnibus eo die singulariter afflictis.

NONAM, in honorem Christi Iesv eā horā expirantis, pro omnibus eo die animam agentibus.

VESPERAS, in honorem beatissimæ Virginis Mariæ exanimem filium tunc completentis, pro omnibus eo die defunctis.

COMPLETORIVM, in honorem omnium Sanctorum Celitum, præcipue tutelaris Angeli & Patroni, pro felici Perseverantiā in bene cæptis.

Nobilissimum hoc orationis condimentum est, si sint qui eo velint uti seriā imitatione, piæque consuetudine.

Blofius sacerdoti hanc precatiunculam ante Canonicas preces dicendam suggerit:

Domine Iesv, ego pro tui honore humiliter obedire, & tibi fideliter servire, teque purè laudare desidero, in unione illius perfectissimæ attentionis, quā tu patrem orasti & laudasti in terris: & quia sine te nihil possum, adjuva me gratiā tuā.

ADITVRVS Sacrum, easdem quas Oraturus, intentiones sibi proponere, sed & has addere poterit. 1. Sanctissimum hoc sacrificium, o Deus, cum sacerdote tibi offero, ut tibi te esse Deum, Dominum, Conditorum meum cui omnia meque totum debeo. 2. Ut particeps siam tanti mysterii, in quo verum Christi corpus & sanguinem offerri firmissimè credo. 3. Ut pro vivis ac defunctis orem.

EXAMINATURVS Conscientiam, hæc præmittat. 1. Rationes à Conscientiā meā exigam, ut meipsum nosse discam. 2. Ut Conscientiæ puritatem obtineam. 3. Ut tam crebros relapsus in pristinas noxas studiosius caveam. 4. Ut apud Deum in gratiā maneam, & per hanc actiones meas illi commendem. 5. Ut confessioni faciendæ hac ratione me præparem. *Qui diligit corpus munditiam, propter gratiam laborum suorum habebit amicum regem.*

OBITVRVS Confessionem, hæc sibi proponat. 1. Firmè statuo animum meum sacerdoti aperire integerrimè. 2. Meipsum accusando submissionem exercebo. 3. Cum Deo in gratiam redire cupio. 4. Turpi mole meorum fordidum, & poenis ob eas debitum liberari appetto. 5. Conscientiæ tranquillitatem, & ardentiorem spiritum in divinis obsequiis obtinere desidero.

PERCEPTVRVS Eucharistiam ad hæc animum intendat. 1. Divinum epulum accedam, ut Dominicæ Passionis memoriam in meipso revocem, iubente Domino: *Hoc facite in meam commemorationem.* 2. Ut Christo

sto meo per amorem quam arctissime uniar. 3. Ut contra diaboli tentamenta, & insidias omnes meipsum muniam. 4. Ut Deo meo verè devotissimus & subiectissimus sim. 5. Ut omnigenam gratiam, omniumque virtutum, præsertim Humilitatis, Patientiæ & Charitatis incrementum consequar.

§. IV. Ante quaslibet virtutum actiones.

GRATIFICATURVS gratiam alteri, præsertim non ad eò bene merito, hæc apud animum suum volvat. 1. Huic homini, o Deus, gratiam hanc præstabo pro singulari quo in te sum affectu, & ut te Dominum meum, qui in omnes, etiam hostes, benignissimus es, pro viribus imiter. 2. Ut eò majorem apud te gratiam ineam, & post hanc vitam, ampliotem gloriam obineam. 3. Ut tibi morem geram, qui mihi charitatem in alios, etiam inimicos tantopere commendasti & præcepisti.

DATURVS stipem, hos sibi fines constituat. 1. Benigne faciam egenis, ad majorem Dei gloriam, ut universis illius beneficiis me gratum exhibeam. 2. Ut quod mihi fieri velim, id aliis faciam, & ut mendiculorum utilitati serviam, eoque Christianâ charitate complectar. 3. Ut Orbis iudex æquissimus, mei quoque misereatur, quando ipsem misericordibus promissit misericordiam. 4. Ut pro noxis meis satisfaciam. 5. Ut meritum ac præmium æternum, quantum in me, augeam.

Porro expedit summopere, unam eandemque actionem pluribus ad Deum intentionibus dirigere: hoc enim mirabile dat incrementum amoris divino. Nam cum multiplicentur actus, augetur habitus; at verò recta intentio amoris actus est; igitur his actibus amoris multiplicatis, necesse est amor ipse mirifice augeatur. Ut autem rerum omnium quas Numinis honori agimus, plures intentiones velut in parato habeamus, paradigma subiiciemus, ad quod omnes actiones alias licebit conformare. Hoc sit exemplo: Est qui extrâ legem & esuriales dies jejunium vellet servare; ut autem istam à cibo abstinentiam Deo reddat commendatorem, hanc præcaviunculam præmittere:

O mi amantissime Deus, hoc jejunium tibi offero. 1. Ad gloriam tuam & ad Iesu Christi crucifixi honorem; in unione omnium jejuniorum, qua filius tuus Dominus noster, cum in deserto, tum alibi toleravit. 2. Ita nunc jejunare statui, ob amorem in te. 3. Et ut tibi gratior sim. 4. Dignioresque tibi gratias agam ob innumera tua in me beneficia. 5. Ut etiam majorem gratiam & sublimiorem Paradisi gloriam promerear. 6. Easque virtutes, que mihi in hac vitâ necessaria sunt, impetrem. 7. Ut pro peccatis meis poenitentiam agam, poenitq; mihi perficere me exonerem. 8. Ut immoderatam tibi vel potius appetentiam refrenem. 9. Ut castitatem, statui meo convenientem, illibatam conservem. 10. Ut Christi Domini mei vestigiis instem, qui ut mihi exemplo esset, jejunavit.

O mi Deus, ego tibi hoc jejunium, omnes afflictiones ac miseras meas, & quidquid animo vel corpore passus aut passurus sum, simul etiam omnia omnino opera mea, tam cogitationes, quam dicta & facta tibi offero, ad tuum honorem, per meritum Christi Iesu Domini mei, qui tecum vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

Cum ab Ecclesiâ, Confessario, aut aliis præceptum est jejunium, decem superioribus illis, addipotes hæc undecima intentio.

11. Ut obediam, & Ecclesiæ legibus satisfaciam.

Sed hæc duodecima.

12. Ut hoc (illudve) beneficium, quod peto, à te impetrem.

Eadem hæc oratiuncula, pauculis mutatis, præmitti potest quibuscunque aliis virtutum actionibus. Atque ut hujus specimen demus: Est qui actum heroicum, quem vocant, actum generosum, difficilem, arduum vel exercere, & suam Deo castitatem asserere, hanc oratiunculam velut scutum objiciet:

O Iesu castissime, statuo cum tuâ gratiâ castitatem servare

Tom. I.

A inviolatam, omnibusque carnis invitamentis pro viribus repugnare. 1. Ut sanctissimo nomini tuo plus inde honoris accedat. 2. Ut ego tibi magis magisq; placeam, & accuratius inserviam. 3. Ut tot sanctissimarum virginum, tot aliorum castissimorum hominum, totque purissimorum Angelorum suavisimâ societate gaudeam, & sic uberiori gratiâ me præparem. 5. Ut effrenes libidinis motus, & omnem carnis petulantiam retundam, atque sic noxas priores eluam. 6. Ut præmium singulare, celeste, æternum castis omnibus promissum obtineam.

Est porro, cui cum Iracundis, pervicacibus, præfractis hominibus agendum sit: hic ergo ut Christianâ submissione & mansuetudine omnem verborum contumeliam possit concoquere, his sese intentionibus præmuniat, & præcaviunculam opponat istam:

O Iesu mitissime ego iram & omnem verborum accerbitatem derektor, cupioque cum omnibus mansuere & benigne agere. 1. Ut gloriam tuam amplifcem. 2. Ut te magistrum meum imiter, qui tuis discipulis omnibus hoc unice commendas: Discite à me Matt. c. 11. quia mitis sum, & humilis corde. 3. Ut omnibus bono sum v. 29. exemplo, neminem ledam, nec ullum ad iram aut impatientiam provocem. 4. Ut in meipso tranquillitatem animi, cum aliis amicitiam & pacem conservem. 5. Ut extremâ vitæ horâ te iudicem eò benigniorem experiar. 6. Ut te Dominum meum sponsorem ac debitorem habeam, à quo mansueti promissum: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram, beatam scilicet illam viventium. 7. Ut eò alius erchar in calo, libenter omnibus me submittam, cum sciam illud longe certissimum: Qui se humiliaverit, exaltabitur.

Est qui terribem, severum, rigidum habeat dominum, aut similem huic dominam, aut etiam plures non tam dominos quam reges, sive humaniores tyrannos. Hic ergo, ut generosâ obedientiâ hero superbo etiam & imperioso pareat, semetipsum adigit ad obsequelam, his intentionibus:

O mi Deus, voluntatem tibi meam offero, & constituo tuis omnibus quibus obligor, promptè, integrè, sincerè obsequi. 1. Ut dum homini obediens servio, tuæ voluntati tuisque jussis obtemperem, nam novi à quo mihi dictum sit: Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit me spernit. 2. Ut tot mala immorigeris, & rebellibus immunitentia evitem. Nam & illud novi, quis dixerit: Omnis anima potestatis sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo: qua autem sunt, à Deo ordinate sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. 3. Ut victoriâ mihi præscriptâ meipsum triumphem, nam nec ipsam jussionem ignoro: Servi, subditi estote, in omni timore, domini non tantum bonis & modestis, sed etiam discoloris. Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injuste. 4. Ut à vestigiis Domini & Servatoris mei non abeam, qui propter me, factus est obediens usque ad mortem, & mortem autem Crucis. 5. Ut promissum ingens obedientiæ præmium adipiscar, & scio namque quanti Deus hanc unam virtutem æstimet. Melior est enim obedientia quam victoriâ. Ecce vir obediens loquitur victoriam. Tanti est Latrodicio Bloisio, suam alterius voluntati subijcere, ut dixit: Qui relinquit propriam voluntatem, facit humiliter ad honorem Dei, voluntatem alterius in se licitâ, magis Deo placet, quam si multo tempore corpusculum suum pane & aquâ tantum sustentaret, asperisq; flagellis cruciaret ex voluntate propria. Victoriâ loquitur vir obediens. Sed & illud addit Bloisus notatu dignissimum, & quod recte intentionis studium mirifice commendat: Accepimus obsequium, inquit, homo præstat Deo, quando à vano & non necessario visu, auditu, olfactu, gustu vel actu discrederet abstinet, voluntatem suam in hujusmodi rebus, pure propter Deum, mortificans, quam si mortuos ad vitam temporariam revocaret.

Est qui carnem subinde sentiat refractariam, ut ergo hanc bestiam cicuret, & dicto faciat audientem, vario illam stratagemate adoritur: nunc cibo fraudat, nunc siti cruciat, nunc edulia præstantiora vilibus emutat,

T t

nunc

nunc ad offertam ferculis mensam esurire docet; jam A vigiliis torquet, jam flagris coërcet, jam laboribus vexat, jam molesto itinere fatigat; modò ei vestem fetis horrentem inijcit, modò in rigidum cubile illam abjicit, modò aliorum rigoribus exercet: ut hæc omnia & Deo grata, & animo sint salutaria, harum intentionum industria seipsam extimulat.

Hanc penitentia myrrham è cruce tuâ collectam, mi bone Jesu, tibi offero; hanc egomet mihi vim inferam. 1. Ut tuum honorem dilatem. 2. Ut meum in te amore augeam. 3. Ut tuam in me benevolentiam mihi magis devinciam. 4. Ut tuis in me beneficiis maximis, continuis respondeam. 5. Ut improbam carnis rebellionem comprimam. 6. Ut scelorum meorum poenas, me ipso iudice & vindice, dependam. 7. Ut hac tam pia vi beatorum sedes expugnem. Ad hanc Servatoris dictum me animat: *Regnum calorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.*

Matth. 21.
v. 12.

§. V. Ad labores, aut etiam dolores rectè tolerandos.

Ante negotium quodcunque animo versanda.

LABORATURUS, aut negotium suum quodcunque curaturus, hæc animo verset. 1. Hunc laborem meum, ô Deus, quem cum curâ, impigre, fideliter & accurate obibo, tibi ad tuum honorem offero. 2. Ut vitam meam in obsequium tuum impendendam sustentem. 3. Ut ad obedientiam me exerceam (si labor præscriptus sit aut imperatus.) 4. Ut charitatem in alios demonstrem (si labor aliis etiam profuturus sit.) 5. Ut ad submissionem me excolam (si opus sit abjectum, & ignobile.) 6. Ut patientiam discam (si labor molestus, difficilis, & incerti eventus sit.) 7. Ut carnem otio & perulantia pronam, opere frangam & edomem.

Cum adversa ingruunt, cum molestiæ, tædia, difficultates, afflictiones, anxietates fatigant, cum quid obtingit grave & perperum asperum, tunc maxime vigilet RECTA INTENTIO. Quando autem vix quisquam est qui non vel unico die centenas habeat occasiones exercendæ patientiæ, accuratissimè hoc agendum, ut eâ quâ par est intentione cuncta perferantur. Plurimos repetas, qui & valetudinis, & facultatum, & famæ nominisque iacturam faciunt; ægri, inopes, contempti, sed quia nihil tranquillè, nihil patienter, nihil non repugnanter patiuntur, quia omnia non aliter ferunt, quàm quod cogantur ferre, nunquam non impatientes & queruli, ideo nihil promerentur, nisi supplicia & poenas intolerantibus debitas. Nam quod illis Deus submittit in pharumacum, hoc illi mutant in venenum. Hic ergo negotium suum sedulo agat intentio recta, ut quod ferendum est, cum lucro & quaestu nobili perferatur, fiatque è necessitate virtus.

Contra res incommo- das & as- peras in- tentio.

Quotiescunque igitur res incommoda & asperæ, graves, afflictæ, turbidæ sunt, qui lædi non vult, his intentionibus se armet. 1. Hoc quicquid est, mi Deus, patienter tolerabo, ut ad tuam sanctissimam voluntatem, meam conformem, cum certò sciam, hoc à te, meo bono, in me immisissum esse. 2. Istud, mi Jesu, libenter perferam, tui amore, & ut tuis vestigiis, quæ mihi hanc viam signant, inhaeream. 3. Adversa omnia hilariter & excipiam, & pariar, ut priorem vitæ improbitatem luam, Dei favorem, & gloriæ futuræ præmium augeam. Maxima artis est, quælibet MALA BENE PATI posse. Sed & maximi lauri est erudita hæc patientia. Opimè Ludovicus Blossius: Etiam exigua molestia, inquit, propter Deum equanimiter tolerata, incomparabiliter præstantior est, quàm sint multa & grandia bonorum operum exercitia.

Instit. spiri-
t. 8.

§. VI. Ante status mutationem; ad Sacerdotium, aut Religionis ingressum.

ORta est quondam inter eruditos ac Religiosos viros quaestio, quis omnium Ordinum sit rigidissimus? Varii varia super eâ quaestione pronuntiant: illi,

S. Brunonis, hi, S. Francisci rigidos fratres, alii alios vitam maxime austeram vivere censebant. Tandem una auditis omnium sententiis. Pace, inquit, vestra dixerim, viri: quæ de scientiâ non male, quæ de experientiâ iudicasti pessimè: Non est in orbe Ordo magis adstrictioris rigoris, quàm sit matrimonium: idque argumentis diversis firmare ingressus est. Verissimè hic omnium videtur dixisse, si quidem non eâ quâ par est intentione matrimonium ineatur. Qui aut Reginam Pecuniam, aut Dominam Formam, aut Heram Nobilitatem tantum in conjugem adsciscit, miseris sese implicat innumeris; vix in ordinem hic seledigigit, sed rigidissimum: Vxorem ducit, Libertatem vendit. Ita solet Deus sapissime corruptam intentionem punire (experientia loquitur) ut qui delicias, aut divitias intentione perversa quaerit, rixas & dissensiones inveniat perpetuas. Heu quid æquè miserum est, quàm toties vel ab invito confessionem hanc edi? Nec possum tecum vivere, nec sine te.

Hoc tale conjugium intestinis bellis afflictum, rectè dixeris vivum inferorum & clypeon, ubi nullus ordo, sed semper interitus horror inhabitat. Videte igitur qui conjugium cogitatis, ut illud intentione quàm sanissimâ ordina- ni. Non prosapiæ solum, neque solum formæ, aut pecuniae nubendum est: optimi ac probissimi mores quaerendi sunt. Imprimis illud curandum, ne impares jungantur. Hæc enim imparitas non potest non esse seminarium litigii. Ante omnia recta sit oportet utriusque conjugis intentio, ne Achab & Jezabel, sed ut Tobias & Sara, ut Joachim & Susanna conveniant. Hi namque qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & suâ mente excludant, & suæ libidinis ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus habere potestatem demonum super eos. Ergo non ante in conjugium mutua eat consensio, quàm recta intentio. Hujus intentionis formulam dat Tobias istam: Domine, tu scis quia non luxuria causa accipio conjugem, sed solâ posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum. Sed ad sacerdotes & homines religiosos me verto.

Hic gemitus velim & suspiria pro me loqui. Heu vereor, ne forte sint qui in Sacerdotium veniant, non ut pium officium, sed ut largius alimentum inveniant, ut penum congerant, ut culinam instruant, ut cellam impleant; taceo pejora, quæ tamen oblique suggerere solet intentio prava, etiam tunc cum ad honestissimam tendimus. Verus sed æqua est querela de sacerdotibus; Dei loquor, clamat Malachias: Quis est in vobis qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuito: non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum; & munus non suscipiam de manibus vestris. Perinde si dixisset, quamvis ministrorum meorum labores nolim esse sine stipendio quo se alant, nolo tamen eos officium suum, ob finem adeò vilem præcipue facere. Obsequio meo cum primis studeant, commodum suum pro additamento habeant. Hinc liquet letalem esse noxam, divinum officium, & hujuscemodii munia, eâ præcipue intentione exequi, ne reditus annui censulque amittantur. Pari modo ad ingressum Religionis summè necessaria est sinceritas intentionis. Absque metu ne forsan aliqui etiam ad Religionem properent, non ut religiosè vivant, aut infra omnium vilitatem se abjiciant, sed ut parentum aut cognatorum avaritiæ non displiceant, ut dies quietos & suaves reperiant, ut tantum ed alioqui nunquam perventuri, consendant: imò tam subdola nequitia est mala intentio, ut nonnunquam per ipsam vitæ austeritatem delicias quaerant, & illicitè indulgere velit genio, ubi omnes serviant Christo.

O Sacerdotes, ô Religiosi (vos appello quoscumque non sincera huc agit intentio) hoc est toto celo aberrare, & non in uno delinquere, sed in omnibus. Si vobis hac viâ libeat pergere, ad inferos rectâ tenditis. Ergo autem

semitam aliam insitite, aut intentionem pessimam mutare. Hæc ire, & hoc animo petire est.

Quisquis ergo sacerdotium aspirat, non suum, sed Dei honorem sincerâ intentione querat, non tondere oves aut deglubere velit, sed pascere: non meliorem victum, sed sanctiorem vitam cogiter.

Quisquis in religiosam familiam adscribi desiderat, in unam atque unicam Dei gloriam totus intendat, nec quidquam aliud percipiat, quam Deo perfectius servire, fortiter agendo, & sustinendo plurima. Cui non in voto est, quotidie multum perpeti pro Christo, ad Christi scholam ne veniat. Qui pati non vult, incipit est discipulus in hoc lyceo. Abite delicati, abite, abite procul hinc impatientes & queruli; sed omnium primi hinc recedite superbi. Exeste religiosi, qui cathedras, qui claves, aut mitras queritis. Omnia vitia odit Religio, sed ante omnia Superbiam, & quâ omnium vitiorum propago est. Angelos & diabolos cælum unum non capiebat, nec unum cœnobium aut collegium Humiles & Superbos. Nimia hæc morum discrepantia est, in veram societatem nunquam coalitura.

Igitur ô Sacerdotes, ô Religiosi, videte, cavete, æternæ salutis negotium non cæco impetu aggrediendum est. Ad hæc sacra dux esse non potest nisi recta, sincera, puraque intentio. Quisquis ad sacerdotium, quisquis ad religionem alio venit duce, vel comite, quam bonâ intentione, aut hinc ad pristina redibit, aut hic certe interibit.

§. VII. Christi actionibus nostras esse iungendas.

Incredibile dictum est, quantum conferat in hoc bonæ intentionis exercitio, suas Christi actionibus iungere, & sic eas divino Patri offerre. Hortatus ad hoc Paulus: Omne, inquit, quodcumque facitis, in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi, Sanctissimi fecerit qui cum hoc auctario nobilissimo, sua omnia divinæ Majestati obtulerit. In exemplum sint hæc paucula:

O mi Deus, hunc ego laborem meum tibi offero, cum omnibus Filii tui Domini mei laboribus.

A V T,

Istud quod ego patior, cum omnibus tuis, quæ in terrâ passus est Filius tuus, tibi consacro.

A V T,

Hanc ego actionem, hanc orationem, hanc fatigationem meam, ad Filii tui actiones, orationes, & fatigationes, velut guttulam in mare deferens, appono, simulque tibi omnia immolo.

A V T,

Pater æternæ, hanc ego necessitatem, hanc miseriam, hoc gravamen, hoc impedimentum, hunc mororem, hos dolores, hanc tentationem, calamitatem, tribulationem, unitam Passionis & ærumnis Vmgeniti tui, tibi offero, ad æternam tuam gloriam.

A V T,

O mi amantissime Deus, ego me meaque omnia tibi offero, per unicum Filium tuum, ad omnium hominum salutem, & laudem nominis tui æternam.

Sic actionum nostrarum etiam vilissimarum, sic miseriæ & calamitates nostræ universæ, Christi actionibus, injuriis, doloribus & cruciatibus conjunctæ summi pretii dignitatem induent, nec poterunt celesti Patri non esse acceptæ. Hoc nil aliud est, quam plumbi granulum in liquorem aurum immittere, & auream illi nobilitatem donare: aut aliquot aquæ guttulas in dolium generosissimo Falerno plenum spargere, & ad vini dignitatem attollere: sic & opera nostra ex se imperfecta, frigida, defectum plena, Christi operibus juncta, pretium acquirunt maximum, ab unione hac tam excellenti: hoc est enim vestibus Esau optimis induere Jacob.

Hæc de re præclarissime Bloisius: Coniungat, inquit, tam illa quæ agit, quam ea quæ patitur, conjungere atque unire operibus & doloribus Christi per orationem sive desiderium.

Tom. I.

A Sic enim ipsa opera & gravamina ejus, quæ ex se vilia, obscura, atque imperfecta sunt, nobilissima, clarissima, Deoque gratissima erunt. Ineffabilem namque dignitatem ex meritis Christi, quibus uniuntur, accipient. Et: Bona opera illius qui stud pie observat, excellunt incomparabiliter bona opera ejus qui non observat. Idem hoc ipsum in suo speculo confirmans: Si in spec. bona opera, inquit, & exercitia tua copulaveris unierisq, actibus & exercitiis Christi, atque ita obtuleris illa Deo in laudem æternam: erit sanè ista oblatio ipsi Domino longè gratissima, & opera tua claritatem dignitatemque ineffabilem recipient, ex actibus Christi quibus uniuntur. Plumbum tuum (ut ita dicam) mutabitur in aurum optimum, & aqua tua in vinum excellentissimum. Ita omnia Dominus familiarissimis amicis suis revelare dignatus est, ut nos hac ratione opera nostra reddamus nobilissima; hac ratione nostram inopiam ex inexhausto meritorum Christi thesauro subletemus, & animas nostras ejusdem Christi meritis exornemus: hac denique ratione pro peccatis nostris facillimè satisficiamus.

B Hoc sacrificii genus ita placet divinis oculis, ut Christus voluerit sibi à beatâ Gertrude omnes omnino actiones minutatim etiam offerri, eâ nimirum ratione, ut vel litteras quas pictura, bolos quos sumptura, verba quæ dictura, passus quos factura, anhelitus quos captura fidei obsequio quasi adnumeraret. Ecquid Deus hæc ita minutim postulat? Ut homines suis obsequiis intentos, & fideles faciat ac diligentes, qui etiam minimos in rebus Domini neglectus caveant. Quia verò nostra intentio subinde dormitat, & actiones nostræ sæpe steriles sunt ac languidæ, vult suavissimus Dominus nos compendio hoc uti, & nostras suis actionibus, intentionem nostram sive, quam ipse in terrâ habuit, conjungere, sicque discere. Hinc illud Ecclesiæ quotidianum & perpetuum: Per Christum Dominum nostrum. Hæc autem nostrorum cum Christi operibus conjunctio fieri potest, non tantum actionis principio, sed etiam fine, aut medio. Quemadmodum recta intentio, non solum initio, sed medio, ac fine vitia potest. Aliqui bonâ intentione incipiunt, pergunt aliquandiu, ubi autem occasionem cernunt exarrandi, de facili se ipsos inveniunt, & Deum, quem ante quælibet, corruptâ intentione deserunt. Aliquot hujus farinae homines ipsi Christo in disciplinam se tradidere. Intentione utique bonâ cæperunt, perrexerunt aliquanto tempore, inter Domini discipulos censi. Tandem eâ dicendi vi peroravit Christus de pane vivo, sed & spiritum esse qui vivificet, carnem non prodesse quidquam, ut hoc multi audientes ex discipulis ejus dixerint: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire? Hic illorum recta intentio vacillare, hic ad casum inclinare, hic cadere. Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant. En non incepisse tantum, sed & finisse rectâ intentione, virtutis est.

Ideo continuâ hic opus est restauratione, nunquam hic cessandum, recta intentio continuè urgenda, manè præsertim, sub sacro, ad cuiusvis laboris initium, & ante somnum. His intervallis dici recta intentio renovanda, his saltem pauculis verbis: Domine, hæc omnia propter te. Aut: Tuo honori, Domine, hoc faciam. Aut: In tuam gratiam, mi Domine, hoc patiar. Ah, ingemisco cum cogito, nos à bestiis etiam in ruborem dari. Narrant Elephantem fuisse in urbe Colchin, qui operas diurnas præbere solitus erat ad portum & res marinas. Eum fortè utbis Præfectus urgebat, ut Liburnicam (navim) quam commovere cæperat, deduceret porro in mare. Ille absistit cedere, instare alter multis blanditiis; elephas laborem hunc constanter averfari; ad extremum Præfectus, saltem in gratiam Lusitanæ regis id vellet, orare. Hic, immane dictum, elephas, clare hæc duo verba ingeminat, Hoo, Hoo, quod Malabarum lingua est, Volo, Volo: ac sine morâ navim traxit in mare. Tanti erat elephantis, regis Lusitani gratiæ laborare. Quid nos ratione præditi, disciplinæ capaces homines? quoties præfractæ reli-

T t 2

At resistimus, & imperata etiam leviter detrectamus, A
etiam millies invitemur: *Eja quæso, ingratiam Christi Domini, Ad voluntatem regis caelestis, Ad gratiam Iesu crucifixi.* Ne sic quidem movemur: ad nobilissima hæc invitamenta oblitescimus, vel bestis contumacioribus.

At quibus salva est semper sinceritas intentionis pure, cum quid faciendum, in supremi regis gratiam promissimè illud vel centies ingeminant, *Volo, Volo*, propter te, mi Domine: Et quamvis ad hoc præstandum, me nulla vis adegerit, licet nullum præmium, nec supplicium ullum hoc mihi persuaserit, nihilominus tamen in Christi gratiam, hoc libenter præstabo; Propter te, mi Domine, hæc faciam, hæc omitam, hæc perferam, propter te Domine.

In omnium potestate est, hæc dicere, hæc sentire & velle: nec valentibus, nec agris hæc difficilia. Alioqui agendo multa, nihil agimus. Sine mercede labor est quædocunque est sine rectâ intentione. Qui perdere non vult operam, assiduum gerat rectæ intentionis curam.

CAPVT IX.

Quæ sint SIGNA RECTÆ INTENTIONIS.

HEBRÆÆ plebis homines magnam partem rudes & asperi, tamque obtusi capere erant, ut agerrimè crederent, quod non oculis cernerent. Ut ergo suis ipsi oculis exploratissimum haberent, quid sit intentio mala & prævaricatrix, voluit Deus ut manna quod ex præscripto in Sabbatum collegissent, integrum, recens, incorruptum servaretur. Quod verò contra legem aut vitiosè providi, aut repetendi laboris pertasi, in alios etiam dies collegerunt, id omne mox corruptum, verminibus cepit ebullire. Hic neque locus, neque vas in quo caeleste hoc alimentum aservabatur, neque ipsum manna in culpa fuit, sed sola voluntas & intentio prava, legi se subijcere designata.

Manna ex præscripto in sabbatum collectum incorruptum servatum, contra legem in alios dies collectum id omne mox corruptum est.

Hoc Deus Hebræorum oculis sic objecit, tanquam si è caelo proclamasset: Cernitis tandem immorgeri, quid voluntas possit in homine, quid sit velle aut nolle obedire quid bona malæ intentio progignat: hi vermes rebellionis vestræ testes sunt; hos fructus producit contumax voluntas vestra, & perversa intentio; spectate hæc oculis, attrectate manibus increduli.

Cum Christianis Deus post Filii tot conciones, aliâ ratione agit; bonæ malæque intentionis signa iis etiam proponit, sed magis recondita, & non tam oculis quam animo cernenda.

Si quis corporis oculos consideret, eos admodum esse garrulos, quamvis sine voce comperiet. Illi namque sua garrulitate dominum suum sæpissimè produnt, cum ex oculis valetudinem & morbum, hilaritatem & mororem, odium & amorem deprehendere sit facillimum: latentes hos affectus oculi evulgant. Porcus, quæ interiora corporis, similis homini, morbum suum lingua & oculis deregit aspicienti. Si ferendum sit iudicium quam sana sit hominis actio, interrogandus est interior illius oculus, intentio: *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.* En tibi, ab oculo discitur, quod de toto corpore pronuncietur.

Matth. c. 6. v. 22.

At sicuti nil artis est scire morbum in oculis deprehendi, nisi & sciatur quibus signis & indiciis deprehendatur: ita non satis est nosse vitæ probitatem ab intentione probâ colligi, nisi etiam noverimus, quæ probæ intentionis signa sint & indicia, de quibus nunc agendum est. Igitur, ut fidem sibi quisque habeat, & rectâ ire viâ se credat, duodecim ordine signa numerabimus, è quibus suam cuiusvis facile erit intentionem æstimare.

Duodecim signa rectæ intentionis.

I. SIGNVM BONÆ INTENTIONIS.

Non facile turbari, non tumultuosè aut turbulenter rem aggredi. Indoles eorum non bona est, qui incôfultâ levitate ad labores accedunt, qui cum impetu agunt omnia, & in res non veniunt, sed rapidè feruntur; æstuant, manus pedesque jactant, anxii trepidant, ac si suis curandis defuturum sit tempus, inquietissimi discursant, tanquam primo aggressu omnia deperperaturi. Quid opus hac æstuatione & impetu? Festinantem, mi homo. Consilio est opus, non impetu, Quinto Curtioponente. Qui principio tam contentè currit, citò deficit: qui gradu clemente ac pressò incedit, etiam progreditur, & minùs fatigatur. *Qui festinus est, pedibus offendet.* Temperanter sumendum est illud pilcorum: *Sis in consiliis cochlea, in factis aquila.* Itaque sub initium plerumque placidè incedendum, dum ab ipso incessu accrescat vigor. Nota nobis verba sunt à præceptis de Christi imitatione: *Quod homo non sit importunus in agendo.* Et sint actiones tuæ sub te &c.

Qui sinceræ intentionis est, in negotiis etiam impeditissimis hoc versat animo: Deus mihi hæc negotia dedit curanda, utique dabit etiam tempus & gratiam ad ea conficienda: Deo laboro, & ejus honori, faciôque quod mearum virium est: bonus Deus curabit cetera. Itaque, quod etiam potest monent, Permitto Divis cetera.

II. SIGNVM.

In omni affectione sic affectum esse, ut si quæreret, quorsum hæc? promptissimè responderet: Ad maiorem Dei gloriam. Quorsum illa? Ad hanc ipsam. Quorsum ista? ad eandem. Sicut viator interrogatus quâ viam teneat, sine morâ respondet, In golstadium, aut Vienne, aut Pragam, aut Romam. Arque si vel leviter innere se decessisse intelligat, quàm primum in viam regiam redit. Qui solum animi causâ deambularurus est, sæpe nec panem, nec pecuniam secum deferit, nec enim tabernam ingredi in animo est. At qui peregrè iuvit, aut nummos sumunt in viam, aut panes, ut ferè solent homines à pago, & cum venter jam mugire & magnam inane queri incipit, annonam suam è facciperio extrahunt, & solantur oblatrantem stomachum. Ita profus homo rectæ intentionis, qui se nunquam non meminit peregrinum esse cum in opere fatigatus vitæ molestias gravius incipit sentire, mox secum ipse intentionem rectam renovans: Et cui hæc facio, inquit, cui laboro, cui lego & scribo, cui sto & curro? Nunquid Deo? an non propter Deum hæc omnia tolero? Abi ergo totum, abi tedium, abi orium & desidia, abi procul impatientia, abi pessimæ pestes. Si cuncta hæc Deo fiant, prout par est illi soli hæc fieri, ergo & patienter & promptè, & libenter faciam atque patiar hæc universa. Ita pergo, propter te Domine; omnia mihi & facilia & jucunda, ô Domine, propter te. Secus faciunt illi quibus vita velut deambulatiuncula transigitur, qui nec panem secum ferunt nec pecuniam; & feriâ & sincerâ carent intentione: homines vani, in omne genus illecebrarum proni, quibus anima pro sale data est. Horum vivere, est animi causâ deambulare, quod pedes ferunt, quod affectus præcurrunt. Non ira veri illi peregrini, quibus & panis est & pecunia, intentio non tantum serâ, sed & sincera.

III. SIGNVM.

Non angere, nec ob agenda distrahi in curas, quæ hominè à precibus, à conscientia curâ, à Dei memoriâ avocent. Qui sinceræ intentionis est, hoc agit ut facili & viribus suis agat convenienter. Observat Chrysostomus, eum ab hero Evangelico æquè laudari, qui duodecim accipit talenta, atque illum qui quinque. Sed dicas: Cur utrique par honor habitus? Quia in utroque par fuit diligentia,

gentia, tamen circa imparem pecuniam. Hoc creberrime contingit, ut duo in eadem re operam suam ponant, sed effectus propter inaequalitatem, ille ab hoc longissime superato: fieri tamen potest, ut aequale premium promeritis sit uterque, certe apud Deum, qui non attendit quale opus, sed a quali conatu & industria prodierit. Sunt qui viribus, aut ingenio, aut prudentia polleant, & quae alius difficillima, ipsi velut per jocum faciant: Sunt & alii quibus aut fractae vires, aut infelix & pingue tardumque ingenium, hi quamvis student & conatum omnem exerant, omnemque industriam in opere consumant, tandem tamen urceus exit, opus sine omni gratia & Venere. Et quinam horum majore digni premio? saepe illi, quorum opus velut nimis inelaboratum ab omnibus spernitur: Ab humanis longissime distant iudicia divina. Et hoc ita qui ingenii celeritate praestant, aut ad omnia faventes habent Gratias, superbiae alas merito incidat: istos erigat, iisque animum addat, cum nullus momenti sit humanis oculis placuisse, maximi divinis. Praclare Thomas ille: *Si Deus, inquit, semper esset para intentio nostri desiderii, non tam facile turbemur pro resistentia sensus nostri.*

IV. SIGNVM.

Opere peracto non discursare, aut sollicitè aliorum iudicia expicari. Sunt qui instar comicorum histriionum, clamante peracto querunt: Qui placuimus? nemone plaudit? ita isti quærere solent: Quid sentiant domini de me, meoque opere? num satis feci, num placuit? quid tacent? intentionis corruptae signum evidens. Nam qui sincere intentionis corruptae signum evidens. Scio, cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem. Ego quidem feci quod potui, idque sincero animo in divinum honorem: laus inde sequatur, an non, mihi perinde est: scio quam serio volenti facile sit, & servire & placere Deo.

Fuit qui annulum gemmarum summi pretii invenit, quem mox ad proximum sutorem deferens: Dic quaeso, inquit, mi magister, quanti aestimas hunc annulum cum hoc lapillo? Cerdo, cui corium notius quam aurum & gemmae: Insignis, inquit, splendor cum forsitan exvekerit aditium florentium pretium. Ecquis, obsecro, horum amborum stultior, an qui talem interrogavit, an qui talia respondit? Certe inventor annuli videtur stultitia palmam praecepisse, quod ad imperitissimum gemmarum iudicem, gemmam aestimandam detulerit. Gemmae sunt pretii propter inaeestimabiles, opera bonae intentionis edita: quid verò de his hominum aures oculisque interrogamus? minus haec aestimare norunt quam sutor uniones; praesertim cum intentio, à qua pretium actioni accedit, nemini unquam satis possit esse cognita. Nux & cælum, guttula & Oceanus, lapillus & terrarum Orbis, mutuum inter se comparationem agere admittunt: minus tamen quod bonae intentionis factum est, comparari se sinit cum eo quod malum. Et quomodo tandem hic possint iudices esse oculi, cur apud hos de margaritarum nostrarum nobilitate vanissime litigamus? Deus solus est qui haec aestimet, huius iudicio permittenda sunt omnia, huius standum. Ab hominibus virtutes ac vitia plerumque non ex merito aestimantur, sed ex populari iudicio. Hinc longissima series errorum.

V. SIGNVM.

Eventu rei aut laboris minus secundo non turbari aut concuti, cum Deus, ad quem intentione collineamus, non tam spectet quid effectum, quam quomodo, qua intentione, qua diligentia quippiam factum sit. Magnus ille Apostolus Jacobus, tota Hispania, ut narrant, non plures Christianis sacris imbuit quam octo homines, ita velut ab irrita conatu reversus Hierosolymam; Herodis gladio caput praebuit secundum. An Deus Ja-

co bo non idem premium daturus quod ceteris Apostolis, qui reges & regna integra ad disciplinam Christianam traduxerunt? Idem utique, & forsitan majus. Neque enim illi Deus, quid efficeret, sed quid faceret imperavit: ab Apostolo semen spargendum erat; feminis incrementum penes Deum fuit.

Hoc probae intentionis homo aliter combibit, suum esse, laborare; Dei, labori aspirare. Itaque cum ars decipit, cum nihil procedit, cum aliquid in perniciem ei vertit, cum spes ad irritum cadit, vix quidquam turbatur; hoc enim, inquit, non in mea est potestate sed Dei. Feci quod licuit, quod debui, quod decuit; res aliter cessit? humanarum haec natura rerum est. Atque hoc admodum necessarium est sciri, neque enim infrequens est ut operam ludat etiam laboriosa diligentia, & sine effectu sit praclarus quique labor. Num quis ideo discrucietur animo? Nequaquam: Si bonae intentionis est, tam secundos quam adversos eventus Deo committet, divini consilii securus. Christus ipse postremis quatuor vitae annis, quot obsecro sibi divinis suis concionibus adjunxit? non adeo multos numerabis; longe plures Apostoli ad nostras religiones permoverunt.

Pari modo qui nihil non sancta intentione aggreditur, quamvis in seipso plurima desideret, tamen pravitates & errata in se deprehendat, non tamen continuo abjicit animum, non consternatur, non exanimatur, sed quam illum suae miseria deprimit, tam erigit Dei misericordia, neque tam male unquam res vertunt, ut bonam intentionem mutet. Inter adversa & prospera idem ei animus, hoc est, ad Deum semper erectus. Cetera omnia velut nubes infra se calcit, firmat animum infortuna, & in omnes casuum impetus; omnia aequo ac hilari aspiciit oculo. Animus est semper aequalis, & qui secundo cursu eat, placidoque statu maneat. Itaque eo pervenit, ut magnum illud Deoque vicinum obtinuerit, NON CONCUTI. Non contristabit iustum quicquid Prov. c. 12. v. 21.

VI. SIGNVM.

Re quapiam peracta, inanem gloriam, & omnem cogitationum vanitatem fugere. Quis est hic, & acta in laudabimus eum, qui sibi ipse nunquam applaudit domini, cui suus labor apud se non sit in pretio, qui à seipso non audiat: bene, bellè, praclare, ecquis melius? Hoc verò aliud non est quam totis hebdomadibus corbes plectere, & operam tam longi temporis Vulcano consecrare. Evanuerunt in cogitationibus suis & obscuratum est inspicere cor eorum.

Sunt qui sua dumtaxat laudent, aliena aut damnent, aut silentio transeant, laudes suas etiam ab imperitis avidè excipiant, aliorum dejecto vultu, fronte, oculis hauriant, & cum improbare non possint, nunquam tamen probent. Hi non Deo, sed famae suae tantummodo nati, ingentes arrogantiae montes sub modesta fronte tegunt. Neque aliunde provenit parca haec alienarum virtutum laudatio, quam ab animo laudis suae avido, qui cum aliorum commendationibus detractum iri veretur suis, serio cavet ne quid elabatur in alio laudandum: odit pares in potentiunda gloria. Ad rem hic submones Annas Seneca: illud, inquit, adhuc tibi affige, quod paullo ante dicebam: nihil ad rem pertinet, quam multi aequitatem tuam noveant. Qui virtutem suam publicari vult, non virtuti laborat, sed gloria. Non vis esse iustus sine gloria: at me hercule saepe iustus esse debui cum infamia. Et tunc, si sapias, mala opinio bene parva delectat.

Jacob Patriarcha moniturus: Fiat Dan, inquit, coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat. ascensor ejus retro. Cerastes, serpens non spatiosi corporis, fabulo se addit, equi illac transiunt ungulam admorsurus, ut is dolore furens excutiat scellum. Diabolus Diabolus Cerastes simillimus, dum nos arctiore via virtutis incedimus, ille humanae laudis pulvere se occultat, ut equi ungulam, hoc est, intentionem rectam vitiet, & sic perit.

T t 3

falsè

Psalm. 113.
v. 9.
Psalm. 23.
v. 10.

falsæ gloriæ imaginem præcipiet. Qui bonæ intentionis est, hunc Ceraſten cauſiſſimè declinat, & ubique locorum aſſiduè ingeminat: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam: Soli Deo gloria: Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.*

VII. SIGNVM.

7. Invidio-
la non tan-
gi.

Nec invidiolâ quidem tangi. Qui divino tantum honori studet, parum curat, etiam si in artibus aut scientiis pares, vel etiam superiores habeat: nullam rem à se tantum vult confici, neque hoc unquam in votis habet, ab alio non superari: nunquam invidet altiùs stanti; quod in aliis magnum non deprimit, ut sua extollantur. Nobilissimum hujus rei specimen præbuit Moſes. Venerat ad illum adolescens invidiam in alios concitaturus, nam eos insoliti vaticinii acculavit. Divina pagina tem sic narrat: *Cucurrit puer & nunciavit Moſi dicens: Eldad & Medad prophetant in caſtris. Statim Iſue ait: Domine mi Moſes, prohibe eos. At ille: Quid, inquit, amularis pro me? quis tribuat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus spiritum suum?* Fit in aulis principum, ut legati, aut aliud aliquod munus obeundum ſit, & forſan ad id deligitur qui minimè putabatur, negligitur qui se maxime deligendum ſuſpicabatur: hic rem magnam facit, qui potest non invidere. Idem inter religioſos contingit: varia apud eos officia gubernandi, docendi, concionandi, hoc illudve curandi. Hic ille magnæ virtutis, & intentionis optimæ cenſendus, qui tam æquis oculis alium gubernantem, docentem, concionantem, hoc aut illud curantem aſpicit quàm ſe. Sed quandoque alius ſe ſe affectus prodit. Quories accidit, ut alicujus inopiam levare velimus, ſed à nobis iſtis; inſcientiam doceri, ſed à nobis iſtis; vitium corrigi, ſed à nobis iſtis; conſeſſiones excipi, ſed à nobis iſtis; hos aut illos officioſè ſalutari, ſed ab alio nemine quàm à nobis iſtis; conciones ad populum haberi, ſed non ab aliis, cum noſ iſtos æquè bene aut melius id præſtiteros non diſſidamus. Quàm rari hodie Moſes ſunt qui ſeriò dament: *Quis tribuat ut omnis populus prophetet?* Ut omnes ſint legati, aut legatorum curatores. Ut omnes ad gubernandum, ad docendum, ad concionandum ſint apti, quis tribuat?

Ioc. chr.

Eodem modo, cum alii ab induſtria, ab ingenio, à fidelitate, ab eruditione, ab aliis naturæ atque animi, ſcientiæque dotibus largiùs laudantur, ſi quis has laudes æquis auribus admittere, & invidiolâ poſſit non tangi, & ipſe quoque rem magnam fecerit. Quiſquis autem bonæ intentionis eſt, ad hæc omnia ex animo dicet: Velit Deus, ut mille tales ſint, & iſtis, & illis non invideo: Velit Deus, ut dominus meus huic laudatiſſimo famulo tot ſimiles habeat alios quotquot optat ego, quod in me erit, ſideli operâ præſtabo, ab hoc aut illo me vinci abſque invidiâ patiar. Hæc probæ notæ voces ſunt, & longè meliores iſtis: Tam fidelis & diligens non eſt hic homo, atque eſſe creditur: Ille revera non ſummam eruditionem habet: Ille non tantæ virtutis eſt, quantæ putatur. Hoc eſt invidio dente alienas laudes convellere, & tunc demum ſe circumſpicere ut magnum, cum præ ſe omnes alios in parvo cenſu poſuerit. Quæ omnia à bonâ intentione longiſſimè abhorrent.

Sed ô invidia, ô malum peſſimum? quot aulas, quot, pæne dixerim, religioſas domos aut evertis, aut inſicis? O invidia alienis incrementis ſemper inimiciſſima! Hinc illud eſt tædium, & nuſquam reſidentis animi volutatio, & conceſſi otii triſtis atque ægra patientia. Inde mætor marcôrque, & alienorum proceſſum averſatio, & mille fluctus mentis incerta: inde ille affectus otium ſuum deſertantium, querentiumque nihil ipſos habere quod agant; alios ſe neglectis ad honorificas functiones produci. Hæc ſecum agit animus ſibi relictus, nec ſibi ſufficiens. Et quis eſt, qui ſi aliquid præclare fecerit, & facti honos ad alterum etiam redundet, non

A ſtatim cum ſtomacho vociferetur: Hos ego verſiculos feci, tulit alter honores: Per me victorem triumphant alii, ego ſub jugum mittor.

Verum alienis delectari malis, voluptas non hominis, ſed diabolus eſt; alienis bonis torqueri, æterna miſeria eſt. Hiæmulationis & invidiæ non rivuli, ſed flumina à pravæ intentionis fonte exundant, ad rectam intentionem exarſcunt.

VIII. SIGNVM.

Iudicia hominum poſſe contemnere. Hæc una maximarum, & maxime neceſſariorum artium eſt. Nunquam viſerit, quiſquis hoc poſſe non exactè didicerit. Hoc nobis omnes ſapientes ex omni domo conclamabant: Iudicia hominum non formidanda. Juſta Chriſtianam nobilitatem eſt, ab hominum iudiciis huè illuc agitari, & malum ſanè ingens, ex alienâ opinione tanquam è filo pendere. Quæ enim eſt tam modèſta felicitas, quæ malignioribus cenſuras vitare poſſit? Perſicorum monitum eſt: Si vis beatus eſſe, cogita hoc primum, contemnere & contemni. Nondum eſſe ſcilicet, ſi nondum te turba irriſit. Sed longè præclariùs Thomas à Kempis: *lacta cor tuum, inquit, firmiter in Domino, & humanum ne metuas iudicium, ubi te conſcientia piam reddet & innocuum. Bonum eſt & beatum taliter pati. Non eſt ſanctum ſi laudaris; nec vilior ſi vituperaris. Quod es, hoc es; nec major diſci vales, quàm, Deo teſte, ſis. Si attendis quid apud te ſis intus, non curabis quid de te loquantur homines: homo conſiderat actus, Deus verò penſat intentiones.*

Qui ſinceræ intentionis eſt, ideo hos iudices non reveretur. 1. Quia exploratum habet quàm illi graviter fallantur in plurimis, & hoc vel à ſeipſo diſcit, toties in aliis iudicandis decepto. 2. Scit ab his iudiciis nihil ſibi pæſe accedere, nihil demi. Notum Seraphici Franciſci dictum: *Talis quiſque eſt, qualis eſt in oculis Dei, & non amplius.* Verè non amplius, quamvis illum nemo non oceret encomiis. 3. Quia conſcientiam habet teſtem, quod agat ſincerâ intentione. 4. Scit neminem uſquam placere poſſe omnibus, nec Petrum, nec Paulum, nec ipſum Chriſtum. 5. Scit etiam eximie virtutis eſſe, hæc iudicia Chriſtianâ nobilitate poſſe conſequere, quod centè potuit Tarſenſis Paulus, qui eſt omnibus omnia factus, tamen liberè proclamabat: *Mihi autem pro minimo eſt, ut à vobis iudicetur aut ab humano die.* 6. Quia Deus olim hæc iudicia ad certiffimam amuſſim iudicabit exactiſſimè. Hæc cum probè ſciat bonæ intentionis homo, hominum iudicia velut minorum canum latratus facile contemnit, nec unquam laborat qualis aliis videatur, ſed qualis Deo & ſibi.

IX. SIGNVM.

In omnibus quæ carni blandiuntur, moderatum valde ac continentem eſſe, ſin minus, certum pæne indicium eſt aliquem ſibi ipſi nimis eſſe pretioſum & charum. Amor ſui ipſius rectiſſimus eſt, ſimul & callidiſſimus: amor ſui, cum invaluerit, nec humana nec divina penſi habet, ad æterna præmia, ad ignes æternos plane cæcus eſt: omnia benignâ interpretatione ad ſeipſum trahit; commodis ſuis ubique impenſiſſimè ſtudet; in omnibus ſibi met ignoſcens liberaliter indulget, præcipuè verò mollia amat & curioſa; hos duos bolos, velut ſoporatam offulam, & corpori objicit, & animo. Animum ut ſibi conciliet, curioſiſſima quæque ingerit; corpus ut demulceat, ad omnem molliorem invitât, idque caverit unicè, ne quid duri aut aſperi offendar tam bonum amicum. Atqui veriſſima D. Gregorii, imò vito- rum SS. omnium vox eſt: *Sicut carne quæcente ſpiritus deſi- ficat, ita cæ laborante convaleſcit; & quemadmodum carnis mollia nutriunt, ita animam dura ad alia ſuſtollunt. Illa namque delectationibus paſcitur, hæc amaritudinibus vegetatur. Spiritus deſicit, ubi caro requieſcit: ut enim caro molli-*

bus, sic anima duris nutritur. Si quis ergo ad mollia & cariosa inclinet animum, signum de se prebet impuræ intentionis, quā non Dei honorem, sed suum commodum attendit, uti ancilla quæ pistori suam operam locat ob panem similaginem. Hic talis ut primum asperiora senserit, manum retrahit, & ad mollia flecit, diligitque in ignavā potius commoditate fordescere, quam per ardua viam ad meliora sternere: aut si quando ad difficilia dexteram porrigit, non extendit eorum ad maiora, quam quod cum honoris ac dignationis propriæ libido impellit. Bernardus ejusmodi hominem sub religiosa veste latitantem depingens: *Ad omnia sua strenuus, inquit, ad communia piger; vigilat in lecto, dormit in choro.* Sic & Philautia ad sua omnia maxime strenua est, & quidquid sibi opportunum credit, blando ambitu ad se trahit. Hic seipsum bonæ intentionis homo rigidissime coarctat, illudque sibi assidue occentat: Non te ipsum, sed Deum quare.

X. SIGNVM.

Aquē libenter privatim quid agere ac publice, & æquē diligenter ab aliorum oculis remotum laborare quam si oculi omnium in ipsum convolarent; neque etiam suos spectatores, auditores, laudatores numerare. Sunt qui lacrymas fundunt ut ostendant, & toties ficos habent oculos, quoties spectator defuit. Sunt qui laborant diligenter & impigre, quamdiu aspiantur, demē illis testes spectatoresque, non placebit labor secretus. Seneca hominem nimis amantem publici & spectari volentem præclarissime instituit: Non est, inquit, quid te gloria publicandi ingenii producat in medium, ut recitare istis velis, aut disputare. Cui ergo, inquit, ista didici? Non est quod timeas ne operam perdidisti, si tibi didicisti. Sed ne mihi soli hodie didicerim, communicabo tecum quæ occurrerunt mihi egregie dicta circa eundem fere sensum tria. Notate hæc obsecro, vos illi quibus summa votorum est, à multis videri vel audiri; notate hæc. Democritus, ait, unus mihi pro populo est, & populus pro uno. Bene & ille, quisquis fuit, cum interrogaretur, quō tanta diligentia artis spectaret ad paucissimos perventuræ: Satis sunt, inquit, mihi pauci, satis est unus, satis est nullus. Egregie hoc tertium. Epicurus cum uni ex consoribus suorum scriberet: Hæc, inquit, ego non nullis, sed tibi: satis enim magnum alter alteri theatrum sumus: ista, mihi Lucili, condenda in animum sunt, ut contemnas voluptatem, ex plurium assensione venientem. Sic nostrum quilibet dicat: Unus mihi Angelus, unica conscientia, Deus unus pro urbe, pro regno, pro Orbe toto, pro omnium oculis & auribus est: Satis mihi est, si pauci, satis est si unus, satis si nullus sciat, quæ ego hæcenus cum perfecero, tum pertulerim. Sic Christianorum quis ad Christum: Alter alteri sat magnum theatrum sumus; Christe tu mihi longè amplissimum theatrum es Obedientiæ, Amoris, Patientiæ, & omnium virtutum: Ego tibi theatrum copiosissimæ miseriæ sum, & omnium ferè vitiolorum. Hæc sincera est intentio, quæ solis divinis oculis laborat, & omnia iisdem tolerat; humanos oculos, adfuit, adfuit, perinde æstimat.

XI. SIGNVM.

Vituperis non deijci, nec in numeris aliorum respectibus deterri à bene deceptis. Notum, quid responsi Bernardus in cacodæmonem apertissime regesserit. Laudat illum diabolus largissimè, & quā tu hoc præclare facis, quā insigniter! cum non moveretur, vertit styllum veterator, & quā nihil est quod agis, quā incepte & insulse agis omnia: cessa, multis domicilia struis. His sanctus ille vir hoc unum respondit: Propter te non cæpi, nec finiam propter te. Hanc bona intentio loquendi formulam habet: Non incepti ut laudaret, nec desinam cum vituperor. At dicas: Si herus, aut hera, aut alius quis, in cuius gra-

Atiam laboratur, & cui merito probetur placeatque labor, eum tamen tantopere sibi displicere non obsecro significet, quis id non ægrè ferat? Id sanè non ægrè feret puræ intentionis homo, sed ita secum ratiocinabitur: Feci quod potui, idque optimā mente: quod verò huic aut illi non satisfecerim, iacturam non grandem interpretor, modò Deus & ego amici sumus; hic, nisi valde me fallo, extra culpam sum. Vanissima spes est omnibus se placitum sperare. Num ideo ad restim properem, quodd laudatus non sum, quodd displicuerim? propter hæc crepundia non cæpi, non finiam propter hæc. Mihi Deus & laboris merces, & laus est, & omnia est. Ita bona intentio philosophatur: *Et verè, magnam habet cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat nec vituperia.* *Imit. Christi l. 2. c. 6. n. 2.* Felix qui hoc elogii meretur: *Non est tibi cura de aliquo.* *Matt. c. 22. v. 16.* non enim respiciat personam hominum. Verbum vetus est & verum: Despectus, suspicio, & respectus evertunt Orbem. Non est simplicitatis, sic alios respicere, ut obliuiscaris tui: *Efflore simplices sicut columba.* *Lothi uxor ad So-* *Matt. c. 10. domam & igneum imbrem reflexit oculos, & perit.* *v. 16.* Stephanus à laxæ grandine avertens oculos ad Christum suspexit, & sanctissime finit. Christi vox est: *Quid loam. c. 22. ad te tu me sequere.* Culpent te alii an laudent, quid ad te? ad Christum suspice, hunc sequere, aliorum vituperia rectā intentione despicere. Non est vitii vituperari, sed vituperanda facere.

XII. SIGNVM.

Ad utrumque semper promptum paratum esse. Philippus III. Hispaniarum rex, hoc sibi familiare habuit symbolum, **AD VTRVMQUE**: quod leo expresserat qui dextro pede crucem & oleam, altero equestrem hastam præferebat. Bonæ mentis & intentionis homo, sic **AD VTRVMQUE** paratus est, ut apud eum nullo ferè discrimine sint adversa & prospera, opes & inopia, honor & contemptus, favor & neglectus sui, valetudo & morbus, longa & brevis vita: huic tali perinde est, in divitiis aut paupertate, in morbo aut integris viribus, ridente aut stomachante fortunā vitam exigere; circa hæc omnia indifferens est, prout ea Deus ex alto immiserit: Deum quatit iste, hac an illa viā ad Deum pervenire possit, illius non interest, modò perveniat. Qui aliquid tam paratè facit, non est dubium, quin libenter faciat.

Mathematicorum est de numeris, lineis, dimensionibus, & circinationibus agere: an verò figuras mathematicas chartæ, an ligno; plumbō, an argento, aut etiam arenæ imprimant, quod Archimedes fecit, id ipsis curæ non est, cum omnis eorum dissertatio circa quantitatem abstractam, quam vocant, sese occupet. Sic omnes quotquot serio virtuti student, intentione totā feruntur in Deum, Dei que honorem: si jam ipsis tam expeditum sit per adversa hanc metam contingere, quā per prospera, per invaletudinem quā per sanitatem, per egestatem quā per abundantiam, nil sanè altercantur, sorte suā contenti, & parati **AD VTRVMQUE**, faciles in omnia; æquo certè ferunt animo cuncta quæ eveniunt: nemo horum est qui non vel uno die centies dicat: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum.* *Psal. 136. v. 8.* Pronissimus in tuam ab eo voluntatem. Quod si omnis generis adversa, si paupertas, ignominia, dolor, brevior illis turiorque ad Deum tramitem monstrant, quā prospera, quā opes, honor, voluptas, hic illis deliberratissimum est, præ opibus, honore, voluptatibus, paupertatem, ignominiam, dolorem obvis ulnis amplecti, nec queri quidquam de difficultate viæ, cum ad tantam ducat amenitatem vitæ, & quidem æternæ.

Quisquis hanc rerum notitiam adeptus est, persuasissimum sibi habet, omnia quæ in Mundo sunt, optimè a Deo administrari: omnia hæc ad quæ gemimus, quæ expavescimus, esse tributa vitæ, quorum immunitas nec esse tributa speranda vitæ.

esperanda sit, nec petenda, cum non accidant ista, sed A decernantur. Et isto quidem modo tam recta intentionis homo ad id fastigi ascendit, ut iam incipiat nil optare, aut sperare, nil appetere, timere nihil nisi Deum & peccatum, illum ut summum bonum, istud ut omnium malorum malum maximum.

Si horum omnium signorum summa sit incunda, compendio hæc numerantur. 1. Nil turbulenter aggredi. 2. Continuo affectu ad bonam intentionem duci. 3. Ob agenda non anxium esse. 4. Rebus peractis non sollicitè indagare quid alii sentiant. 5. Eventu laboris improspere turbari. 6. Inanem gloriam omni modo fugere. 7. Ab invidia immunem se tueri. 8. Judicia humana posse contemnere. 9. In omnibus quæ carni grata temperantissimum esse. 10. Non publicum, non spectatores vel auditores ambire. 11. Opinioni non seduci, vituperis non deijci. 12. Circa omnem vitam tenorem, ad utrumque paratum & indifferentem esse. *Quam bonus Israel Deus, his qui recto sunt corde & qui unum id unicè laborant, ut hæc salutis signa in se deprehendant.*

Psal. 72.
v. 1.

CAPVT X.

Aliquot conclusiones de RECTA INTENTIONE.

OPinabantur veteres, principum hominis pulchritudinem in oculis esse, cum in his primariam sibi sedem delegerit frontis elegantia. Nam etsi totius vultus symmetria & proportio requiratur ad formam, nulla tamen pars in facie est, per quam animus animique affectus ita traluceant, sicut per oculos: Certè per vitreos hos globulos cor perlucet. Hinc prisci poëtae, Deorum formam laudaturi, ab oculis laudarunt; Homero Minerva Glaucois, Juno Boopis, Musæ Helicopides dicuntur.

Hæc veterum opinio, formosissimum in homine inesse oculis, longè certissima est, si de interiore hominis pulchritudine sit sermo. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Hi oculi admirandam homini conciliant pulchritudinem, totum reddunt formosum. Per oculum, intentionem hominis designari, jam supra demonstratum est. Nunc illud restat, ut omnes has de bonâ & malâ intentione præceptiones in compendium conferamus. Idcirco conclusiones sive decreta & placita Theologorum super hæc re subjungemus.

Luce. 11.
v. 34.

Tres conditiones boni operis.

Operis boni cuiuscunque quod mercede dignum sit, tres sunt conditiones. 1. Absit malitia. 2. Adsit gratia. 3. Non desit intentio recta. Si una harum defuerit, opus nec Deo gratum, nec homini utile, ac sine merito est. Quod primam conditionem attinet, excludit hæc omnia opera ex se, seu ex objecto (ut loquantur) mala, ut est luxuria, invidia, &c. nunquam bonum pannum dicemus, cujus stammina & licia omnia sunt mala. Altera D conditio boni operis est, ut illius auctor apud Deum sit in gratiâ, quæ omnium meritum fundamentum est: quamdiu quis Dei hostis est, tamdiu non agit quod gratum sit Deo. Tertia, intentio bona: nam uti quinque illæ demeritantes fatuæ sine oleo admittendæ non erant à sponso, ita nec opera nostra probantur Deo sine recta intentione. Inanibus votis pulsamus cælum, si bonæ intentionis desit oleum. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.

Matt. 6.
v. 23.

Recta intentio efficit æternam vitam meritoria omnia opera indifferentia.

Omnia indifferentia opera, Recta intentio efficit æternæ vitæ meritoria. Indifferentia opera jam supra diximus ea esse, quæ ex se nec bona nec mala; uti sunt comedere, bibere, legere, scribere, ambulare, pingere, dormire, laborare, negotiari, nundinari &c. hæc enim omnia ultra naturæ vim nihil habent: at si bona inten-

tio iis jungatur, novam induunt dignitatem, & promerentur æternum præmium; modo divina gratia omnis meriti fons non abest. Ita prandendo, cœnando, dormiendo &c. promereri nos posse cælum benignissimus Deus voluit. Nam in hac tali actione tria illa, quæ dixi, conjunguntur. 1. Absit malitia; edere enim, bibere, dormire &c. ex se nil mali habent. 2. Adest gratia; hoc enim ponimus. 3. Non desit intentio bona; & en cælum pro his vult debere Deus. Sic vilissimæ quæque actiones, quæ vix nomen laboris habent, ut fila facere, explicare, convolvere, bacillos cuspidare, pecuniam numerare, mensæ adstare, imò & parietes custodire propter Christum (quod Magnus ille Macarius Palladium iussit facere) æternam beatitudinem emerentur. An non Deum merito merito BONVM, an non æquissimo nomine PATREM appellemus, qui cælum venale fecit pretio tam tolerabili, tam vili? Quod si humanarum actionum infimas illas, ad tantam evehit dignitatem Dei gratia, & intentio recta; meliori jure illas ex se commendabiles, ut orare, stipem dare, obsequium præstare, cælesti præmio reddent dignissimas.

Tertia Conclusio.

Triplex est hæc conclusio.

1. Mala intentio actionem quamcunque, licet excellentissimam ita vitiat, ut nullius omnino sit pretii. Quid generosius quis audeat, quam ut seipsum vivum flammis obiciat? At si gratia Dei, aut recta intentio desit, nihil habet laudis, nihil virtutis facinus. Clarissime Paulus: Si tradidero, inquit, corpus meum, ita ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, nihil mihi prodest, si charitatis actus, recta intentio defuerit.

2. Mala intentio quodcunque opus indifferens mox malum efficit. Nam si bonas, imò optimas qualque actiones suâ contagione corrumpit intentio mala, quantum magis nondum bonas? Lues contagiosissima est prava intentio: quicquid afflat, jugulat. Hinc dicere aliquid aut facere ut ælimeris aut lauderis, nil boni habet, quia & fons malus, intentio inanem gloriam oleas. Ita emere, vendere, artes exercere solum ut ditescas; ita cibum & potum capere, somno indulgere, confabulationi, lusu, venationi vacare, tantum quia hoc suave & jucundum, nullius ponderis, & vitiosa sunt.

3. Mala intentio, malæ actioni conjuncta res longè pessima, & diaboli opimum spoliū est. Ildorus: Boni, inquit, male uti, malum; sic malis male uti pessimum est. Huius generis sunt furari ut habeas quod in lusum, in gulam, in impuros amores effundas; nitere vestium luxu, ut alios ad lasciviam pellicias; carpere alterius famam, ut grave nocumentum inferas; obruere rationem vino, ut ad flagitium animosior sis; studere avaritiæ, ne quid desit superbiæ &c. Hoc verè est utroque pede ad Orcum currere.

Quarta Conclusio.

Indifferens intentio, indifferenti operi juncta, nil promeretur apud Deum. Theologorum notissimum est: fatum est: Nullum opus merè naturale, meritorium est vitæ æternæ; qualia sunt: artem mechanicam exercere solius lucri gratiâ; cibo abstinere tantum sanitatis causâ; deambulationes instigare temporis solum fallendo &c. Hæ actiones nunquam inter virtutum officia censerentur. Et hoc è Theologie scholis sic pronuntiatur: Omne opus æternæ vitæ meritorium, necesse est ut habeat supernaturale aliquid, quod acquirit per rectam ad Deum intentionem.

Salomonis sacrum ædificium divina pagina sic laudat: Nihil, erat in templo, quod non auro regeretur, sed & altare oraculi texit auro. Cogitationes, sermones, actus nostri sic auro bonæ intentionis vestiendi, ut nihil in animo, nihil in ore sit aut opere, quod non huius auri nobilitatem participet. Ecquid oro, dicite, quid corpus

De recta intentione Lib. II. Cap. X.

301

corpus est sine animâ? nec sensum, nec formam, nec motum habet, miserimus truncus est; quid arbor est sine radice? quid domus sine fulcrâ & substructione? Hoc est actio sine INTENTIONE RECTA.

Quinta Conclusio.

Vir in omnibus sincerâ intentionis, unus idemque, immutabilis, inconcussus permanet, & quod mireris, nunquam errat suo vel alieno damno. Salomon hoc asserit: Non contristabit iustum, quicquid ei acciderit, impij autem replebuntur malo. Illas vitæ vices evitare non licet, quin jam læti, jam dolentes, jam alacres, jam fastidiosi simus, modò has, modò illas mutationes sentiamus, sed ut loquitur Thomas à Kempis) stat super hac mutabilia sapiens, & bene doctus in spiritu, non attendens quid in se sentiat, vel quâ parte flet, ventus instabilitatis: sed ut tota intentio mentis eius ad debitum & optimum proficiat finem. Nam sic poterit unus & idem, inconcussusque permanere, simplici intentionis oculo per tot varios eventus, ad me impræternis directo. De mentis & plebeji per omnia ingenii est, fortuitis potiùs calibus, quàm ratione res metiri. Fit subinde ut inter se diversi luctentur venti, sed si supremus sit Subsolanus aut Favonius, apertum cælum & sereni dies perdurant. Sic in homine sinceræ intentionis nonnunquam diversæ affectiones inter se certant, at ille simplici intentionis oculo ad Deum impræternis directo, per eventus maximè dispares, salvis & incolumis transit; & quò purior ipsius intentio, hoc ipse constantior inter omnes procellas, nec se sibi patitur extorqueri, divinis decretis undecunque immixtis nunquam non optimè contentus. Sic omnia præterquam animi mutationibus permittit, perinde si quis hodie galæa, cras petaso caput tegat, perendie ligonem, paulò post calamum manu verferet, & nunc stramini nunc plumis indormiat, itaque vestem mutet aut cubile, non frontis serenitatem, non animum. Talis est sinceræ intentionis homo, hac unâ ratione sibi semper similis, omnia ad maiorem Dei gloriam componit: adversa, non dico, non sentit, sed vincit; illud marmoreis, hoc hominis est. Si nihil aliud (inquit Thomas ille) quàm Dei beneplacitum & proximi utilitatem intendis & quaeris, internâ libertate perfrueris. Si rectum cor tuum esset, tunc omnis creatura speculum vitæ & liber sanctæ doctrinæ esset.

Addit: nunquam cum errare qui quidem rectæ intentionis sit. Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Et quomodo is à Vero aut Bono aberraret unquam, qui in omnibus quæ agit, aut Verum & Bonum, Deum ipsum, intentione semper amantissimè complectitur. Scio sapientissimos quoque viros multa delinquere, scio, neminem tam circumspèctum, cuius diligentia non aliquando sibi ipsi excidat; neminem tam maturum, cuius prudentiam non in aliquod servidius factum casus impingat; neminem tam timidum offensarum, qui non in illas, dum vitat, incidat. At hi errores (sic vocemus) politici, ipsi errant, sæpe aliis quoque bono sunt, cautioni & documento sunt. Tres illi ex Oriente Dynastæ in errore fuerunt, cum apud Herodem novi Regis capitalissimum hostem diverterunt; D quia tamen rectissima eorum erat intentio, error hic tam illis ipsi quàm Christianis omnibus bono fuit: præstabat sic errare, ut multi suos errores dedicerent. Non aliter bonæ intentionis homo (politicè sic loquar) errabit sapiens, sed suo aliorumque bono. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

Sexta Conclusio.

Rectæ intentionis hostis est maximus humanæ laudis appetitus, & huius pater, Amor sui ipsius, nunquam sine improbitate ingeniosus. Nos in rem nostram callidi homines, felibus simillimi sumus: Felis quomodocumque ex alto ruat, in pedes decedit, & cadere desinit stando. Quacumque demum ratione nobiscum agat Deus, quicquid mineat, quicquid promittat, nos identidem ad nos ipsos relabimur, & stamus vitiosis pedibus, malignis affectibus. Blandimenta carnis, hæc nostra

sunt fulcimenta, his basibus nitimur. Quod carni suave, quod gratum, quod delectabile, hoc à nobis avidissimè ambitur. Verissimè dictum ab illo: In multis caligat oculi puræ intentionis, respicitur enim citò in aliquid delectabile quod occurrit. Nam & raro totus liber quis invenitur à nevo propria exquisitionis. Sic Iudei olim venerant in Berhaniam ad Martham & Mariam, non propter Iesum tantum, sed ut Lazarum viderent. Mundandus est ergo intentionis oculus, ut sit simplex & rectus, atque ultra omnia media ad me dirigendus. Quanti sunt, è quibus si quaeras cur hoc facis? responsum aliud non poteris, quàm istud: Quia ita mihi placet, quia hoc juvat, & mel mihi est, quia hoc ad meum stomachum facit; hæc re pascor, in hanc meus calor inhiat, hoc mihi volupe. Sic nos nobis ipsi semper faventissimi cœnas apparamus, sic vestes dictamus, sic edificamus, sic titulos affectamus, sic omnia facimus suavi semper in nosmet indulgentiâ & miti affectu. Sed & illud felium feliciter imitatur; illa vix unquam à domo tam procul asportatur, quin norint redire domum: Sic nos tamen à nobis ipsis discessionè subinde faciamus per rectam intentionem, brevè tamen redimus ad nos, & eadem quâ priùs industriâ commoda, delicias, lucra, & quicquid nostrum putamus, quaerimus. Cum omnia fallunt, illud, Sic mihi placet, mordiculis retinemus, & sic quandoque animi causâ mali sumus. Virum autem fidelem quis inveniet? qui nunquam seipsum, Deum quaerat in omnibus. v. 6.

Septima Conclusio.

Rectâ intentione ad Deum se semper attollere, omnia facili animo tolerare; Dei voluntatem & honorem in omnibus spectare, cælum est extra cælum, & æternæ beatitudinis nobilissimum gustatorium, quo nobis propinatur summum bonum. Augustinus: Quidquid tibi est beati Deus, inquit, aliud dederit, minus est quàm ipse; alius non gratis, ut aliquid ab eo accipias: gratis cole, & ipsum accipies. Quod enim dulcius à Deo præmium quàm Deus ipse? An non amantissimè nobiscum agit munificentissimus Deus, qui ad suum nos servitium sic invitat: Quo plus præmii petis hoc mihi charior es servus; plus autem petere nequis, quàm me ipsum, summum bonum, hoc ipsum non nego, si tamen actiones tuas ad hoc disposueris.

Quàm illud cupiditatem nostram suaviter demulceret, si esset qui promitteret in horas singulas quinque aureos, modò singulis horis bis tervè ferio quis fateretur, se id quod facit, in gratiam aureorum facere. O Christiani, quin hoc tandem capimus! quavis horâ non quinque aureos, sed summum, sed æmne, sed infinitum bonum promereri possumus, modò quot horis ad summi boni honorem, id quod agimus, referamus vel unicâ tali cogitatuunculâ: Mi Deus, hoc tuo honori facio: Domine propter te omnia. Dum hanc vitæ militiam sectamur, assidue clamandum: DOMINO & GEDEONI; DEO Iudic. c. 7. & DIVINÆ GLORIÆ; DEO & DIVINÆ VOLUNTATI. v. 18.

CAPVT XI.

Adhortatio ad Religiosos, ad Aulicos, ad omnis Ordinis homines, RECTÆ INTENTIONI exercendæ.

Ad Religiosos.

CVm RECTA INTENTIO Amussis sit omnium prorsus humanarum actionum, nihil æquè magis curandum, quàm ne illa in obliquum derorqueatur. Fit enim plerumque ut quò nitidius quid est, eò citius inficiatur; quò tenerius, eò facilius lædatur; quò præstantius, eò gravius impugnetur. INTENTIO RECTA cum sui vigoris est, nitidissima prorsus, tenerissima, ac præstantissima est, hinc tam citò inficitur, tam facile læditur, tam graviter impugnetur.

Ipsa quidem Religio commissos sibi clientes docet omnia

Bern. in
serm. brev.
serm. 2.
Tria oc-
cultu illi-
cita actio,
dolosa in-
tentio, &
impudica
affectio.

omnia rectâ intentione obire sed heu quam facile ac primum est errare, nec fere quidquam minus habet negotii quam seipsum decipere. Nemo hic vestri sue credat, sed seipsum altius rimetur, & suae intentioni vigilantissimis curis, attendat. Nil usitatus Stygio leoni quam horrificas jubas sanctâ veste regere. Tria sunt occulta, inquit Bernardus: illicita actio, dolosa intentio, impudica affectio. Actionem illicitam & affectionem impudicam licet effugeris, dolosam tamen intentionem non tam facile cavebis, quâ mille ostiolis novit in intimos animi recessus se penetrare.

Et videte obsecro, quam lubricis illapsibus dolosa intentio omnia pererret. Quid laudabilis in homine religioso, quam semper esse in actione, & jam rudibus docendis, jam confessionibus excipiendis, jam concionibus habendis, jam agris instruendis occupari. Sed in has ipsas religiosissimas actiones quam arcanâ malignitate obliqua sese insinuat intentio? Nam, subinde nihil malum quam agere, sed non tam ut agamus, quam ut tædium nostrum minuamus: prodire cupimus, non ut multis profimus, sed quia latere non didicimus: labores varios ambimus, non ut otium fugiamus, sed ut in plurimum notitiam veniamus. Non operosum tantum, sed & religiosum est concionari; at omnem concionis fructum non à conatu, sed ab eventu aestimare; auditores paucos, aut pauperes, simplices aut paganos spernere; celebriores cathedras non aperto quidem ambitu invadere, sed occultis meatibus aditum in illas sibi aperire, & ea pro suggestu disserere quæ admirationi sunt potius quam instructioni, quæ doctiores faciant auditores non sanctiores, corruptam prorsus arguit intentionem. Eiusdem generis est, à viliorum hominum confessionibus audiendis abhorre, aut saltem tam promptum non esse, quam cum primates viri feminæque consueunt. Eodem spectat, in scholis non sine pompâ & ampullis docere, in scientiis præcellentem se ostendere, alios tanquam ex folio despiciere, & omnem curam in hoc intendere, ut palmam laudemque nemo, vel paucissimi præcipiant: ceterum temerè, inconstanter, & inconsultè pleraque aggredi, nullam injuriæ ferre imaginem, & pane omnia ad plausum facere, nec suaviorem musicam ullam putare, quam audire: hic ille Rhetorum sacundissimus, hic Magnus ille Concinator est, ille acutus Philosophus, hic ille profunda scientiæ Theologus est. O Religiosi, ô servi Dei, hoc est nobilissimas merces pretio vilissimo vendere, imò in ignem abicere. Videte, quorum mores Chrysostomus deplorat his ipsis verbis: Ita etiam nunc usu venit in Ecclesiâ: Ignis omnia deprehendit. Honores quæsumus ab hominibus, & amore gloria accendimur. Honores servi facti sumus, Deo dimisso. Non amplius possumus increpare eos qui à nobis reguntur, cum ipsi quoque eadem febre teneamur, & ipsi regemus medicinâ, quos Deus posuit, ut aliis mederemur. Quenam autem jam restat spes salutis, cum ii ipsi qui medentur, aliorum manu indigent?

Moses bis
è petra vir-
gâ aquas
scaturire
fecit, cur
non utro-
que facto
Deo pla-
cuit.

Exod. c. 17.
v. 6.

Num. c. 20.
v. 10.

Ibid. v. 12.

Moses bis rupem in fontem diluit, & largissimas aquas è petra scaturire iussit, sui scipionis illisu, sed non utroque facto Numini placuit. Et quæ causa discriminis? utrobique enim ingens miraculum, utrobique ad iussus divinos, saxum virgâ percussit, utrobique de solidi saxi vulnere patefecit flumina. Ratio diversitatis hæc fuit: Primo illo prodigio, dum Moses virgâ scopulum tetigit, intentissimos oculos in Deum fixit. Deus enim pollicitus: Ego, ego, inquit, stabo ibi coram te, supra petram Horeb percussitque petram, & exibat ex eâ aqua, ut bibat populus. Altero autem prodigio hic idem Moses, non in solo Deo defixos tenuit oculos, sed in Israël's populo. Nam: Audite, inquit, rebelles & increduli, num de petra vobis aquam poterimus eicere? Non placuit hic Moses, ut ante Deus ipse in illum & Aronem commotior: Quia non credidistis mihi, inquit, ut sanctificaretis me coram filiis Israël, non introduceris hos populos in terram quam dabo eis. Tanti refert, cum quid

facimus, oculos in Deum, an aliò convertamus. O Religiosi, vos quidem petram virgâ percussistis, cum carnem jejuniis, flagris, vigiliis atteritis, sed nisi vigilantes rectissimæ intentionis oculos in Deum assidue figitis, non placetis. Ingrata sunt, vana sunt omnia obsequia, quæ non commendat intentio recta. Ergo dum manus inhaeret operi, oculus affigatur Deo.

Moris erat in Ecclesiâ Græcâ olim, ut cum præsentem populo panis ad aram offerretur sacerdos, atque minister consensu suggestu plebem his verbis commoneret: SANCTA SANCTE. Hoc voluit, ut rem sanctam, sanctitatis affectu prosequerentur. Sic & Deus olim præcipit: Iuste quod iustum est, persequeris, ut vivas. Idem in ceteris actionibus omnibus servandum, ut quod bonum, & bonâ quoque intentione, quod optimum, intentione quoque optimâ exequamur. Huc sanè unusquisque religiosorum in cunctis omnino actibus omni studio contendat, ut sancta sanctè fiant, ut & ipse sanctissimi Regis imitator dicere possit: Providebam Dominum in conspectu meo semper.

Ad Aulicos.

Si pœna martyrem faceret non caussa, multos Aulicorum, velut sanctissimos martyres affari vix dubitarem. Religiosis multa sunt perferenda; sæpe tamen non minus Aulicis, quibus Religiosorum unus aliquis optimè dixerit: Videtis cruces nostras, sed non videtis unctiones nostras. Cum verò de Aulicorum miseriis sermo est, liceat hoc vertere & cantare: Videmus unctiones illorum, cruces illorum non ita videmus. Varium illi habent à voluptate unguentum, sed non minus varium habent hinc illine cruciamentum, & crebro tale, quod unguentis illis & unctionibus parum juvent. Quantum est, vel unicum illud tormentum, ex invidia aut suâ aut alienâ laborare! crux est & ingens, tam hic agere quam pati. Suis invidiam titulis afficit Chrysostomus, cum eam diaboli telum, homicidii radicem, omni veniâ & excusatione indignam, solum sibi nocentem & invidi pœnam, malorumque omnium matrem appellat. Invidiam ajunt in aulis adolescere & educari, nescio an non etiam senescere illic dicamus. Grande hoc malum, nec ullum facile remedium invenit, quia vix ullum non spernit. Neque solum invidiæ malum propè insanabile multos in aulis exercet; alia quoque non desunt, quæ melius tamen vinci nequeunt, quam tolerando. Notissima vox est ejus, qui in cultu regum consueverat. Cum illum quidam interrogaret: Quomodo rarissimam rem in aulâ consecutus esset, senectutem? Injurias, inquit, accipiendo, & gratias agendo. Nam potentiorum injuriæ hilari vultu, non patienter tantum ferende sunt. Sæpe ad id injuriam vindicare non expedit, ut ne fieri quidem expediat. Ergo licet in aulis Fortuna bona, Fortuna aurea, cum maximis copiis immigralle videatur, nisi tamen sæpius in subsidium vocetur & Patientia, nulla felicitas in aulis diu salva erit. Etiam in amplissimis palatiis & regum turribus, patientiâ opus est & quidem crebrâ, & sæpe non vulgari aut plebejâ. Si ars patientiæ hic desit, innumeris omnia querelis miscebuntur: vix quisquam erit qui sibi ex integro satisfactum fateatur, nullus suo se pretio satis æstimatum credet; omnes aut majora se sperasse, aut minora meritis impetrasse dicent. Nobilissimum in hæc omnia mala est antidotum RECTA INTENTIO. Sine hac vanitas vanitatum, & omnia vanitas, quæcunque Regibus delata obsequia. Certe Deus convenientissimo premio eos remunerat, qui omnem suam indultiam pravâ intentione corrumpunt. Sunt qui solis Principum oculis & auribus serviant, modo illos impleant, has occupent, hoc summam votorum ducunt: de rectâ in Deum intentione assidue dirigendâ parum laborant; Dei gratiam uti non spernunt, ita sanè nec ambiunt, sed nec aliter vivunt, quam si aperte dicant:

te dicant: *Quis nobis pecuniam de calo?* Regum aureæ manus nostra marsupia saginant; aureos è calo imbres expectet qui vult, nos ab aulis exicipimus opulentas has pluvias. His regum favor summa felicitas est, ac tum demum beatos se credunt; eum Principum oculos sibi maximè propitios & annuentes habent. Hos, inquam, Deus, prout de illo meriti sunt tractare exsequitur, quandoque illis omnia alia quàm sperant, eveniunt: illis ipsis oculis, quibus devotissimi erant, displicere incipiunt, nec jam ampliùs, ut olim, tam patentes ac benevolas aures obtinent. Hic illi cælum & terram querelis incescere, nil suis obsequiis dignè rependi, meliora se meritos; si humanum desit auxilium, Deum injuriæ suæ fore vindicem. Et quid vos, o boni, Deum in vestram partem trahitis? Principis oculos observastis, non Numinis omnium laborum vestrorum intentio in aulam ibat, non in cælum. Vos jam sine fronte, sublidium è calo, quod nunquam quaesistis, opem à Deo, cui nunquam servistis, speratis? *Vbi sunt Dii in quibus habebatis fiduciam: de quorum victimis comedebatis adipem, & bibebatis vinum libaninum: surgant, & opulentur vobis, & in necessitate vos protegant.* Hac dignissima illis merces est, qui rectam intentionem quam uni Deo debebant, in homines obliquam detorserunt. Demum ab hominibus & Deo iustissime deserti, sibi ipsi relinquuntur in exitium. Tanti est rectam intentionem, quam Deo universi debemus, improbo furto in servitum humanam traduceret: tanti est divinis oculis neglectis ad humanos omnem suæ industriæ intentionem avertere.

Vos ergo, quicunque aulas sectamini, per vestram salutem obsecro, hoc saltem velitis, scilicet labores vestros non perdere: nec enim utilis quidquam est, quàm sibi sic utilem fieri. Placeat vobis virtus, & ante omnia intentio recta, non quia delectat, sed ideo delectet, quia placet; minima maximæque è consilio rectæ intentionis vobis gerenda sunt. Sæpe Deo gravior est modus agendi, quàm actio ipsa, quamvis præstantissima: Sic ut cibis exquisitis conditus, suavior interdum est, quàm alius longè pretiosior, si malè conditur. Quid humilis Davidis ante Arcam saltatione? In eâ tamen affectus & præclara intentio mirè placuit. Deo displicere nequit quod recta intentione provenit.

Intentio recta multis Aularum malis suaviter mederi poterit, si admittatur. Reperiuntur in Aulis, præter illos quos diximus, nec pauci, qui quamvis vultu rideant, animo tamen tristes & omnia deplorantes, quibus nulla non causâ in querelas placet, perturbati & omnia gementes, quibus nec aureus imber satis sit, ut queri desinant. Infelix genus hominum, quibus nihil placet, nisi quod ipsi faciunt; quibus, quidquid datur, semper minus est quàm cupiverant, vel sperant. O ærumnosi! sed vestra culpa; quod de Aulâ conquerimini, hoc nuppiam invenitur. Cogita ergo sæpius, nullam esse tam bonam felicitatem, de qua nihil queri possumus. Quisquis autem rectæ in omnibus intentionis est, contentus est se teste & suâ conscientiâ, teste Deo & cælo: omnium, quæ meritis suis non respondent, Deum debitorem appellat. Sunt in Aulis alii, primis illis non multum ablimiles, quos non benefacere delectat, sed videri benefecisse, qui gloriæ dediti, rebus suis omnibus pompam induunt, qui Principum oculos aut aurbus ostentatricem & inanem operam vendunt, omnium minimè solliciti de rectâ intentione. Ut quidam fructus ad videndi voluptatem sunt, non ad gustum; & ut quædam obscuriores gemmæ interdum ab artificio & circumposito auro lucem accipiunt optimis parem, sic illorum functiones splendescunt adscitis radiis fucate solertie. Verè de his Gregorius: *Cum se ostendere alienis oculis appetunt, damnant, quod agunt.* Horum inanissimi sunt labores & planè nulli, quia rectâ intentione destituti. Quod si frustra fatigari nolint, discant in-

attentionem rectam actionibus omnibus miscere, & omnem muneris sui pompam detrahere; discant plurimum facere, & minimum de se loqui.

Sed sunt etiam in aulis, qui, cum eorum maxima sit cura, gratiam & favorem ambire, vices periclitantis dignitatis, & voluptatum fugitivos ac mutabiles vultus assidue formidant. Hi vitam leporis agunt, inquieti semper & trepidi, atque ad omnem auræ sibilum pericula somniantes, alia illos ex aliâ fatigat curâ, qui si rectâ intentione animum firmarent, extra metum & tremores istos viverent, Deo nisi non humanis favoribus.

Quid porro de iis sentiendum, qui omnium minimè ferte possunt, quod ipsimet faciunt, hoc est, invidere aliis & æmulari. Aliorum invidiâ cum petuntur, res ipsi intolerabilis videtur, verum se aliis invidere suavisimâ sui indulgentiâ dissimulant. In hos jam supra pronuntiavimus; Rectæ intentionis hostis est, quisquis invidiâ tam familiaris est. Ecquid alteri alteris noxam inferre tam laboriosè contenditis? Imperitorum hoc est, qui dum hostem ferire statuant, scipios adverso telo transverberant. Nemo alteri vel leviter invidet, quin sibi ipse plurimum noceat.

Aude animo invidiam contemnere: non nocet illi quem perit; auctori sed nocet illa suo.

Coneris itaque, quisquis es, æmulos tuos tuâ patientiâ, & rectè factis macerare; & vincis. Scis, quàm bene aut Phaëthon curru, aut Icarus pennis sit ulus: Si te altius supra alios efferre volueris, cades.

Neque verò desunt in aulis quos deliciarum consuetudo corpori blandiens, & pictatis quasi superflua oblivio eò deducunt, ut sibi ipsi tantum in pretio sint, alios quasi è sublimi despiciant, & nihil per se faciant: impotentiores premant, & omnem injuriæ vel umbram horreant. Tam autem gratiosa virtus est, ut infinitum sit etiam malis, probare meliora. Quis illorum est qui non beneficis videri velit? qui non inter scelera & injurias opinionem bonitatis affectet? qui non itis quæ impotentissimè facit, speciem aliquam induat recti? velit etiam & iis videri beneficium dedisse, quos læsit? Gratias itaque agi sibi ab his quos afflixere, patiuntur; bonosque se ac liberales fingunt, qui præstare nolunt. Sed & hos recta intentio (si tamen disciplinam admittant) docebit, vitæ tractum prospicere, & alternantis fortunæ vicissitudinem contemplari: discant humanæ fragilitatis non oblivisci, nec animâ sui fiduciâ extolli, adversus minores humanitatem, adversus majores reverentiam servare, lentos ejuscemodi odiolosque mores exuere, omnia sine contumaciâ sic agere, ut nulla sit in audiendo difficultas, nulla in respondendo mora, & ipsi, cum opus, ad omnia quæ agenda sunt, quietâ cum industriâ adsint. Sed & illud docet recta intentio: Si imbecillior est qui te læsit, parce illi; si potentior, tace, & fortunam tuam, quæcumque illa sit, reverenter habere.

Noris sapienter dictum: *Dum excelsus steti, nunquam pa-* Seneca

vere destiti. Nam

Fortuna magna non caret formidine,

Nec splendor emens vacat periculo:

Et quidquid altum est, haud tutum diu manet,

Ut quod ruat vel invidia, vel tempore.

Ne nimium tibi fide, imò nihil, quisquis es, propositi-Ovid. l. 3.
quæ memor contrahe vela tui. Frequenter eminentis vi-Trist.
tæ exitus fuit, cadere. Qui casum metuit, omnium actio-
num sequatur ducem rectam intentionem: hac qui ca-
ret, nec sibi commodat, nec aliis. Non dat beneficium,
qui malo animo prodest. In præcipitum tendit, qui
suas actiones non optimo fine insignit: incassum labo-
rat, qui Deum laboris terminum non cogitat; omnium
servorum miserrimus est, cui recta intentio deest. No-
lite igitur, o Palatini domini, o quicunque Aulici, nolite Hier. c. 4.
serere in spinas: Nolite meritis vestris tantam inferere con-
tumeliam,

tumeliam, ut ea velitis caelesti premio fraudari. Obsecro non ambitioni, non famae, non oculis laborate, quidquid laboris vestra vobis munia exhibeant, & quidquid demum tolerandum veniat, non favori & gratiae, non numis & opibus, non ostentationi & gloriae tolerate, sed Deo, cui se nemo unquam aliter probaverit, quam recta intentione.

Ad omnis ordinis homines.

O Primè dixisse mihi visus est Diogenes, qui aiebat: Homines ea, quae faciunt ad vivendum, summam curam perquirere, sed quae ad bene vivendum conducant, nihil pendere & negligere. Ita prorsus est, omnes hoc agimus, ut res nostras agamus, quam bene, & qua intentione agamus, paucissimi sunt qui serium ad id animum applicant. O Christiani, non solum quid faciamus, sed quo id animo faciamus, maximi momenti est. Hinc contra Sardanem Antistitem Apocalypiticus ille Angelus Joannes gravissimè conqueri iussus scio, inquit, opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. Episcopi huius opera hominibus quidem plena & praeclara videbantur, sed non talia erant coram Deo, qui intimum hominis intentionem inspicit, ideo illa ut vacua prorsus & inania accusantur, carebant enim recta finis intentione. Ideo etiam hic ipse, Sardanensis Ecclesiae praefatus, mortuus pronuntiatur, tametsi ab aliis inter vivos censeretur.

Qui sint mortui qui in orbe vivere creduntur.

Matt. c. 6. v. 22 & 23.

Matt. c. 12. v. 34. Lib. 2. de serm. dom. c. 21.

Virtus consistit in facientis, aut tolerantis animo & intentione. Quia in re pensandum est, inquit Gregorius, ut omne bonum quod agitur, per intentionem semper ad caelestra levetur. Intentio est quae parva extollit, sordida illustrat, magna verò & in pretio habita dehonestat, prout ipsa vel recta vel prava est. Illa quae appetuntur, neutram naturam habent, nec boni nec mali: id refert quod ea intentio impellat, haec enim formam dat rebus. Omnes virtutes ruunt sine recta intentione, quae vita virtutum est, & omnium meritum fecurigo. Bernardus in illa Domini verba (Tu autem cum jejunas, lava faciem tuam) Per hoc, inquit, quod jubet faciem lavare, praecipit nobis intentionem puram servare: quia sicut decor corporis in facie, ita decor totius operationis anima consistit in intentione.

In finem. Matt. c. 6. v. 17.

Cant. c. 7. v. 7.

Itaque non tam quid demus, quid faciamus, vel quid toleremus refert, quam quā mente, quā intentione. Nani virtus non in eo quod datur, quod fit, aut quod toleratur consistit, sed in ipso dantis, aut facientis, aut tolerantis animo & intentione. Quia in re pensandum est, inquit Gregorius, ut omne bonum quod agitur, per intentionem semper ad caelestra levetur. Intentio est quae parva extollit, sordida illustrat, magna verò & in pretio habita dehonestat, prout ipsa vel recta vel prava est. Illa quae appetuntur, neutram naturam habent, nec boni nec mali: id refert quod ea intentio impellat, haec enim formam dat rebus. Omnes virtutes ruunt sine recta intentione, quae vita virtutum est, & omnium meritum fecurigo. Bernardus in illa Domini verba (Tu autem cum jejunas, lava faciem tuam) Per hoc, inquit, quod jubet faciem lavare, praecipit nobis intentionem puram servare: quia sicut decor corporis in facie, ita decor totius operationis anima consistit in intentione.

Caestis rex sponsam suam à proceritate commendans: Statuta tua, inquit, assimilata est palma. Hoc encomio bonae intentionis rectitudinem ac firmitatem apostolicissimè designat, quae constans & recta perpetuò se ad Deum erigit, quod palmae proprium, in alium sci-

licet ramos emittere, & inter arbores eminere. Sponsa sic laudata, ne ingrati animi sit; Omnia, inquit, sponsa nova & vetera, dilecte mi ferravi tibi. Me meaque omnia sanctissimae voluntati tuae trado, honori tuo me totam confecto, oculos meos rebus omnibus clausos, tibi uni aperio, illos in te solum intendo, sed & omnibus membris aliis in tuum duntaxat famulatum utor. Quā verò ratione membra omnia divinis servitiis impendenda sint, insigniter Chrysostomus: Oculum, inquit, tibi fecit: oculum illi utendum exhibe, non diabolo: quomodo verò & illi exhibebis? si creaturam ejus visis ipsum glorificaveris, visum. Quae à mulierum conspectu abduxeris. Fecit tibi manus; illas ipsi possidero, non diabolo, non ad rapinam & avaritiam, sed ad ipsius mandata & beneficia, & ad continuas preces, & ad succurrendum deficientibus eas porrigens & extendens. Fecit tibi aures; illas ipsi exhibeto, non lascivis concentibus, obscenis fabulis, sed omnis meditatio tua sit in lege Excelli. Os tibi fecit; illud nihil agat eorum quae illi non probantur, sed psalmodias, hymnos, & spirituales odas concinito. Fecit tibi pedes; non ut ad malitiam curras, sed ad ea quae bona sunt. Fecit tibi ventrem, non ut eum cibis rumpas, sed ut philosophis. Dedit indumenta, ut tegamur, non ad ostentationem, non ut illa quidem multum habeant auri, Christus verò nudus pereat. Casam, pecunias, & fruges dedit, non ut solum habeas, sed ut & aliis, praesertim egenis imperias. Haec omnia docet recta intentio, quae omnes humanas actiones ad Deum elevat, nec quidquam in se venale habet, sibi semper bene conscia, intarigibilis, omnibus exposita, nudo homine contenta; nunquam enim usque eo interclusa sunt omnia, ut optimae intentioni locus non sit. Nunquam recta intentio uritur, nec sibi odio est, nec quidquam mutat, quia semper sequitur optimum, unum Deum, summum bonum. Ille ergo ascendit, unde nullā vi detrahitur; quod nec dolori, nec spei, nec timori sit aditus, nec ulli rei, quae summi boni complexum eripiat. Intentio recta quidquid adversi evenit, perfert, non patiens tantum, sed etiam volens & hilaris, omnemque temporum difficultatem scire legem esse naturae. Intentio recta, optimum est, etiam pessimae fortunae, condimentum. Et ut bonus miles vulnera non horret, cicatrices enumerat, & transverberatus telis moriens amat eum, pro quo cadit, Imperatorem: sic recta intentio vetus illud praeceptum, Deum sequere, pro regulā, habet, Deumque semper totis sequitur viribus, nihil unquam, quod Dei causa faciendum, recusat, asperissima quavis pro Deo promissum amplectitur; Deo in omnibus parere, maximam libertatem judicat; pro Deo mori, felicitatis suae jucundissimam clausulam arbitrat. Haec ratione recta intentio nunquam sine lucro est, quacunque se vel leviter moveat, maximos quaestus facit, nihil frustra tentat, è rerum eventu non pendet, omnia ei ex sententia cedunt, neque impediri ullā ratione potest. Et quamvis nondum sit in regno, ad regnum tamen & quidem aeternum se natam novit. Oculatissima est recta intentio, imò tota est oculus, sed qui continuò fixa haereat in Deo. Quicunque igitur recta intentionis estis, putate Deum vobis dicere: Quid est quod de me queri possitis vos, quibus recta placuerunt? Alii bona falsa rapiunt, & animos gerunt inanes, velut longo fallacique somnio lutos. Auto illi, argento, & veste pretiosa ornantur, intus boni nihil est. Isti quos pro felicibus aspiciatis, si non quā occurrunt, sed quā laudent, videritis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum suorum extrinsecus culti. Non est ista solida & sincera felicitas: crusta est, & quidem tenuis. Itaque dum illis licet stare, & ad arbitrium suum ostendi, nirent & imponunt: cum aliquid incidit, quod disturbet ac detegat, tunc apparet quantum altæ ac veræ feditatis alienus splendor absconderit. Vobis dedi bona certa, mansura: quāto magis ea

gisea versaveritis & insperaveritis: meliora erunt majoraque. Permissi vobis metuenda contemnere, cupienda fastidire. Non fulgetis extrinsecus: bona vestra introitus obversa sunt. Non egere felicitate, felicitas vestra est. At multa incidunt tristitia, horrenda, dura toleratu: quia vos bono vestro his subducere nolui, animos vestros adversus hac omnia armavi. Ferte fortiter, & assidue in vobis rectam intentionem, velut ignem jugis sacrificii restaurate.

Igitur, o Christiani, in vobis ac vestra voluntate situm est, nunquam aut semper errare: rarius an continue mereri velitis. Rectae intentionis inopiam nemo patitur nisi qui vult, prima siquidem & maxima pars illius est velle. Quisquis sincerè omnia propter Deum vult, hic virtutibus omnibus per compendium studet. Nam ut omnium aliarum virtutum, ita hujus ad animum tota redit estimatio.

CAPUT XII.

DE RECTA INTENTIONE
dictorum Epilogus.

Attende tibi, Tobiae & Timotheo saluberrimè dictum, in virtutis tutelam. Ostium pandit vitii omnibus, sibi non attendere, raro domi suae, sibi ipsi praesentem non esse, animo, quaquà lubet, evagari, rebus plurimis se miscere, cupiditates longè mittere, nihil praecogitare, in supervacuis aut alienis laborare, multa & nihil agere, omnia turbato animo, & in incertum emissis oculis aspicere. Simplex oculus, laudatissimus.

§. I.

Cyrus Persarum rex potentissimus, uti Xenophon memorat, esset Tigranem Armeniorum regem bello exarmatum, unà cum conjugis captivum in vinculis haberet, humanitatis tamen oblivisci noluit, & se quoque hominem esse prudenter meminuit. Cum itaque variam regum fortunam altiore cogitatione secum ipse perenderet, duos illos regios conjuges, non ad colloquium tantum, sed & ad mensam suam adhibuit, ipse velut convivor & cenae dominus, inter epulas variè faceret, nec sine risu hilaris. Denum convivarum animum exploraturus: Die Tigranes obsecro, inquit, pro tuâ conjugis quod mihi redemptionis pretium das? Cui Tigranes libere: Equidem regnum darem in lytrum, si tua fortuna id mihi non invidisset: nunc cum regno caream, caput meum in illius salutem promptè depondam. Mirificè delectatus Cyrus tam sincero amore, in commiserationis affectum libenter transiit, & utrique libertatem unà cum regno restituit. Tigranes jam sibi & regno redditus conjugem interrogare institit, quid ei de Cyri prudentiâ & magnanimitate, quid de formâ videretur. Ad quæ prudens regina: O mi optime conjux, inquit, non ego in Cyrum oculos, sed in illum conjeci, qui se capite suo libertatem meam redemptionum pollicebatur; hunc ego unum aspexi, dum inter Persas egimus. Prudentissimum dictum: Ei oculos jure deberi, cui nec vitam negare possis.

§. II.

Quoniam, mi Christiane, Attendis tibi, & oculos et tuos non negas, cui & vitam tuam debes. Scis, te tuum non esse: nosti quis pro te moriendo vitam tibi dedit: & quomodo non in unum hunc assertorem tuum tuus ibit oculus, tua intentio? Frustra vivis, nisi in hujus obtutu assidue haeres. Hâc enim unâ ratione tibi praesens es, cum in tuum conditorum & reparatorum sic transis. Ah, quoties domi nostrae non sumus, & extra nos abimus: quoto cuique habere se contingit? Hominem iratum mihi observa, & audies quàm ipse ultro fa-

Tom. I.

teatur, se non esse apud se praeracundiâ, nihil enim minus in potestate habet quàm seipsum, & iram suam. Alpice libidinosum; hic & oculos & animum perdidit in alieno vultu: non est apud se, nihil illi cum oculo simplici. Avarum cerne; suae mentis nunquam est, pecunia eam ipsi rapuit. Et quis invidum sui compotem esse dixerit? sibi nunquam attendit, sed aliis quos it perditum. Hominem gulonem intueri, exfensa mente est: totus in patinis, aut poculis sepultus est. Omnia omnino vitia, errores omnes hoc sui principium habent, Non attendere, vix unquam sibi praesentem esse.

Hoc se quisque modo fugit.

Lucr. lib. 3.

Sic & impatiens a se exit, totus extra se agit, & hinc in stultissimas querelas effunditur. Qui aliquid sui & sanæ mentis retinet, ita secum ratiocinatur: Quid ago? rem meam ex malâ meliusculam non fecero furendo: si quod damnum passus sum, augebit illud ab hac rabie; si quod illaturus sum, incautum habeo ministrum, furorem; quidquid attentavero per hanc vesaniam prius id destruiam, quàm efficere incipiam; nec lucrum inde aliud sperandum, præterquam celer & inutilis poenitentia. Revera quod unguis est in ulcere, hoc impatentia in omni actione: qui malum suum exasperari vult, impatentier illud ferat. Quin ergo scire desino, & compecco querelas? in ventum larratus mitto, re nulla profuturus, nisi ut quotquot me audierint, lapidibus me perant ut canem. Idcirco attendam mihi ipse, & quam infanendo perderem, patiendo restituam remittam tranquillitas dabit, quod auferret furor. Verè dixit Thucydides, Celeritas duo adversissima esse rectæ menti, Celeritatem & iram. Eâ de causâ vide ut iram in potestate habeas, & ne te quolibet indignatio ad temeraria verba efferat. Hoc ratiocinium est hominis a se non exeuntis, hic simplex oculus longè plus cernit, quàm oculi illi semplexes.

Verum, sicut priores illi, sic & præceptis ac temerariis Scrib. Super. in dandis consiliis, aut fere adis iudiciis, nihil pro sano aget, nisi hoc ipsum sibi assidue ingerat: Attende tibi, tam præpropera & calida consilia, non infrequenter secum poenitenda trahunt. Sunt qui in rerum executionem adeo calidè prosiliunt, ut antè fecisse quàm cogitasse videantur; qui ad res non eunt sed decurrunt, tanquam si quis inopinato incendio latè omnia populante, domo propellatur. Omne horum consilium tanquam in mediis ignibus est. Deliberationem ignorant ac ne domesticum quidem pectoris sui fenatam in consilium vocant. Fecisse his deliberasse, & remque peregrisse, est perpensis. Non eunt illi in res, sed prosiliunt, aut verius involant; tanquam si quis ex ingenti præcipicio, uno se saltu derubet, pertæsus moræ quam in prudenti lentoque lapsu ponendam videt. Prima non dicam his consilia sed primus illapsus quâcunque fortunâ injectus pro sententiâ est; damna daturus, an secus, ne cogitant quidem, ut fortuito hi verius quàm consilio vivant; fors bene, fors malè res cadent, excepturi hunc aleæ jactum sunt. Hic altissimâ voce inclamandum: Attende tibi, quisquis es, & frenos iudiciis tuis, sed & linguæ tuæ injice. Millies petire vult, qui linguam coercere non vult.

§. III.

An te omnia vide, ut ante bellum circumspicias arma: hic maximè Attende tibi, ne nudum latus obijcias hosti. Hoc assuece, ut rebus omnibus medicinam pares praemeditando. Praemeditatio eorum omnium praemeditatio malorum, quæ venientia longè antè videris, adventum lenit, estque sapientis, quidquid homini accidere possit, id modicè ferendum esse si advenit, praemeditari. Christus suos in omne genus injuriarum & cruciatuum armaturus: Hæc, inquit, locutus sum vobis, ut cum venerit hoc, & eorum reminiscamini. Tanquam si dixerit suis: Facilius omnia feretis, si prævideatis ferenda. Provisio hæc ani-

V u

mi

mi ad vitam recte instituendam summè necessaria est. Ideo urget Siracides, & : Fili, inquit, accedens ad servitum Dei, sit in iustitia, & in timore, & prepara animam tuam ad tentationem. Prepara te, siquidem hominis est preparare cor. In adversa omnia clypeus adamantinus est, seria eorum præmeditatio. Leviùs lædit, quidquid ante prævidimus : Nam prævisâ minùs tela ferire solent. Repentina omnia videntur graviora, & facillimè nos subruunt, quæ subito impetu in nos feruntur.

Romanus Sapiens præclarissimè hac de re philosophatus : Tutissimum, inquit, fortunam rapè experiri, ceterum semper de illâ cogitare, & sibi nihil de fide ejus promittere. Navigabo, nisi si quid inciderit : & Prætor sîam, nisi si quid obstiterit : & negotiatio mihi respondebit, nisi si quid intervenerit. Hoc est quare sapienti nihil contra opinionem dicamus accidere. Non illum casibus hominum excepiimus, sed erroribus : nec illi omnia ut voluit, cedunt, sed ut cogitavit, in primis autem cogitavit, aliquid posse propositis suis resistere. Necessè est autem levis ad animum pervenire, destituta cupiditatis dolore, cui successum non utique promiseris.

Qui hic sibi non attendit, si quid contrâ quàm destinavit, accidat, fremit & insanit, moderatè id toleraturus, si prævidisset. Ita Zeno Citiensis cum inaudisset omnia sibi sua mari submersa : Laudo, inquit, tuum factum fortuna, quæ nos in palliolum & porticum redigis, jam expeditus philosophari me jubes. Prævidit utique hanc plagam, ideo placatè tulit. Inexpectata plus aggravant : novitas adjicit calamitatis pondus : Ideo nihil nobis improvisum esse debet. In omnia præmittendus est animus, cogitandumque, non quidquid solet, sed quidquid fieri potest. Nullum tempus exceptum est ab acerbò eventu : in ipsis voluptatibus causa doloris oriantur : bellum in mediâ pace confurgit, & auxilia securitatis in metum transiunt : ex amico inimicus, hostis ex socio fit. Sæpe sine hoste patimur hostilia, & cladis causas, si aliis deficiunt, nimia sibi felicitas invenit. Invasit temperatissimos morbus, validissimos phthisis, innocentissimos pæna, secretissimos tumultus. Ea verò plerumque plurimum dolent, quæ ut inopinata & insolita miramur, & quærimus : Unde hoc? Quomodo? Quis putasset?

Ergo, Attende tibi, nihil eorum quæ pateris, insolitum, nihil inexpectatum tibi sit. Offendi rebus istis tam ridiculum est, quàm queri quod spargaris in publico, aut iniquiteris in luto. Eadem vitæ conditio est quæ balnei, turba, itineris : quædam immittentur, quædam incident. Non est delicata res, vivere. Longam viam ingressus es, & labaris oportet, & lassiter, & cadas. Alio loco comitem relinques, alio efferes, alio timebis, Attende tibi. Per ejusmodi offensas emendandum est confragosum hoc iter. Preparetur ergo animus contra omnia. Sciat se venisse ubi patitur fulmen, sciat se venisse, ubi

Luctus & ultrices posuere cubilia curæ,
Pallentisque habitant morbi, tristisque, senectus.

In hoc contubernio vita degenda est. Effugere ista non potes, prævidere potes, contemnere potes, contemnes autem, si sæpe cogitaveris, & futura præsumpseris. Nemo non fortius ad id cui se diu composuerat, accessit, & duris quoque, si præmeditata erant, obstitit. At contrâ imparatus etiam levissima expavit. Id agendum est, ne quid nobis inopinatum sit : & quia omnia novitate graviora sunt, hæc cogitatio assidua præstabit, ut nulli malo tirones simus, nihil miremur eorum ad quæ nati sumus, quæ ideo nulli ferenda indignè, quia paria sunt omnibus. Quidquid dixeris, multis accidit, & accidit deinceps. Ita dico, paria sunt, nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. Equum autem jus est, non quo omnes usi sunt, sed quod omnibus latum est. Imperetur æquitas animo, & sine querelâ mortalitatis tributa pendamus. Hiems frigora adducit, algendum est. Aestas calores refert, æstuandum est. Intemperies celi valetudinem tentat, ægrotandum est. Et fera nobis loco occurrerit, & homo perniciosior omnibus feris, Attende tibi. Aliud aqua, aliud ignis eripiet. Hanc rerum conditio-

Virgil. lib. 6.
Æneid.

Qui eventus contemneris, si sæpe cogitentur.

Quia equum jus est, quod omnibus latum est.

new mutare non possumus id possumus, magnum sumere animus, & homine Christiano dignum, quo fortiter fortuita pariamur. Optimum est, pati quod emendare non possis : & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari. Malus miles est qui imperatorem suum gemens sequitur. Hic est magnus animus qui se Deo tradidit : at contrâ ille pusillus ac degener, qui oblectatur, & de ordine Mundi malè existimat, & emendare mavult omnia quàm se. Deo nos tradamus & simplicem intentionis oculum in Deo uno figamus. Sic vivamus, sic loquamur. Paratos nos semper inveniat, & impigros sanctissima Dei voluntas.

§. I V.

Hoc ipsum insignissimè confirmans Epictetus : Cujusque rei, inquit, antecedentibus & consequentibus consideratis, sic eam aggreditor. Alioquin cupide quidem eam aggredieris : quippe qui nil eorum quæ sequuntur consideras. Postea verò cum aliquæ molestia ac difficultate intercesserint, turpiter desistes. Cupis vincere Olympia : Considerato antecedentia & consequentia : & sic, si e re tuâ fuerit, rem aggreditor. Est tibi accurato ordine opus, bellarius abstinentiam, excendendum corpus vel invito, idg, horâ præfinitâ, in æstu, in frigore : non bibenda frigida : aliquando ne vinum quidem : demque laniste tanquam medico te tradas oportebit. Deinde in certamine laniari corpus contingit, manum lædi, distorqueri lombos, multum pulveris deglutiri, flagris cedi, & cum his omnibus interdum vinci. His rebus consideratis, si placet, certamen invito. Sin minus, vide ut puerorum more acturus sis, qui nunc pugiles ludunt, nunc gladiatores, nunc tubâ canunt, nunc tragædias agunt, cum ista viderint admiratig, fuerint. Sic & tu nunc pugil eris, nunc gladiator, mox philosophus, postea orator, toto autem animo nihil : sed ut simus, quidquid videri, imitaberis. Subinde aliud ex alio tibi placebit, usitata verò displicebunt. Neque enim consideratè quidquam aggressus es, neque rem totam explorasti, aut examinasti, sed temerè & frigidâ cupiditate impulsus. Ergo in posterum Attende tibi.

Diogenes interrogatus quid in Philosophiâ didicisset : Respondit : Prævidere adversa, & cum advenirent illa, patienter ferre. Nihil scit, quisquis ista non didicit. Quæ alius diu patiendi levia sunt, vir sapiens leviter facit, diu cogitando. In tantâ rerum, furtim ac deorsum euntium, variatione, si non quidquid fieri potest, pro futuro habes, das in nos te vires rebus adversis, quas infregit, quisquis prior vidit. Basiliscus, ut ajunt, prius videndo necat hominem, sin ipse prius ab homine videatur, in fugam vertitur. Idem nobis evenit, si calamitas celerior sit nostris cogitationibus, & in securos irruat, facili negotio totos dejicit, sin animum in eam obfirmemus, & venientem oculo illo simplici aspicimus, sine viribus est, & jam paratos leviter stringet, idque cum profectu & emolumento nostro. Ergo, Attende tibi, & ad asperitatem quamque sortem expiendam te para.

Cum Anaxagoras apud Athenienses in vinculis esset, duo ad eum nuncii uno die allati sunt in carcerem. Prior mortem ei decretam esse significabat. Ad quem Anaxagoras constanti vultu : Jam pridem, inquit, sententiam tulit natura, tam in me, quàm illos qui me damnant. Porro alter duos ipsius filios interisse nuntiabat. Et huic, salvo colore, respondit : Sciebam me mortales genuisse. En, tela tamdiu prævisâ, quàm non læderint! Severus Imperator uti alia pleraque, sic & mortem præmeditari solitus, loculum ad lectum habuit, quem frequenter allocutus : Tu virum, ajebar, capies, quem Orbis non potest. Ulysses viginti annis militie vagatus, jam redux Penelopen conjugem flentem sicis salutarit oculis, sed catello ad domini præsentiam insanè gestienti, & repente mortuo illacrymavit. Nam uxoris lacrymas præcepit, & anime secum ante peregit, in illum autem fletum subita res & inexpectata eum coniecerat. Sic

Sic adversa omnia præcipienda sunt animo, & longè tranquillius perferentur. Quemadmodum enim is qui se cubae immiscet, aliud non expectet quam impelli, trudi, comprimī: ita is, qui peregritūrus, non speret nisi celum caliginosum, immitte, ventosum, pluvium, spurcissimam tempestatem, hospitria incommodissima, non tamen modicos sumptus exactura: jam errores viæ, lapsus equorum, eversione curus, varios casus, tanquam solitas itinerum appendices consideret, ut cum hæc evenierint, dicere possit: *Ista prævida*. Turpissimæ sunt voces illæ: Sperabam meliora: Non putabam sic mecum agendum: Tam gravia non expectabam: Nesciebam fortunam mihi noveream esse: Quis hoc futurum credidisset? Quis tam hostilem animum in hoc homine suspicatus fuisset? Quis hæc omnia præviderit? Ita magna pars hominum est, quæ navigatura de tempestate non cogitat. At hoc sapientis non est. Si tibi sapere vis, *Attende tibi*, & providum animum in omnia præmitte, ut cum Anaxagorā dicere liceat: Prævidebam hæc, sciebam ista, jam ante illa cogitabam. Pecuniam amisi? Sciebam posse adimi. Gratiam peridi? Noveram quam instabile bonum possiderem. In paupertatem decidi? Prævidem credidi hanc expeditam, hilarem, tutam esse, si pauper non sit vitiosus. Male de me loquuntur homines? Faciunt, non quod mereor, sed quod solent. Quibusdam canibus innatum est, ut non pro feritate sed pro consuetudine latent. Morbus me affligit? Et morbis & morti obnoxium me scio. Sed exhibetur etiam in lectulo virtus. Graves inimicos habeo? Jam olim in Chrysostomo legi: Neminem lædi nisi à seipso. Invidia, tadium, meorum me cruciant? Neque hoc contra expectationem evenit. Luctus, dolor, metus non tam supplicia, quam vivendi tributa sunt. Mors liberos, parentes, cognatos, amicos abstulit: Quid istud aut novum aut mirum: perire perituri: ego illis proximius. Mortalium mortem non acerbè defendendam jam didici.

Hoc si quis in medullas admiserit, & omnia aliena mala, quorum ingens quotidie copia est, sic aspexerit, tanquam illis liberum & ad se iter sit, multò ante se armabit quam petatur. Ergo, *Attende tibi*, & istud quoque eodem animi robore præstabis, ne quid ex his quæ eveniunt, tibi subitum sit. Quidquid enim fieri potest, tanquam futurum propiciendo, malorum impetus moliet. Sed animus ad periculorum patientiam instituitur. *Attende tibi*.

§. V.

Ed & in ceteris rebus omnibus idem tibi assidue ingero: *Attende tibi*. Pedetentim ad præcipitia ducimur, à minima scilicet initiis ad latissima damna descenditur. Nihil rationis est, ubi semel affectus inducitur est, jusque illi aliquid voluntate nostræ datum est. Faciet de cetero quantum voler, non quantum permiseris. In primis, inquam, sinibus hostis arcendus est: nam cum intravit, & portis se intulit, modum à caprivis non accipit. Affectus contumaciter parent. Nullum vitium est sine patrocinio: nulli non initium est verecundum & exorabile, sed ob hoc latius funditur. Non obtinebis ut desinat, si incipere permiseris. Ergo, *Attende tibi*, & principiis obita. Incipientibus vitiis obstruenda sunt viæ per rectam intentionem, si malitia radices semel egerit & inveteraverit, sicut coacta agritudo, difficilis erit extincta. Facilius est excludere perniciosam quam regere, & non admittere, quam admissa moderari. Nam cum se in possessione posuerunt potentiora rectore sunt, nec recti se minuere patiuntur. Deinde, ratio ipsa, cui freni traduntur, tamdiu potens est, quamdiu diducta est ab affectibus: si miscuit se illis, & inquinavit, non potest continere, quos submovere potuisset. Commota enim semel & concussa mens ei servit, à quo impellitur. Quarundam rerum initia in nostrâ potestate sunt: ultiora nos suâ vi rapiunt, & agrè relinquunt regressum.

Tom. I.

A Ut in præceptis datis corporibus nullum sui arbitrium est, nec resistere morarive dejecta possunt, sed consilium omne & penitentiam irrevocabilis præcipitatio abscindit, & non licet non eò pervenire, quò non ire licuisset: ita animus si in iram, libidinem, aliosque se projecit affectus, impetum difficulter reprimet: rapiet illum, & ad imum ager vitiorum. natura proclivis. Ergo intransibis vitiis resistamus: quia facilius, ut dixi, non recipiuntur, quam recepta exeant. Curam nobis nostri natura mandavit: sed huic ubi nimium indulgeris, vitium est. Sic ab initio non malo ad carnem transimus, & corporis commoda, & quidquid illis vicinum. Optime *Lib. 3. de sum. bono cap. 5.* *diabolus*, inquit, *serpens est lubricus, cuius si capiti, hoc est, prime suggestioni non resistitur, totus in intima cordis, dum non sentitur, illabitur*. Ergo, Attende tibi, & obita principiis recta intentione assidue restaurata, alioqui sapies in præcipitia ruas vix emendanda.

§. VI.

*P*roximum ab his erit attendere, ne in supervacuis laboremus, aut alienis, id est, ne aut quæ non possumus consequi, concupiscamus: aut adepti, cupiditatum nostrarum vanitatem serò, & post multum pudorem intelligamus. Ne etiam labor aut irritus sine effectu sit, aut effectus labore indignus. Ferè enim ex his tristitia sequitur, si aut non successit, aut successus pudet. Circumcidenda est concursatio, inquit Seneca, qualis est magnæ *Lib. de tran. part. hominum, domos, & theatra, & fora pererrantium. Aliis se negotiis offerunt, semper aliquid agentibus similes. Horum si aliquem exeuntem domo interrogaveris: Quò cur quid cogitas? respondet tibi: Non mehercule scio, sed aliquos videbo, aliquid agam. Domum cum supervacua redeuntes lassitudinem, jurant nescisse se ipsos, quare exierint, ubi fuerint, postero die erraturi per eadem illa vestigia: sic sine proposito agantur, quærentes negotia: nec quæ destinaverunt, agunt, sed in quo incurrerunt. Inconsultus illis vanusque cursus est, qualis formicis per arbuscula repentibus: quæ in summi cacumen, deinde in imum inanes aguntur. His plerique similem vitam agunt, quorum non immerito quis inquietam inertiam dixerit, qui negotia magis amant quam agunt. Omnis itaque labor aliquid referatur, aliqd respiciat, nec unquam sanà careat intentione. Ex illo malo dependet terretimum hoc vitium, auscultatio, & publicorum secretorumque inquisitio, & multarum rerum scientia, quæ nec tuto narrantur, nec tuto audiuntur.*

Quoties aut alienis negotiis nos miscemus, neglectis nostris, aut non necessaria curamus, omisissis utilibus & necessariis, nec quidquam ferè sanctiore curâ componimus, quam quod ad nos non pertinet. Quid vana, quid inutilia aut noxia discimus? Discamus continentiam augere, luxuriam coercere, gulam temperare, iracundiam lenire, paupertatem æquis oculis aspicere, frugalitatem colere. Questus olim Isaias: *Quare, inquit, appetitis argentum non in panibus: laborem vestrum non in saturitate? Quid de homine illo sentias, qui jam extremâ fame laborat, pecuniolam tamen quam reliquam habet omnem ad mercatorem deferit, & plumas emittit in pilei ornamentum? Non disparem ad hoc insaniam plurimi committunt, quos strenua exercet inertia, qui omnia agunt præterquam ea quæ animi sunt & salutis. Curis & laboribus variè se conficiunt, sed curas & labores aut nullâ, aut non rectâ intentione insigniunt: pecuniam ambiunt aut gratiam, aut utrumque; obtinendo cælo nunquam fatigantur: in omnibus aliis ad lassitudinem exerceri in lucrum trahunt. Ad hos divinus Paulus merito vociferatur: Tanta passus es sine causa?*

Sunt qui maria emetantur, omnes regiones lustrant, circumlentur orbem: sunt qui omnes panem libros scrutentur, & quidquid uspiam rerum novarum est, in suas aures derivent; de his verè dixeris: Hi tales neminem ex omnibus difficilius domi, quam se, conveniunt, semper extra se sunt, ac per aliena vagantur, & quod hinc sequitur,

V u 2

Luc. cap. 5.
vers. 5.

Omnium
virtutum
tenuia sunt
principia,
& tempore
robore eis
accidit.

tur, nemini minus notum quam sibi ipsis. Miserum genus hominum, qui sub vitæ finem ipsi de se fatebuntur: Per totam noctem laborantes nihil cepimus. Ergo, attende tibi, & res tuas age: sibi ipse animus hæreat, se colat, nihil alieni agat. Omnium virtutum tenera sunt principia, tempore ipsius duramentum & robur accedit. Itaque initio vis moderata erit animo facienda, ut vigil in hac attentione persistat, & iis quæ agit, intendat, ne volaticâ instabilitate huc illuc per diversa rapiatur; sed ubi vel paululum respirare licuerit, in sinum adamante orationis (et si minimè proluxa) refugiat. Animus ita sibi præsens, non tantum ad aliena non diffuit, sed & in propriis caver, ne quid ultra limites.

§. VII.

Assidua sui
observatio
negotiorum
omnibus
rectè præ-
siders

Denique observatio sui assidua, negotiis omnibus rectè præsidet, hic maxime *Attende tibi*, & nunquam sic accede ad negotia, unde tibi ad Deum liber regressus non sit. Utique animus ab omnibus externis ad seipsum sapius revocandus est. Subinde saltem, ut in periculosa navigatione portum pete, nec expectes donec res te dimittant, sed ab illis te ipse disjungas, & in te, quantum poteris, recedas. Assuesce in mediis etiam occupationibus calum inambulare, & frequentibus ab imo pectore ductis suspiriis communem omnium parentem adire, unaque rectam intentionem restaurare. Memento properantis *Æter* ætatis, & ad Deum, quoties per intervalla licuerit, ardentem evola. Deum tibi semper terminum fige, in quo oculi tui nunquam non desinant. Sic omnia tam diligenter facies tamque circumspicere quam homo fidelis, sanctusque, solet tueri fidei commissis. Sic non expallesces ad ardua, nec retrahes timidis pedibus, sed incurrentibus celsior, nihil temerè fortiter multa aggredieris: sic profutura juxta obfuturâque prospicies. Nosti, prudentissimum haberi, qui a se non ab alio consilia mutuatur. Istud hic non laudabile tantum, sed necessarium. Omnium actionum tuarum animam & vitam, non ab alienis oculis aut auribus pete, sed à te tuâque intentione. Hæc vera prudentia est, hæc tutissima sunt consilia, omnibus actionibus, minimis maximis, rectam semper intentionem præmittere, & oculos à Deo nunquam deflectere.

Prudentissi-
mus enim
habetur
qui à se non
ab alio
consilia
mutuatur.

Gen. c. 42.
vers. 1. & 2.

Bene agere
is dicitur
qui actioni-
bus suis
rectam in-
tentionem
adjungit.

Liceat hic indignari, & æquissimè in ignaviam humanam excandescere. Plerique omnes sumus in minimis cauti, in maximis negligentes: Intentionem rectam non solum per plurimas vitæ partes negligimus, sed & pravam nimium frequenter actionibus nostris miscemus. Jacob olim filios objurgans: *Quare negligitis*, inquit, *descendite, & emite nobis necessaria*. Idem ego hic proclamem: *Quare negligitis, o mortales, quid vanissima studia sectamini*, quid labores sumitis non profuturos omittis necessariis? De plurimorum vanis & otiosis conatibus non male ego dixerim, quod ille de suis suorumque sociorum studiis ingenuè fassus: *Omnia*, inquit, *disimus præterquam necessaria*. Eodem prorsus modo reperias non paucos, qui omnia discant, omnia sciant, præterquam ea quæ faciunt lucrando celo. Qui solum scit agere, is sanè nihil scit, nisi sciat & bene agere, actionibusque suis omnibus intentionem rectam adjungere. Heu quæta facimus, & facta nostra intentione pravâ corumpimus, atque sic agros nostros ipsi urimus, & propria cædimus vineta. Oramus, sed ut orationis amantes habeamur: Stipem erogamus, sed ut avari nomen effugiamus, & benefici dicamur: Jejunamus, quandoque ideo tantum ut plus postea voremus: Laboramus, sed lucro tantum, sed oculis, sed laudi, sed necessitati, sed crumena solum: Templâ frequentamus, sed ut videamur, aut certe videamus tunc non videnda: Rei divinæ interfumus, sed ex mera sæpe consuetudine, aut tempori fallendo: Conciones audimus, sed curiositate tracti, ut doctiores fiamus, non ut meliores: Confessionis myl-

riam obimus, sed ne minus aliis præstare censeamur. Epulum caeleste accedimus, sed neque hic nos ipsos deserimus, & sæpe non nisi dulcedinem hic querimus: Peregrinationes instituimus, sed tantum ut animum relaxemus, & domesticum tedium vitemus: Invitamus ad convivium, non pauperes, sed eos à quibus & nos invitemur: Donamus, ut & nobis donetur: Obsequium impendimus, ut impendatur & nobis: Laudamus alios, ut & ipsi laudemur: Subinde mel & rosas loquimur, sed ut affabiles audiamus, ut humani æstimemur, vel ut eò suavius fallamus. Edimus, bibimus, non tantum quia esurimus & sitimus (hoc enim & bos facit in prato) sed quia esse, bibere, nobis admodum sapit, gulamque mirè demulcet: Opes congerimus, non ut egenos juvemus, sed ut nos divites finis: Garimus, deambulamus, nugamur, dormimus, non ut cessum animum aut corpus reficiamus, sed ut genio nostro sacrificemus, & faciamus quod magis lubet, delectatque. Quoties in humilitatem etiam nos submittimus, sed ut emergamus, & ascendamus altius: Quoties minutula quadam grandi religione observamus, negligimus peccata grandia: Quoties acerbum frigus, arctas vestes, strictos calceos, & nescio quæ patimur, sed quia nobis superbia persuasit? Reprehensiones etiam silenter ferimus, non à modestiâ, sed ab obstinatione sic instructi. Heu mille talia facimus! ita vitam nostram implemus innumeris erroribus, & quod miserrimum est, errare nos nescimus, aut sanè non animadvertimus. Ita thesauros colligimus, sed palearum, aut damnatarum moneta.

Anno à Virgineo partu, Millefimo decimo sexto, uti Dime- Diemarus commemorat, Italia littora Saraceni barbaro furore infestarunt. Benedictus VIII. Summus Pontifex hosti in finibus occurrendum ratus, instructissimâ classe comparatâ tam feliciter rem gessit, ut hostiles exercitus ad internecionem deleuit, & Regem Saracenum in fugam compulerit. Regina minus allucta fugæ capta est, & capite truncata. Rex supplicio & morte conjugis suorumque clade mirum in modum effectus, ingentes minas cepit spargere, & ultionem parare. Atque ut prius Italia metum injiceret, quàm pugna aleam tentaret, Summo Pontifici saccum misit ingentem castaneis plenum, simulque nunciari jussit: Sciret, tot milites ætate proximâ Italiam vastaturos, quot in sacco illo castaneas numeraret. Benedictus Pontifex, ut huic tam barbaræ denunciationi responsum attenderet, Regi marsupium amplum milio plenum remisit, eidemque renuntiari precepit: Veniret modò, tot illum in Italiâ loricatorum inventurum, quot milia grana marsupio illo continerentur. Hic saccus, & hoc marsupium non troco, non pipere vel auro, sed vili merce turgidum, humanæ vitæ ludibria, præclarè representat. Docuit nos Christus, quâ ratione thesauros celo recluderemus: at nos nos turgidulis nostris contenti, castaneas & milium pro thesauro accumulamus, actiones acervamus innumeras, sed parum pretiosas, utpote intentione sanctâ destitutas: ita milio & castaneis divites sumus. Tandem, ut Gregorius loquitur, *finis operis probabit, quod operationis intentio proba non fuerit*. Cum ergo motus fortes pulsaverit, cum spiculum fatale torserit, cum ex hoc in alium Orbem migrare jusserit, quos inde thesauros alportabimus? Marsupia milii, saccos castaneorum referentissimos (actiones purâ intentione castas) heu merces in celo minimè venales! Ideoque, ut rectissimè monet Bernartus, *maximè opus est puritate intentionis, quâ soli mens nostra Deo & placere appetat, & valeat inherere*. Quidquid agamus, actio recta non erit, nisi recta fuerit voluntas, seu intentio, ab hac enim est actio. Optimè ad rem Seneca: *Nulli non virtus*, inquit, *& vivo & mortuo reulit gratiam*. *modò illam bonâ secutus est fide, si se non exornavit & pinxit, sed idem fuit*. Videte, obsecro, nec Seneca quidem satis esse censet virtutem sequi, nisi quis eam sequatur bonâ fide.

file, quod quid aliud est, quam bonâ intentione? Hæc certe neminem sinit à seipso sic exornari & pingi, ut actus illius non tam sint, quam esse videantur boni: has omnes officias & pigmenta extremè odit intentio bona: Virtutem ut sequamur imperat, sed ut bonâ fide sequamur, non spe vanâ illecti, non metu adaecti, sed ipsius amore virtutis. Insignissimè hoc explicans Augustinus: Implebis, inquit, amore, quod timore non poterat. Qui enim timendū non facit malè, mallet facere, si liceret. Itaque est factus non datur, voluntas tenetur. Non facio, inquit. Quare? Quia timeo. Nondum amas iustitiam (nondum sobrietatem, nondum castitatem amas) adhuc servus es: Ego filius. Sed ex bono servo fit bonus filius. Interim timendo noli facere. Idem sanctissimus Antistes obliquam nimis intentionem avari sic perstringit. Avari quid inhiat calo & terræ? Melior est qui fecit calum & terram. Ipsum visurus, ipsum habiturus es. Quæris ut tua sit illa villa, & transiens per illam dicis: Beatus, cuius est possessio ista. Hoc dicunt quam multi qui transiunt per illam: & tamen cum dixerint & transierint per illam, possunt caput agitare, & suspirare, numquid & possidere? Sonat cupiditas, sonat iniquitas: Sed non concupiscas rem proximi tui. Beatus, cuius est villa illa, cuius est domus ista, cu-

A jus est ager iste. Compeſce iniquitatem, audi veritatem. Beata gens cuius est. Quid? jam noster quid dicitur sim. Ergo desiderare ut habeatis, tunc demum beati eritis. Hæc solâ beate eritis, re meliore, quam vos estis, meliores eritis. Deus est, inquam, melior te, qui fecit te. Erige te ad illum, & quidquid oculorum habes, in hunc unum converte.

B Quod ergo Tigranis conjux fecit in Persiâ, hoc tibi faciendum in omni loco, assidue, in omni vitâ: suos illa oculos in unum illum defixit, qui caput pro illâ suum offerebat: idem à te jure meritisimo postulatur, ut tuos in uno defigas oculos, qui & oculos & caput, & totum se teque unâ tibi donavit, qui vitam & sanguinem suum pro te redimendo, non solum offerre paratus fuit, sed obtulit. At parum est regiam Tigranis conjugem imitationis exemplis sanctioribus urgemur. Quisquis bonam intentionem cordi habes, regium Numinis Placem æmulare, & provide Dominum in conspectu tuo semper. In hunc unum tuus eat oculus, sed vide ut simplex eat & rectus; in hunc unum tua feratur intentio, sed vide ut pura feratur & sincera; nec aliorum quidquam aspiciendum est, nisi per hunc unum, aut in hoc. Ergo, quod ultimum monco, ATTENDE TIBI.

Finis librorum de rectâ intentione.

HELIOTROPIVM

S E V

CONFORMATIO HVMANÆ VOLVNTATIS

CVM DIVINA.

LIBER PRIMVS

D E

DIVINÆ VOLVNTATIS

COGNITIONE.

CAPVT PRIMVM.

Hypotyposis omnium quinque librorum, duplex etiam fundamentum ponitur, & omnes omnino penas à Dei voluntate provenire ostenditur.



*R*ex Macedo Alexander, cum Darium bello peteret, æstu & itinere fervore percaesus, Cydno amni corpus suum immergit, sed hebetatis subito torpore artibus, expiranti similis in tabernaculum delatus est. Huc amicis pariter & medicis admissis, melius sibi fore

*R*ex agebat, mori strenuè, quam tardè convalescere: proinde si quid opis aut artis esset, scirent se non tam mortis quam belli remedium querere. Itaque medicis

C attentissimo consilio salutis remedia circumspiciebant: qui cum ad unam potionem sententiam direxissent, Philippus medicus, Regi puero fidus admodum comes & custos salutis datus, non præceptum sed strenuum remedium afferre, potionemque illam suis manibus temperaturum, & eâ vim morbi levaturum esse promissit. Inter hæc à Parmenione fidelissimo purpuratorum litteræ super venerunt, quibus Rex monebatur ne salutem suam Philippo committeret, mille talentis à Dario esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem litteræ incusserant regi, & quidquid in utramque partem, aut metus aut spes subjecerat, secretâ æstimatione pensabat. Bibere perseveraret? vitæ periculum terrebat. Damnares fidem medici? antea vitæ fidelitas dissuadebat. Diu animo in diversa versato, nulli quid scriptum esset enuntiavit, epistolamque sigillo annuli sui impressam, pulvino, cui incumberebat, subjecit. Inter has cogitationes bi-duo absumpto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit.

Vu 3

Quo

Tom. I.